

Forum Antroposofi

NR 2 2020

4-5
Notiser

6-9
Samtal:
Läkning är ljus och kärlek

10-11
Den Helige Ande i det fysiska rummet

12-23
Krönikor:
Antroposofins läkande förmåga.
En högskola för det levande.
Medborgarlön möter motstånd.
Den digitala revolutionen & dess konsekvenser.
Livet i tider av förändring.
Vid mikaelstidsålderns inträde - jaget & viruset.
Katedralen i Chartres - ett eget universum.

24-25
Bilduppslaget

26-32
Järnas dramagrupp planerar en fortsättning.
Living Connections.
Lite om de fire eter-arterna og våre stavkirker.
Kommentar till artikel om elektromagnetisk
strålning i Nr. 1, 2020.
7 frågor.
Bokanmälan: "Verdensordet".
Reflektioner:
Om fördomsfrihet & rädsla.
Det började med en tändsticksask.

33 - 37
Till minne
Levnadsteckningar: Hans Möller, Lone Marmor
Sunnasten, Ragnar Wiedersheim-Paul.

38-41
Kallelse till årsmöte

42-45
Kalendarium:
Fria Högskolan för Antroposofi.
Antroposofiska Sällskapet:
Järna, Norrköping och Stockholm.

46-47
Förteckning över medlemsgrupper
Medlemssekretariat & Medlemskap
Styrelse.

48
Bildberättelse

Kära Forumläsare,

lagom till sommarvilan under trädets skugga kommer Forum till dig. Då passar det att sinnen öppnas för det sköna redan med bilden på omslaget, fisken av Hartmut Lux. Mera konst blir det med katedralen i Chartres t.ex., med Loms stavkyrka, med Masaccios bild om triniteten. Eller så seglar du live in på webben i Eurytmy4you. Speciellt för detta nummer är att Forum kan förmedla personliga reflektioner från några medlemmar kring det centralt antroposofiska, de stimulerar till dialog! Från Goetheanumledningens retreat i mars refererar Gerald Häfner där grundfråga ställs existentiellt: Vilket vetande och handlande behöver vi i dag när vi som mänsklighet står vid en avgrund? Med Coronasituationen i bakgrunden belyses i flera bidrag det läkande i antroposofin i allmänhet och i den 100 år "nya" medicinen i synnerhet. Marcus Schneider ger i en gripande krönika bilder av vår tid i förändring. Inspirerande och fördomsfritt talar Philp Covce om medborgarlön och Georg Hasler om AI's konsekvenser för själ och sinne.

Vi får veta vad Vitek Ronovsky svarade på sju frågor Forum ställde till honom. Vi tar del av tre levnadsteckningar, en bokanmälan samt viktig information från Mysteriedramagruppen. I samband med kallelsen till ASiS årsmöte som äger rum den 5 september presenteras Maria Norberg som föreslagen ny ledamot. I kalendariet finns bland mycket annat schemat för klasstimmarna framöver.

Som avslutning två citat ur tidskriften vilka kan få en särskild aura i dessa egendomliga tider:

"Förhoppningsvis finns människor som kan ha ett förhållningssätt som visar fram ett förtroende för den andliga världen, i form av själslig harmoni." (Janne S. ur Perspektivet)

Georg Glöckler: *"Varje sjukdom leder till en ny hälsa."* (S.4)

För redaktionen Felix Nieriker

Solen - källa till harmoni

Janne Silvasti

Utanför mitt fönster ser jag hur äppelträden börjar blomma. Samtidigt faller stora snöflingor. Magnolian i trädgården var för ivrig, nattfrosten tog blommorna, som har krympt ihop och har en brun färg på kanten. Det känns som aprilväder fortsätter och vi är långt inne i maj månad. Väderförhållandena är något som jag inte råder över, hur mycket jag än önskar en förändring till det bättre.

Under de senaste månaderna har jag även önskat och hoppats på att få höra positiva nyheter, när Folkhälsomyndigheten ger sina dagliga rapporter.

Covid 19-viruset har satt stopp för den vanliga vardagen för många människor. Sjukdomen har slagit till hårt runt om i världen. Vi kan i medierapporteringen se hur länder måste bekämpa viruset med nödvändiga begränsningar av nästan all slags sammankomster. Människor tvingas hålla avstånd från varandra och alla större folksamlingar är förbjudna.

Att det finns ett stort mediaintresse för Corona-viruset gör att vi kan följa utvecklingen dagligen. Över hela världen sprids information till i stort sett alla i hela världen.

Vi kan väl konstatera att tekniken gör det möjligt till en annan typ av beredskap och åtgärder än vi tidigare har haft möjlighet till.

Människor i hela världen reagerar samtidigt och byter information för att hjälpa varandra! Vårt medvetande och vår medkänsla är global. Det ger förstås upplevelsen att vi kan, och att vi i viss mån måste samarbeta!

För den enskilda människan kan konsekvenserna vara mycket svåra. Utöver de fysiska begränsningarna och lidandet finns också de själsliga och andliga dimensionerna att ta hänsyn till.

Vi vet att ovissheten leder till oro och rädsla. Vi vet också att social isolering påverkar den mentala hälsan. Och det är för tidigt att säga något om den ekonomiska påverkan i enskilda människors liv. Känt är att arbetslöshet är en svår påfrestning.

Att man måste isolera sig eller ha rädsla inte kunna gå ut, är ett nytt tillstånd för många. Vart ska vi vända oss? Framför allt när de existentiella frågorna träder fram.

Frustrationen, som kommer ur osäkerhet och oförmågan att hantera en så pass stor kraft som denna epidemi är, kan leda till utbrott där alla slags missnöjen visar sig med otyglad kraft. Därför är det viktigt att ha tillgång till större bilder än till sina subjektiva och begränsade tankar. Antroposofin strävar just till den typen av vidgade vyer, som i bästa fall kan göra en stor skillnad.

Vi kan prata om globaliseringen i världen, men vi kan säga att den andliga dimensionen är universell. Att ha en vana med "inre resor" och kunna orientera sig i sitt själsliv, ger även möjligheten till en andlig dimension. Utan att försöka ge några svar till frågan här ... jag hoppas att det i världen, men också i våra kretsar, finns människor som kan ha ett förhållningssätt som visar fram ett förtroende för den andliga världen, i form av själslig harmoni.

Vad har det för betydelse om det finns människor runt om i världen som kan

hantera de svåra situationer som vi nu upplever!? Det ger lugn och trygghet.

Det skrivs en hel del om de möjligheterna som denna kris har burit med sig. T.ex. vårt förhållande till naturen. Att nu finns ett läge för en ny start att se vår värld med andra ögon, att se det levande med en moralisk blick och göra verklighet av det.

Rudolf Steiner lyfter upp Johannes Keplers tankar i boken Kristus och den andliga världen..."Planeterna med sina aspekter har inflytande på människosjälens krafter. De kan sätta alla slags känslor och lidelser i rörelse och följden kan bli de hemskaste handlingar och händelser. De har inflytande på konceptionen och födelsen och därmed även på människans temperament och karaktär, vilka till stor del beror på astrologin. Från solen utgår sannerligen inte bara ljus och värme i världsalltet, utan solen är medelpunkten, säte för det rena förnuftet och källan till harmoni för hela världsalltet- och alla planeter är besjälade."

Eurythmy4you

Sedan mars i år erbjuder Eurthmy4you onlineseminarier med eurytmi som förstärker kroppsörnimmelse och stärker motståndskrafterna.

Vid dessa 24 events hittills, deltog mellan 70 och 100 deltagare från hela världen. Alla deltagare fick inspelningarna. Den 15 maj startar nästa runda, alltid utgående från tyska och engelska eurytmiwebbinarier vilka äger rum måndagar kl. 15 på tyska och fredagar kl. 19 på engelska. Temat är "varseblivning av kroppen samt stärkandet av kroppens krafter". Dessutom erbjuder initiativet om fredagarna en "önskekonsert", kl. 15 på tyska och kl. 19 på engelska. På chatten samlas deltagarnas önskemål som sedan väljs ut och bearbetas gemensamt. Deltagandet är gratis, för videospelningarna ber man om frivilliga bidrag från deltagarna.

Den 27 april startade forskningsprojektet Eurythmy4you även ett läkeeurymiskt "reseapotek". Det finns tre tysk- och engelskspråkiga videon på Youtube som erbjuder terapeutisk verkande eurytmiövningar. Åskådaren ombeds att utföra övningarna lugnt, lyssna in sig och meditera över var de kan uppleva övningarnas potential. Man kan skriva resultaten som text under videon. 105 videon på tyska och engelska skall publiceras fram till den 3 januari 2021. Med den metoden vill projektet arbeta fram en väg, på vilken människorna lär sig använda det kollektiva vetandet som en resurs till självhjälp. På den egna hemsidan, inte på Youtube, lägger Eurythmy4you upp 15 till 24 videon med olika övningar för en enskild vokal. De första A-övningarna är redo för att provas på och bedömas.

Se: www.eurythmy4you-de.com

Källa: Das Goetheanum nr 19, 2020. Översättning: Red. FN

Pandemisk hälsa

Kommentar av Wolfgang Held, chefredaktör för tidskriften Das Goetheanum.

Som så mycket annat i vår tid är coronasjukdomen motsägelsefull. Det är "bara" en influensa som de flesta människor kan gå igenom, men den drabbar hela mänskligheten och framförallt de äldre och svagare. I samband med klimatkrisen verkar knappast tredubbla steg vara möjliga, men viruset lyckas göra ett språng: ändring av vanor, undvika att handhälsa, arbeta hemma, avstå från onödiga resor. "Det är ångesten, på grund av den gör vi mycket", säger Isabel Berg med en axelryckning. Hon driver butiken med biodynamiska grönsaker där halva Dornach handlar. Ännu något motsägelsefullt: sjukdomen hotar inte bara försvagade organismer, utan också försvagade samhällsekonomier – Italien, Grekland. Sjukdomen förmörkar inte bara, den kastar också ett ljus, genom att visa att våra samhällen har förmågan att ändra sina vanor och rutiner. "Varje sjukdom leder till en ny hälsa", betonade Georg Glöckler i sina föredrag om människokunskap. Om en personlig sjukdom banar vägen till en ny personlig hälsa, så kan man förmoda att en pandemi öppnar dörren för en ny hälsosituation i mänskligheten. För några veckor sedan recenserade vi i Das Goetheanum Stefan Rufs bok om klimatförvandling. Hans credo är där: mänskligheten måste gå i terapi för att kunna vakna upp till ett atmosfäriskt medvetande. Vi har ännu inte nått coronasjukdomens höjdpunkt och vår blick når inte långt. Men vid foten av krisen är kanske, den rätta tidpunkten inne för följande fråga: "Vilken ny hälsa kan vi uppnå med och genom denna sjukdom – inte som enskild människa, utan som mänsklighet?"

Källa: Das Goetheanum nr 12, 2020. Översättning: Red. GN

Fundament för framtiden

Ett fundament för framtiden

Utbildningen ”Eurythmy Järna – China” sker på två platser, i Kina och i Järna.. Efter utbrottet av Covid-19-virus i Kina fick utbildningen stoppas. Vi talade med Coralee Frederickson, docent för årets deltagare om möjligheten att i nöden hitta nya chanser och vägar.

DG: På grund av pandemin kan er kurs för slututbildningen inte delta i Dornach i de olympiska spelen för alla utbildningar. Vilka konsekvenser har detta fört med sig för er situation?

Eurythmy Järna-China har en avslutningsklass med tolv kinesiska studerande som studerar under tre trimestrar i Xi'an och i Järna. Sist sågs vi i höst 2019 i Kina då vi hade turen att kunna gå på turné med en kinesisk saga. Det blev sedan inte möjligt att stråla samman till de sista två trimester. Som de flesta andra var vi i chock och djupt bekymrade för varandra.

DG: Hur kunde ni fortsätta med ert arbete under dessa omständigheter?

När situationen blev tydlig för oss började vi att träffas online. En gång i veckan studerar vi gemensamt Rudolf Steiners ton- och ljuderytmkurser på Voov och kommer fortsätta detta tills vi blivit klara med det. Några grupper av studentskorna utför online uppgifter till själskalenders tankespråk och till ett kinesiskt musikstycke. En gång i veckan delar de sedan dessa arbeten inklusive en demonstration med deras kursledare. Sedan får de nya uppgifter. Regelbunden kontakt stärker den sociala vävnaden. Vi känner att vi bygger ett fundament för framtiden eftersom vi nu har tid att koncentrera oss på en medveten förståelse istället för vara i ständig aktivitet.

DG: Har krisen ännu på annat sätt påverkat era avslutningsplaner? Har ni hittat alternativ?

Vi har planer att ta in de två modulerna vi missade nu i höst och vår och att visa en del av avslutningsprogrammet i april 2020 vid World Eurythmy Conference. Ni är hjärtligt välkomna att delta i hela programmet i Kulturhuset i Järna. Fram till dess kommer vårt arbete ha mognat genom koncentrerat individuellt arbete. DG: Franka Henn.

Källa: Das Goetheanum nr 24, 2020. Översättning: Red. FN

Ny utgåva av klasstexter

Goetheanumledningen skickade den 3 april ut ett brev till klassmedlemmarna i det Allmänna Antroposofiska Sällskapet, där den uppmärksammar en nyutgåva till texterna i den första klassen i Fria Högskolan för Antroposofi. Ledningen hade planerat att presentera detta vid en Högskolekonferens under påsken, men såväl denna som årsmötet 2020 och en anslutande konferens, där de 19 timmarna skulle bearbetas, fick på grund av pandemin ställas in och kommer preliminärt att genomföras under hösten 2020.

I brevet får man ta del av Högskolans historik och Steiners andemening med dessa texter och mantra som interpreteras av Steiner i texterna, samt perspektiv på det individuella umgänget med detta innehåll.

Innehållet har tidigare funnits tillgängligt i fyra band och är nu tryckt som en helhet i ett band, GA 270. Utgåvan innehåller de fullständiga klasstexterna, Rudolf Steiners skissartade tavelteckningar till timmarna och talrika på nytt bearbetade anmärkningar.

Projektet kunde genomföras tack vare ett samarbete med Nachlassverwaltung och Rudolf Steiner Verlag. Redan i år kommer en tvåspråklig engelsk-tysk version i tre band att publiceras.

Red. GN

Läkning är ljus och kärlek

100 år antroposofisk medicin

Matthias Girke – Georg Soldner – Moritz Christoph

Efter att Rudolf Steiner upprepade gånger yttrat sig till medicinska frågor bad kemisten Oskar Schmiedel¹ honom 1920 om en föredragsserie för medicinare. Efter cirka tre månader genomfördes i Dornach "Andevetenskaplig fackkurs för läkare och medicinstuderande" som senare blivit bekant som Första läkarkursen och som grundade den medicinska rörelsen.

Vad betyder 100 år sedan en första medicinsk kurs?

MATTHIAS GIRKE: Med denna kurs vid påsktiden 1920 lades grunden för den antroposofiska medicinen och en ny förståelse av människans organism, hennes sjukdomar och det terapeutiska konceptet utvecklades. Sammanhang blev då tydliga som till stora delar kan bekräftas idag och som leder till nya synpunkter i förhållande till skolmedicinens sjukdoms- och terapiförståelse. Så utvecklas sammanhanget mellan tarm och hjärna som "brain-gut-axis", som har ett avsevärt inflytande på vår hälsa: talrika sjukdomar blir idag satta i relation till mikrobiom och leder till nya terapier. Rudolf Steiners första läkarkurs har en enorm frökraft. Mycket har uppstått ur den och har hittat in i praktiken och mycket kommer också i framtiden att utvecklas ur den. I denna läkarkurs beskrivs talrika läkemedel som exempelvis misteln, fysiologiska aspekter av hjärtats funktion nämns, yttre användningar och massage omnämns, liksom ljusets och färgernas terapeutiska verkningar och även grunderna till en antroposofisk tandläkekonst.

GEORG SOLDNER: Med detta jubileum firar vi en medicin som inte ser människan som en maskin, utan som kunskapar om det andligas verksamhet i människan och som vill göra detta terapeutiskt verksamt. Vi vet idag hur starkt upplevandet präglar hälsan. Så är exempelvis en livsstilsändring just vid hjärtkärlsjukdomar mer verksamt än allt annat man kan köpa i tablettform. I denna kurs har Rudolf Steiner också lagt grunden för den antroposofiska misteltherapin inom cancerterapiområdet. I medicinhistorien var det inte tal om något sådant innan. Här skapas också basen för den första moderna integrativa medicinen, en medicin som fullt ut erkänner den naturvetenskapliga ansatsen och samtidigt tillfogar människans själsligt-andliga dimension. Också detta har nu blivit mycket aktuellt och även här är antroposofiska medicinen helt otvivelaktigt en pionjär.

En 100-årig historia – vilka lyckosamma ögonblick kan ni se?

GIRKE: Jag ser ett underbart ögonblick när denna medicin efter nationalsocialismens förbudstid igen blommar upp. Redan 1946 publicerades de första bidragen till *Erweiterung der Heilkunst* (läkekonstens utvidgning) som ett informationsbrev. Det är en stor gåva att impulser, som föddes här i Mellaneuropa, även kunde mottas på andra orter och vidareutvecklas där, som genom Otto Wolff, som redan tidigt regelbundet flög till Sydamerika och förde den antroposofiska medicinen till västvärlden. Läkare och terapeuter öppnade mottagningar och kliniker grundades. Om *Gemeinschaftskrankenhaus Herdecke* kunde man läsa: "ett chefsfritt sjukhus" och andra antroposofiska sjukhus följde som *Klinikerna i Öschelbronn, Unterlengenhardt, Filderkliniken* och slutligen *Gemeinschaftskrankenhaus Havelhöhe* i Berlin. Den antroposofiska rehabiliteringsmedicinen utvecklades och antroposofiskt gestaltade avdelningar i kommunala sjukhus.

SOLDNER: Det hela började med en oerhört duktig, kvinnlig läkare med internationella perspektiv: Ita Wegman. Det är unikt att en kvinna som läkare står i spetsen av detta grundande. Hon är dessutom den första som praktiserade den antroposofiska misteltherapin. Tidigt såg hon nationalsocialismen som ett hot och understödde därför också medicinens internationalisering. Efter kriget var det framför allt Otto Wolff som drev den medicinska frågan och sedan Michaela Glöckler med sina världsomspännande aktiviteter – det hör till de lyckliga tillfälligheterna. Det är intressant att det just är kvinnor som var ledande personligheter som har bidragit till att den antroposofiska medicinen blev det den är idag. Vi vill också nämna Gerhard Kienle: han hade impulsen att hjälpa denna medicin till ett offentligt-rättsligt erkännande. På dessa sätt lyckades det att förankra den antroposofiska medicinen som en erkänd medicinsk impuls och lära.

GIRKE: Och det är nutiden vi firar! Till den hör att vi har över 2 000 vetenskapliga studier bara om mistelpreparaten. Under de sista 20 åren har den akademiska forskningen inom antroposofisk medicin tagit fart med en växande vetenskaplig representation. Vi behöver denna för att visa den antroposofiska medicinens potential. Vi vill i dessa tider med en tilltagande automatisering och robotisering inom medicinen bidra till ett förmänskligande

av medicinen och leva upp till patienternas växande behov av integrativa behandlingar, så att den antroposofiska medicinen blir en del av samhällets arbete för en förbättrad hälsa. Vi behöver en innehållsmässig vidareutveckling av medicinimpulsen, för om väsens kärnan inte är vital, förlorar den i kraft. Det kan liknas vid när en människa inte längre verkar med sitt själsligt-andliga väsen i kroppen, vilket har en tilltagande kraftlöshet till följd.

Offentligt intresse för en helhetlig, integrativ medicin stöter på ett politiskt och akademiskt tryck.

GIRKE: Det finns ett konstruktivt tryck. Människorna frågar: "Vad kan ni?" "Hur ser er verksamhet ut?" Det är i bästa mening en utmaning för oss. Men det finns också ett destruktivt tryck, motståndare som den så kallade skeptikerrörelsen, som på sitt religionskrigsartade sätt kräver en tillbakagång till en "naturvetenskaplig medicin" som på 1800-talet. De verkar som om det under 1900-talet inte har funnits sådana enastående personligheter som Thure von Uexküll och många andra. Här handlar det inte om en vetenskaplig diskussion utan om en förutfattad reduktionism med ett paradigmatiskt förnekande av människans över sinnliga väsen.

SOLDNER: De bekämpar det patienterna vill och undviker dialog. Det är intressant att den kliniska forskningen inom den antroposofiska medicinen då ignoreras, eftersom det inte kan finnas, som inte får finnas. Skeptikerrörelsen är fångad i en maskinmodell. Det är ingen slump att det ofta är samma företrädare som också förnekar klimatförändringen och som pläderar för atomkraftverk.

Jag berördes av när Jürgen Schürholz uttalade att varje generation måste erövra eller på nytt vinna insikt i läkemedlens verksamhet.

SOLDNER: Av den anledningen har vi 2005 börjat samla de nu terapeutiskt arbetande läkarnas vetande och offentliggöra detta i vårt *Vademecum Anthroposophischer Arzneimittel*. 274 kvinnliga och manliga läkare från 19 länder har medarbetat i detta. Här är det möjligt att rapportera både en skeptisk erfarenhet, att alltså säga att detta inte verkar när jag använder det, men också kunna bekräfta den terapeutiska erfarenheten eller utvidga den. Det har

blivit ett dialogiskt verk på 5 språk, som redan kan hittas som referens i enskilda juridiska omdömen. Vi har verkligen upplevt att varje generation på nytt måste erövra förståelsen för antroposofiska läkemedel!

GIRKE: Enligt skolmedicinsk förståelse är det ovanligt. Där gäller: när ett läkemedel verkar, är det egalt vilken generation som ordinerar det eller tar det. Men för läkemedelsverksamheten är det faktiskt inte irrelevant vilken relation den som förordnar och den som tar emot utvecklar sitt förhållande till läkemedlet. Vi behöver inte bara en yttre galenik (Galenisk farmaci eller galenik behandlar läkemedelsberedningars sammansättning och framställning - Wikipedia), utan också en inre som vi beledsagar läkemedlet med. Detta förutsätter ett ständigt nytt umgänge med läkemedlen. De måste bli vänner och inte ett på distans ordinerat pillersystem.

SOLDNER: Sedan finns också de läkemedelsspecifika verkningarna. En antroposofisk läkemedelstillverkare mest sålda ampull används i veterinärmedicinen och till 99 % av ickeantroposofiska veterinärer. Den är mycket verksam vid kroniska njursjukdomar hos katter. Här spelar naturligtvis inställningen till katten ingen roll. En läkare måste ha ett vaket förhållande till alla de läkemedel hen använder. Så har också synsättet på många skolmedicinska medel förändrats. Om ett antibiotikum, som många fortfarande idag sätter in för varje blåskatarr, vet vi idag att det finns patienter som på grund av detta sitter i rullstol. Att vi vid enkla akuta blåskatarrer i möjligaste mån inte ska behandla med antibiotika, eftersom följden är många resistenser. Den antroposofiska medicinen erbjuder verksamma alternativ här.

Det visar sig hur verksamma antroposofiska läkemedel kan vara och de har inte särskilt många biverkningar. De utvinns ur natursubstanser och framställs på ett ekologiskt förebildligt sätt. Det börjar bli dags för en ekologisk vändning inom farmacin, vars produktion och produkter i hög grad belastar omvärlden!

GIRKE: De ekologiska och de spirituella områdena hos våra läkemedel hänger ihop. Så som vi försöker förstå jorden som en levande organism, med sitt ursprung i och sina växelförhållanden med kosmos, så är det med substanserna, som vi utvinns ur

naturen, i deras växelverknningar med den levande organismen. Det är den centrala angelägenheten i vår farmaci att befrämja, förstärka, harmonisera dess självregleringsförmåga och därmed också den själsligt-andliga individualitetens kroppsliga närvaro. Vi finner det också mycket intressant att konstterapi och läkeryrket har en inre, meditativ nivå. Att gestalta en bild innefattar, bredvid färgernas verkan och processen att framställa en komposition, även en inre, meditativ bild.

Vad för slags människor, läkare, terapeuter är det som nu, som fjärde generation, kommer till antroposofin?

SOLDNER: Det är en bild som präglas av det kvinnliga. Det är människor som lever i informationssamhället och som har andra förväntningar: "multitasking", förmågan att göra flera saker samtidigt och hitta harmonin mellan yrkeskrav, partnerskap, familjebildning och kommunikation. Det innebär också att bilden av läkaren på landet med 80 veckotimmars arbete, men som inte svarar på mail, hör till det förgångna. Det finns ofta parrelationer där man delar på en läkarpraktiks uppgifter och där yrkesverksamheten utövas på deltid. Pauser för att föda barn tillkommer och även fäder stannar hemma med pappaledighet glädjande nog några månader. Det betyder att tiden man är AT-läkare varar längre, det går längre tid tills man är färdig specialistläkare och kan ta det fulla patientansvaret. Familjebildning, delaktighet i det moderna livet inklusive den digitala kommunikationen, kräver sin tid. Uppskattningsvis måste varje läkare från den äldre generationen ersättas genom två läkare från den nya generationen. Patienterna behöver lika mycket tid som för 30 år sedan. Vi ska också förhålla oss till nya sjukdomsbilder. Man förstår att det är en annan profil än på 1980-talet när man vet att exempelvis var fjärde holländsk student kämpar med utbrändhetsyndromet.

GIRKE: Man märker också att medicinen har blivit sjukare. Många läkare lider av utmattning. Självmordsfrekvensen bland läkare, särskilt inom anesthesi och psykiatri, följda av akutmedicinen och kirurgin, är betryckande. När den terapeutiska verksamheten inte längre följer de egentliga målsättningarna och idealen i en människofokuserad medicin, utan blir till ett mekaniskt regelverk som följer det ekonomiska trycket, då "bränner man ut" sina inre krafter och den upplevda meningsförlusten väcker till och med suicidtankar. Medicinstudiet börjar ofta med ideal och empatiförmåga, vilka alltmer försvinner under studietiden. Efter utmattningsepisoderna följer sedan under yrkesutövningen en viss "resignation i hur man fungerar". Men ur detta uppstår också impulser, nya värderingar, alternativ och att söka

en verklig människo-, en "human"-medicin. Vi är glada över att vi har fullbelagda medicinska utbildningar.

Hur kommer det sig då att antroposofiska läkare har svårt att hitta efterföljare till sina mottagningar?

SOLDNER: Ett sjukhus som Havelhöhe, som inte fanns innan 1995, engagerar över 60 läkare. Vi har en koncentration av unga läkare i kliniker och i några städer. Det är faktiskt en brist ute i landsbygden. Men vi har många läkare som intresserar sig för antroposofi och som är mellan 25 och 35 år gamla. Tills man är så gammal att man kan ha en praktik, vilket förutsätter att man är specialistläkare, är man i regel i 40-årsåldern. Just nu är många i den fasen. För ögonblicket är det brist på 40- till 55-åringar i Tyskland och Schweiz, det är de som axlar huvudbördan av patientomhändertagandet. Vi förväntar oss att det kommer många från de för närvarande fulla seminarierna.

Medicinare har ofta centrala roller och präglar det antroposofiska livet. Hur kommer det sig?

GIRKE: För det första är läkarlivet fokuserat på att förstå människan. Antropos står i antroposofins medelpunkt. En medicin som är inriktad på läkandets perspektiv och på människans utveckling kan mycket vinnas för en förståelse av den. För det andra hjälper vi som terapeutiskt orienterade gärna till, och inte bara medicinskt. När en uppgift ska lösas eller det finns behov av handlingsberedskap är det lätt att "terapi"-impulser utlöses. Jag gör alltid på följande sätt: när en medicinsk utbildning, konferens eller andra evenemang äger rum i ett land, gläder jag mig alltid över när Sällskaps- och offentlighetsarbete ansluter. För det mesta handlar det om en kongress i ett universitetsområde, men även i Antroposofiska Sällskapet och den Fria Högskolan.

SOLDNER: Medicin går inte att skilja från förändringar inom de sociala förhållandena. Just i fattiga, men även i rika länder. Man kan ofta göra mer för hälsan genom arbetsgestaltningen och samhällsrelationer än genom en konsultation om tinnitus. Alltså: människan står i centrum men det är säkert helt bekant hos alla läkare hur starkt de sociala och de spirituella dimensionerna i livet på ett avgörande sätt också präglar hälsa och sjukdom. Det finns tyvärr många länder där sjukvården helt enkelt bara betyder att människorna får något att äta och har tillgång till rent vatten. Att vara läkare är helt enkelt ett yrke med ett brett spektrum - från enskilda ödessituationer till grundläggande frågor om mänsklig existens.

I er kommande årskonferens verkar det som ni går i denna riktning?

MORITZ CHRISTOPH: Därför är det så härligt att medicinska rörelsens årskonferens detta år förbereds av unga människor. Temat är *"Crossing Bridges"*. Idén är att bygga broar mellan de olika disciplinerna – mellan läkare och konstterapeuter, mellan terapeut och farmaceut, mellan generationerna. Under konferensen ska vi besinna oss på *"Brückenvorträge"* av Rudolf Steiner – som en konferens som står inne i livet och ger deltagarna mycket kraft. Till detta hör konferensens organiska struktur. Vi börjar med *"elementen"*, dag nr 2 ägnar vi oss åt *"eterarterna"* och stiger sedan upp till "medvetenhetsstadier" som själslig nivå. Med den fjärde dagens motto "Begeistringens psykologi" fokuserar vi på jaget. Vi går ännu längre, för nu följer frågan efter friheten, alltså den ort där jaget blommar upp. Sedan kommer frågan: vad är kärlek? Vad betyder hängivenhet? Vad kan kärleken åstadkomma? Jag är nyfiken på om vi slutligen lyckas slå bågen från att kunna beröra substansens återuppståndelse till frågan efter visheten.

Vad är ditt personliga svar på frågan vad kärlek betyder?

CHRISTOPH: Ett ställe hos Rudolf Steiner har gjort det största intrycket: egentligen är det bara ljus och kärlek som verkar som läkemedel. Solljus, som förvandlats till kärlek i växten, kan hjälpa till att beledsaga en människas ödesväg. Läkande är ljus och kärlek.

SOLDNER: Den verkliga diagnosen, alltså kunskapen om patienten, är en kärleksakt. Utan att jag vänder mig till patienten kan jag inte förstå henne.

GIRKE: Kärlek, hängivenhet och intresse förlänger livet, det vet vi idag från talrika studier. Idag vet vi att hjärtsjukdomsriskerna stiger när människor isoleras. Genom att övervinna isoleringen är hälsan där. Det är verkligen berörande att Rudolf Steiner kallar livsorganisationen för "kärlekskroppen" och därmed visar på kärlekens läkande verksamhet som det "mest verksamma läkemedlet" i paracelsisk mening.

Vilka önskningar har ni för detta jubileumsår?

SOLDNER: Vi önskar att jubileumsfirandet ska få en respons världen över. Till vår världskonferens väntar vi 1 000 människor från över 50 länder och just inte bara läkare. Det är också ett lyckligt ögonblick för antroposofin: den antroposofiska medicinen har inte bara grundats med en integrativ kvalitet, utan

också med en multidisciplinär karaktär. Det är också unikt (annorlunda än hos homeopatin och skolmedicinen) att den antroposofiska medicinen är en organism där vården, läkarna, terapeuterna samarbetar i team. Det blir alltmer ett icke-hierarkiskt samarbete "på ögonhöjd". Från psykoterapeuter till vårdmedarbetare och från specialistläkare till läkeurymister och målningsterapeuter. Och jag vill uttryckligen innefatta farmaceuterna här, oavsett om de är verksamma i apotek eller i tillverkning. De har en bärande roll.

GIRKE: Vi vill ju också gå ut i offentligheten med en film, "Läkandets konst". Vi visar att den antroposofiska medicinen har en mänsklig dimension, att antroposofisk medicin är något som i mötet med den andre vill leda till det egna egentliga jaget.

CHRISTOPH: De unga människorna som förbereder konferensen har en önskan att det är eller blir en självklarhet hos oss att slå broar till det andliga. Att det inte längre verkar egendomligt utan att det erkänns. Att man ser: det finns en andlig sida som man kan lära sig att handla ur.

Wolfgang Held intervjuade.

Matthias Girke är ledare för Medicinska Sektionen vid Goetheanum, Georg Soldner är ställföreträdande ledare för denna sektion och Moritz Christoph är medlem i initiativgruppen för 100 år Antroposofisk Medicin.

Översättning ur DG nr 8 2020: Göran Nilo
Fack- och språkgranskning Kristian Holmberg

1. Oskar Schmiedel (1887 – 1959), kemiker, som grundade den antroposofiska farmaceutiska rörelsen, grundare av Weleda 1921

Den Helige Ande i det fysiska rummet

Mats Wilzén

Hur många känner idag till Tommaso di Ser Giovanni di Simone Cassai? Hur många vet att han förändrade konsthistorien? Och att han under sitt intensiva, men korta liv, (27 år) kom att föra konsten in i ett nytt betraktelsesätt som blev ett paradigmskifte. Idag kallar vi det nya kort och gott "Nya Tiden". Och början av 1400-talet är början av Renässansen, en epok som gav möjlighet för människan att utveckla ett annat sätt att se på sig själv och omvärlden. Rudolf Steiner kallar den nya tiden för Medvetenhetssjärens epok - i vilken vi fortfarande lever.

När något nytt vill springa fram i historien sker det ofta genom konsten och här kommer Tommaso in. Han är förstås mest känd för sitt öknamn "slarvern". (Masaccio på italienska) Och han tycktes göra skäl för namnet. Så här beskriver historieskrivaren Vasari honom: "Han var som person oerhört tankspridd och lät allt gå på måfå som den, som endast och allenast har fäst hela sin själ vid konsten. Han bekymrade sig mycket lite om sin egen person och ännu mindre om andra. Och han brydde sig aldrig om att sörja för denna världens angelägenheter, icke ens vad som angick hans kläder." Trots att han var "vårdslös", var han "hjärtegodheten själv", menade Vasari.

Den som kommer in i dominikanerkyrkan Santa Maria Novella i Florens, finner

på vänstra sidan av långskeppet Massaccios målning Treenigheten. Det är en fresk målad på plana väggen, men med illusionen av att det är en fördjupning i väggen, en nisch med pelare och kapitäl som vi tittar in i. Ögat luras att se ett fysiskt tredimensionellt rum där Fadern, Sonen och Anden är inställda på ett högst påtagligt sätt. Detta var så omskakande att många var tvungna att känna efter med handen för att kunna orientera sig. Tänk att man kunde måla så... och tänk att man fick lov att göra det! Och hur kunde treenighetens andliga storheter få målas med sådan fysisk realism?

Intressant är att jämföra med ikonmästaren Andrej Rubljev som samtidigt (1425/26) målar sin bild av Treenigheten, i Moskva. Tre ärkeänglar får representera hans treenighet. I rena färger, i harmonisk balans, helt tyngdlösa är de placerade i "ett andligt rum". Rubljev visar genom sitt "omvända perspektiv" att de tre andliga principerna är ställda ovanför allt jordiskt medvetande. Här finns ingen skuggbildning. Men det gör det i Masaccios värld. För honom är det en stor utmaning att skapa skuggor, volym och känsla av fysisk tyngd. Ja, han är den förste i konsthistorien, som i någon mån, lyckas med skuggbildning. Två stora mästare som går helt olika vägar. I Moskva, den äldre Rubljev, i Florens den unge Masaccio.

Masaccio (och hans lärare Brunelleschi) studerade läran om perspektiv, geometri och matematiska proportioner och ville med perspektivlinjer konstruera och beräkna det fysiska rummet på en plan yta. Så förstärker till exempel kassetten känslan av rumslighet. Centralperspektivet har den egenheten att det alltid utgår från betraktaren. Varje människa blir sin egen utgångspunkt. Från mitt perspektiv ser värden ut så här. Från ditt perspektiv ser den annorlunda ut. Det ger en insikt att betraktaren är skild från omvärlden. Här är jag och där ute är omvärlden. Från min synvinkel ser världen ut så här. En sådan upplevelse stärker förstås självmedvetandet. Att lära känna och konstruera det fysiska rummet blir därigenom en erfarenhet som utvecklar ett nytt medvetande.

Det är lätt att förstå hur stötande det kunde vara när Faderguden blev målad som en kraftfull karl, stående på en träplattform och som med myndighet håller upp hela korset. Inga detaljer besparas oss. Vi får till och med se Gud Faders vänstra stortå - i perspektiv. Den korsfästes kropp visar i både muskler och senor hur tyngdkraften drar den nedåt. Hans ansikte är helt nära skapargudens ansikte, som inte skymms, eftersom korset är ett antoniterkors utan uppåtgående korsarm.

Men var är den Helige Ande? Inte så lätt att upptäcka. Medan Fadern och Sonen är påtagligt konturfast målade, gestaltas Anden helt annorlunda. Duvan, som är Andens sinnebild, målas inte alls som en natur-iakttagen duva. Den är skir och luftig och har placerats mellan Fadern och Sonen. Vore det inte för att man såg näbben kunde man tro att det var en bit av Faderns halskrage. Det vita fågelväsendet kontrasterar, särskilt till den del av målningen som finns nedanför betraktarens ögonhöjd. Där i halvmörkret finns en grav, med ett skelett, som i varje enskildhet är realistiskt återgett. Masaccio har i sarkofagen skrivit in ett budskap till oss betraktare, inte på kyrkospråket latin, utan på den tidens vardagsspråk italienska: "Jag var en gång vad du är, och det jag är kommer du också en gång bli".

Efter en tid blir Masaccios fresk överkalkad. Men lyckligtvis ingår en freskmålning en kemisk förening med putsen så att målningen åter går att frigöra. Och idag kan vi se den igen - om än lite blek. Många har stått framför detta mästerverk; Fra Angelico, Botticelli, Ghirlandaio, Leonardo, Rafael, Michelangelo, Pontormo och många fler. De har förundrats och förstått att målarkonsten från och med nu står inför helt nya utmaningar.

När omständigheterna gör det möjligt att resa till Florens, besök då Santa Maria

**”Det är lätt att
förstå hur stötande
det kunde vara när
Faderguden blev målad
som en kraftfull karl”**

Novella. Gå också över till kyrkan Santa Maria del Carmine och Brancaccikapellet, för att finna fler målningar av "den unge slarvern" Masaccio - några är helt banbrytande.

Hans bärande tema är tydligt: han placerar in människan i det fysiska rummet. Är han då bara intresserad av den fysiska verkligheten, kan man undra? Eller är det precis tvärtom, att han anar att framtidens mänsklighet behöver intressera sig för fysiska lagar och göra fysiska erfarenheter, för att därur kunna återerövra anden? Är kanske Masaccios målningar ett steg i hela mänsklighetens inkarnationsprocess? Ja, frågorna växer, men nog kan det vara värt att fördjupa sig i Masaccios konst, för den som vill förstå sig själv och sin egen tid.

GOETHEANUM

Antroposofins läkande förmåga – till Rudolf Steiners dödsdag

Matthias Girke

Uppmärksammandet av Rudolf Steiners 95:e dödsdag infaller i en speciell tid: Människligheten står inne i ett pandemiskt hot med okända verkningar på hälsan, på de grundläggande rättigheterna, på den enskildes ekonomiska existens liksom på världsekonomin.

Trots medicinens alla framsteg framträder dess maktlöshet att möta dessa utmaningar. Detta blir tydligt: att bli sjuk och att bli frisk har inte bara en individuell, utan också en samhälls- och mänsklig dimension och ställer följdfrågan: hur kan människans friska relation vara till världen. I den nuvarande medicinen har vi läkemedel som är "konstruerade" ämnen, vilka har fjärrmat sig från naturen och som genom sin världsomfattande användning belastar inte bara grundvattnet utan alla naturrika. Den antroposofiska medicinen söker istället förbindelsen till naturen och kosmos med målsättningen att människan som mikrokosmos kan erfara de läkande krafterna genom makrokosmos. Därigenom kan en för människan inriktad och ekologiskt ansvarsfullt agerande läkekunst utvecklas. Vi behöver en ekologisk vändning även i medicinen, som vi sedan länge har efterfrågat inom jordbruket.

Kunskapa och läka

Den antroposofiska kunskapsvägen vill leda det andliga i människoväsendet till det andliga i världsalltet. Även läkandet förbinder människan med makrokosmos världsväsen. En läkning är uttryck för människans regenerativt verksamma livskrafter. Hans Jonas har betecknat dem som "livets princip". Nervorganisationen förfogar över betydligt mindre vitalitet än ämnesomställningens organ, men kan istället utveckla medvetande. Livskrafter i vår organisation metamorfoserar till tänkandets krafter. "Skolmog-naden" är tröskeln för barnet att kunna förvandla tillräckligt av dessa krafter. I den av Lewis Termans² påbörjade omfattande studien påvisas ett samband mellan inskolningsålder och livslängd: en alltför

tidig inskolning och därmed intellektuell medvetenhetsutveckling går hand i hand med en förkortad livslängd. Med den vakna medvetenhetsutvecklingen drar vi bort livskrafter från organismen och vi behöver regenererande sömn. I den andliga och själsliga förmågan finns därför orsaken till att bli sjuk. I växtvärlden har dessa livskrafter inte vaknat upp till medvetande, utan kan verka terapeutiskt och bli läkemedel: det vi drar bort från vår organism av livskrafter, utjämnas genom naturens verksamma livskrafter. Livets hemlighet finns att söka i denna livskrafternas metamorfos till tanke- och medvetenhetskrafter och den blir en bro mellan det inre själsliga upplevandet och det yttre organiska livet.

Liv och ljus

Den beskrivna förvandlingen av livet till medvetandets ljuskrafter beskrivs av Rudolf Steiner som "blodets eterisering"⁴. Medan blodbildningen i benmärgen har en enorm livskraft (varje dag måste det bildas 200 till 250 miljarder erytrocyter), förlorar de mogna röda blodcellerna sin delningsförmåga och minskar därmed märkbart sina livsprocesser, för att efter 120 dagar dö. I blodet utvecklas genom detta ett ständigt offerande av livskrafter. De förvandlas i hjärtats område med dess värme till ljuskrafter, som upplevs i känslans drömartade medvetande och slutligen – genom nervsystemet – till det vakna och tankeklara medvetenhetsljuset. Rudolf Steiner har påvisat detta förlopps relation till uppståndelsemysteriet.⁵ Genom den är människan förbunden med Golgamysteriet och kan förena sitt jag med världsjaget.⁶ Det vakna tillståndet karakteriseras av denna medvetenhetsutveckling; i kontrast till detta belyser de högre väsensleden under sömnen "solartat" människans eteriska organisation och leder här in andligt ljus i livet.

Läkekrafter genom antroposofin

Det vakna och informationshungriga medvetandet förbrukar livskrafter. Vid meditation förhåller det sig annorlunda. Den vill leda livet i tankarna till ett liv i andligt väsen.⁷ Denna andliga verksamhet utvecklar livskrafter som kan verka läkande i människan. Redan i ordet "meditation" är detta andra "mederi", alltså "läkande", dolt, från vilket namnet "medicin" är härlett. Anden förtär i den vakna medvetenhetsvärlden livskrafter och det kan leda till sjukdom och omvänt kan meditationsverksamheten även läka. Utvecklingen av ett levande ljus i kunskapandet är förbundet med Mikaelns verksamhet.

Den leder det som visar sig genom sinnena till något andligt väsensartat.

Andens läkande verksamhet står på den motsatta sidan i sitt förhållande till den rafaelska verksamheten. Så ledsagar dagens ande Mikael och den mer tystlåtna "nattens ande" Rafael (hans namn härleds från hebreiska "rafa" = läka och "el" = från Gud) metamorfosen av liv och ljus.

Väsensledens läkning genom antroposofin

Tvivel, rådlöshet och meningssökande är utmaningar för oss. Med kunskapandet utvecklas ett nytt ljus, "det går upp ett ljus" och medvetandet fylls med ett nytt innehåll. Säkerheten ökar i själen. I motsats till detta leder osäkerhet och tvivel till att själen tar skada. Väldigt är depressionens hälsoskadliga verkningar som själens natt eller mörker. När vi frågar efter vad som är läkande krafter för astralkroppen, hittar vi dem i säkerheten, meningsuppfyllelsen och orienteringen som kunskapandet skänker. I den meningen har sanningen en läkande verkan, medan osanningen försvagar och skadar själen. Vördnadskraft gentemot sanningen, övertygelser i livet som vi kan "tro" på, verkar läkande på den astrala organisationen.

Kunskapandet bildar broar och verkar förbindande och förenande med världen. Subjekt och objekt flyter ihop. Kunskapens egentliga substans är i denna mening kärleken, som förbinder oss med det vi får kunskap om. Då är kärleken inte blind, utan blir seende, som Rudolf Steiner uttrycker det i "Frihetens filosofi". Kärlek verkar på den eteriska organisationen och understöder dess läkekrafter. Det finns många exempel om människokärlekens läkande verksamhet. Så är social isolering en riskfaktor för hjärtsjukdomar, olösta konflikter kan leda till plötsligt insjuknande i sjukdom hos hjärta och blodkärl och sociala relationer har immunologisk verkan.⁸ Dessa och andra iakttagelser visar på kärlekens betydelse som läkekraft. Följderna av trauma i tidig barndom mildras genom förståelse, tröst och mänsklig värme. Även i palliativmedicinen har intresse och relation till patienten en stor terapeutisk betydelse.

Ur kunskapandet utvecklas slutligen mod och hopp: när vi är "övertygade" om något och blir verksamma ur denna insikt om målet för vår handling, växer motiverande krafter och hopp, "att gott varde / vad vi vill / ur hjärtan grunda, / ur huvuden / mot målet föra".⁹ Hopp läker och varje läkning behöver hopp. Den som känner sig övergiven förlorar med hoppet även läkekrafter. Läkevilja är fylld av hopp och understöder patienterna i deras tillfrisk-

En högskola för det levande

Gerald Häfner

Goetheanumledningens retreat 31 mars till 2 april ägde rum under speciella förhållanden: inte alla sektionsledare kunde närvara i Goetheanum men deltog via överföringsteknik. Med tanke på tidsläget identifierade Goetheanumledningen tre arbetsområden och inbjuder till medarbete och stöd.

Mänskligheten står vid kanten av en avgrund. Världsomspännande kriser och hot väntar. Det blir allt tydligare: om vi alla helt enkelt fortsätter att leva som nu, kommer det att sluta i en katastrof. Således måste vi ändra vårt sinne och vår inriktning.

Hur kunde detta ske? Vetenskap och teknik står i dagsläget på en blomstrande höjdpunkt, firar ständigt nya, förvånansvärda framgångar – och trots detta är vi i en förskräckande hastighet på väg att förstöra det naturliga, sociala och andliga klimatet, livet, samhället och jorden.

Följderna av mänskliga handlingar

Vi ser en unik utmaning för vårt vetande, kunskapande och handlande i denna dramatiska situation. Vi vet och kan så mycket som aldrig förr! Men vi behöver ett annat vetande och ett annat handlande än det som fört oss in i denna situation. (Hur) kan Goetheanum, Fria Högskolan för Antroposofi bidra till detta nya vetande och kunnande?

I den samlade Goetheanumledningens retreat stod denna fråga i centrum – dels inom själva Goetheanum, dels i förhållande till hela yttervärlden. Det yttre tvånget att avboka viktiga evenemang och att stänga dörrarna utåt har vi utnyttjat genom att hålla de inre dörrarna vidöppna: för fördjupning och mer samarbete, men framförallt för tidens och världens nöd. Vi rörde oss kring frågan: vad är efterfrågat och vad kräver tiden och världen nu? Vad är det viktigaste just nu? Och vad kan vi göra?

De många och allvarliga kriserna i vår kultur, politik och ekonomi, vår omvärld och samhälle är varken guda- eller naturgivna. De är följderna av mänskliga beslut och handlingar. Följderna av ett vetenskapsbegrepp, som bara låter det väg- och mätbara gälla och då utesluter det levande, det verksamma, anden, speglas i detta.

nande. Ur detta sammanhang utvecklade Rudolf Steiner en huvudregel för den terapeutiska relationen: ”När den sjuke (...) kommer att genom läkarens individualitet förnimma hur läkaren är uppfylld av läkevilja, ger detta hos den sjuke en reflex att bli uppfylld av viljan att bli frisk. Detta dynamiska möte mellan läkevilja och vilja att bli frisk spelar en oerhört stor roll i terapin, så att man nog kan säga: i detta finns en avbild av det pedagogiska och i det pedagogiska finns i sin tur en avbild av läkningsprocessen.”¹⁰

Antroposofin är en kunskapsväg som vill leda till det andliga i världsalltet. Den har samtidigt en läkande verkan på själ och kropp. När den antroposofiska medicinen fyller 100 år må antroposofins läkande verkan stråla in i nästa århundrade.

Artikel ur tidskriften Das Goetheanum Nr. 14, 2020.
Översättning: Red. GN.
Fack- och språkgranskning: Kristian Holmberg.

1. R. Steiner, Antroposofiska ledsatser. GA 26, Dornach 1998, 1:a ledsatsen.

2. H. Friedmann, L. Martin, Die Long-Life-Formel. Beltz, Weinheim 2012.

3. R. Steiner, I. Wegman, Grundlegendes für eine Erweiterung der Heilkunst. 2:a kapitlet.

4. R. Steiner, Das esoterische Christentum und die geistige Führung der Menschheit. GA 130, Dornach 1995. Föredrag den 1-10-1911.

5. Ebenda.

6. R. Steiner, Die Weihnachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft 1923/24. GA 260, Dornach 1994. Grundsteinlegung am 25-12-1923.

7. R. Steiner, Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten? GA 10, Dornach 1993.

8. V.S. Ulset, N. O. Czajkowski, B. Kraft, P. Draft, E. Wikenius, T. H. Kleppesø, A. Bekkhus, Are unpopular children more likely to get sick? Longitudinal links between popularity and infectious diseases in early childhood. PLoS One. 10.9.2019; 14(9):e0222222. doi: 10.1371/journal.pone.0222222. eCollection 2019.

9. Se anmärkning 6.

10. R. Steiner, Meditative Betrachtungen und Anleitungen zur Vertiefung der Heilkunst. GA 316, Dornach 2008, föredrag 25-4-1924.

Om vi upplever det som träffande att världen med tiden blir så som vi tänker den: hur måste vi då tänka så att en bättre, livsbefrämjande, mänsklig utveckling kan ta vid i vår lika fantastiska som krisdrabbade värld? Vilken slags vetenskap och praktik befrämjar människornas framtida utveckling som fria, självbestämmande väsen och jorden som bär oss och är förbunden med oss?

Arbets- och forskningsuppgifter

I detta område vill Goetheanum som Fri Högskola för Antroposofi prestera väsentliga bidrag under de närmaste åren. När vi befattade oss med tidens nöd och frågor identifierade vi angelägna arbets- och forskningsuppgifter, som vi under de närmaste månaderna ska utarbeta vidare och som vi under de kommande åren vill utveckla ett förstärkt samarbete över sektionsgränserna kring. De differentieras i följande tre tematiska fält:

- Ett nytt umgänge med jorden: vi uppfattar jorden som ett levande väsen. Hur kan vi hitta in i ett partnerskapsaktigt förhållande till den? Vad blir då följderna för lantbruket, för vårt umgänge med växter och djur, men även med klimatet och jordens resurser? Vem äger jorden med allt som finns i, under och över den? Kan vi utveckla nya rättsförhållanden som bärs av förbindlighet och ansvar i umgänget med mark och jord, mineral- och naturtillgångar? Är det möjligt att utveckla en ekologisk farmaci?

- Förståelse och vård av det levande: Vår vetenskap försöker fortfarande förstå det levande genom det döda. Men hur kan det levande förstås och bli en erfarenhet i sig? Hur skulle man kunna utveckla en levande åskådning, ett levande tänkande? Vilka tankeformer motsvarar det levande? Hur kan ett levandegörande av det miss-handlade språket och de själlöst använda orden bli möjligt? Var och hur kan vi uppleva det levande och väsensartade hos tiden? Hur kan konsten hjälpa oss att levandegöra vårt varseblivande, tänkande och handlande? Och hur kan ur detta ett väsensartat kunskapande om tekniken, ja en det levandes teknik uppstå?

- Ett nytt syskonskap: Hur låter sig ömsesidighet begripas som grundstruktur hos det levande och det mänskliga – och praktiseras? Hur kan vi utveckla ett icke-våldspräglat umgänge med varandra och naturen? Vad betyder det för en framtida kultur, ekonomi och politik? Är gemenskap utan makt, är en syskonpräglad ekonomi möjlig? Allt liv och all kunskap är till sist relation. Och relation betyder också ansvar – för själva kunskapandets

MEDBORGARLÖN

sätt och process, för det insedda liksom för vårt handlande i världen.

Förpliktelser som uppstår ur ett utvidgat vetenskapsbegrepp:

Det är denna blickriktning Goetheanumledningen vill ha under de närmaste åren. Vi ser och upplever i existensen av en högskola – som känner sig förpliktad till ett utvidgat vetenskapsbegrepp, som inte stannar vid kunskapen om sinnevärlden, utan som ställer sig frågor om ett inkännande kunskapande även i det under- och översinnliga, livet och anden – en stor lycka och privilegium liksom en förpliktelse i dagens apokalyptiska tid. Och vi hoppas på medarbete och stöd från den världsomspännande gemenskapen av antroposofiskt forskande människor, som är förbundna med Högskolan och dess sektioner.

För Goetheanumledningen Gerald Häfner

Ur Anthroposophie Weltweit Nr. 5, 2020.
Översättning: Red. GN.

Även "das Grundeinkommen"

(idén om medborgarlön)

kämpar med motståndsmakter

Wolfgang Held

Ekonomerna och filosoferna Philip Kovce befattar sig sedan år tillbaka med idén om en villkorlös medborgarlön. Nu senast har han på förlaget Suhrkamp publicerat en antologi som dokumenterar idéns historia. Ett samtal om frihetsrättigheter, andras förmenta lathet och mysteriedramer i idéns historik. Wolfgang Held ställde frågorna.

WOLFGANG HELD: Den villkorlösa medborgarlönen får en hel del uppmärksamhet under coronakrisen. Är tiden mogen för den?

PHILIP KOVCE: Ja och nej. Den aktuella krisen visar oss att varje människa obetingat behöver en inkomst för att kunna leva i ett samhälle baserat på arbetsfördelning. Eftersom vi ännu inte kan garantera denna nödvändighet, uppstår talrika problem: från en skenande fattigdom ända till latent tvångsarbete. En villkorlös medborgarlön förebygger dessa problem. Men om vi i grund och botten vill detta, får det verkligen inte avgöras när vi lever i ett undantagstillstånd, då talrika grundrättigheter är massivt begränsade, utan när de borgerliga friheterna är fullständigt återställda.

WOLFGANG HELD: Skulle en medborgarlön vara till hjälp nu?

PHILIP KOVCE: Det betvivlar jag inte. Om vi redan hade haft en medborgarlön skulle det säkert gå mycket bättre. Men jag betvivlar att det är meningsfullt att degradera medborgarlönen till en direkt hjälpåtgärd. Just för att den villkorlösa medborgarlönen som ny grundrättighet kräver en grundläggande debatt, borde den inte förväxlas med utan tvivel nödvändiga krisåtgärder.

WOLFGANG HELD: Hur ser din personliga historia med medborgarlönen ut? Hur såg insteget i temat ut?

PHILIP KOVCE: Första gången jag hörde talas om medborgarlönidén var under min skoltid. Det var en klasskamrat som gav mig en dagstidning med en artikel om den. Efter min skolavslutning 2006 och innan studiestarten 2007 grundade jag tillsammans med andra Bürgerinitiative bedingungsloses Grundeinkommen (Bürgerinitiativet villkorlös medborgarlön) i Berlin och som till dags dato är aktivt.

WOLFGANG HELD: Vilken roll har Götz W. Werner spelat? Det var ju han som förde in temat i den breda offentligheten ...

PHILIP KOVCE: ... som spelade en stor roll för mig. Den nämnda tidningsartikeln som stacks till mig under skoltiden, var just en intervju med Werner. Den handlade om att vi skulle sluta med att betrakta arbetslöshet som en tragedi. Snarare skulle vi fira den som en seger, för målet med tekniska uppfinningar och företagsgrundanden består inte i att sysselsätta människor, utan – just omvänt – att befria människor från arbete. Och just för att vi verkligen skulle kunna se på befrielsen som en sådan, behöver vi enligt Werner en medborgarlön. Jag insåg detta omedelbart den gången.

WOLFGANG HELD: Hur blev den aktuella antologin i Suhrkampförlaget till – och till vilka riktar sig boken?

PHILIP KOVCE: Jag författade tillsammans med entreprenören Daniel Häni, före och efter den schweiziska folkomröstningen gällande medborgarlön 2016, en bok till temat. Efter det redigerade jag en antologi, som exemplariskt representerar den pågående debatten med aktuella argument för och emot medborgarlön. Under detta arbete insåg jag att ett tyskspråkigt band med historiska grundtexter hittills saknats. Ett sådant band finns nu för de som intresserar sig för detta.

WOLFGANG HELD: Boken har du givit ut tillsammans med ekonomen Birger P. Priddat, – som det initialt heter – avvisar idén om medborgarlön. Hur blir det akademiska samarbetet när de politiska åsikterna är så olika?

PHILIP KOVCE: Om det gemensamma kunskapsintresset är det primära kan man samarbeta akademiskt på ett mycket bra sätt. Vårt delade intresse gällde medborgarlönens historik. Oavhängigt av om man är för eller emot idén, är det ändå klart: den som är insatt i medborgarlönens växlande historia, kan på ett bättre sätt inordna den nuvarande positionen och bättre bedöma framtidsperspektiven.

WOLFGANG HELD: Antologin föregås av en "inledning", som sammanfattar den aktuella debatten, medborgarlönens historik liksom de 24 utvalda grundtexterna. Där heter det: "Den som inte förfogar över resurserna att kunna bruka sina frihetsrättigheter, för denne är de de facto förvägrade." Är våra frihetsrättigheter lögnaktiga?

PHILIP KOVCE: Det menar jag inte. Det vi idag känner till om borgerliga friheter tillkämpades delvis bittert. Allmän handlingsfrihet, rörelsefrihet, yrkesfrihet, trosfrihet, meningsfrihet, alla dessa är ytterst värdefullt gods, som är värda att skydda och som historiskt på inget sätt var självklara. Skyddet av dessa grundrättigheter har dock inte bara en rättsstatlig, utan också en socioekonomisk dimension. Denna dimension skulle på ett mycket bättre sätt tillfredsställa en villkorlös medborgarlön, än övervakande och straffande socialstater, som inskränker de borgerliga friheterna både direkt som indirekt.

WOLFGANG HELD: Kan du ge exempel?

PHILIP KOVCE: Ja, tyvärr. Den som i Tyskland är hänvisad till Hartz IV (Hartz IV är ett tyskt reformpaket infört 2005.) får exempelvis bara betingat lämna sin boningsort och är tvungen att acceptera så gott som vilket arbete som helst. Motsätter man sig detta, minskas existensminimum. Här kränks bland annat rörelsefriheten, yrkesfriheten och de lagligt reglerade garantierna för ett människovärdigt existensminimum. Om vi inte vill, eller ännu mer grundläggande uttryckt, om vi inte vill att borgerliga friheter igen ska bli det de en gång var – nämligen lyxvaror –, då måste vi se till att varenda människa kan ha råd med detta. En villkorlös medborgarlön skulle sörja för just detta.

WOLFGANG HELD: Något som används som argument mot medborgarlön, är "jag är flitig, du är lat-paradoxen". Antagandet att de andra – motsatt till sig själv – inte längre skulle göra någonting om deras medborgarlön vore säkrad. Varför har de andras vilja ett så dåligt rykte?

PHILIP KOVCE: En bra fråga! Antroposofiskt uttryckt: Eftersom vi ofta bara aktar på ena hälften av Rudolf Steiners "de fria människornas grundmaxim" ur Frihetens filosofi. Som bekant talas det där om att "leva i kärlek till handlingen och ur förståelse låta främmande viljor leva". Det handlar alltså inte bara om att som fri människa handla ur kärlek till handlingen, utan också om att tillerkänna de

andra människorna en egen vilja. Om vi verkligen varseblir den andres frihet såsom vår egen, övervinner vi det som annars blir en motstridig människobild.

WOLFGANG HELD: För de som detta klingar alltför teoretiskt och då inte övertygar, de kräver begränsade fältexperiment. Kan sådana praktiska test, som nyligen i Finland, hjälpa till att fälla ett omdöme om medborgarlönens verkningar?

PHILIP KOVCE: Nej. Allt vi vill veta om andras vilja och medborgarlönens verkningar, måste vi utvinna ur den aktuella verkligheten, inte ur några världsfrämmande experiment. Det nyligen resultatlösa tvååriga finska försöket med 2000 arbetslösa, som erhöll delar av de sociala förmånerna utan krav på motprestation, visar detta på ett övertydligt sätt: en obetingad medborgarlön kan man inte simulera, utan endast realisera. Detsamma gällde också för avskaffandet av slaveriet och införandet av kvinnors rösträtt. Grundrättigheter fungerar inte experimentellt i testförsök, utan måste framgångsrikt tillkämpas och hållbart bekräftas. Dessa viljeakter förlämnar dem verklighet.

WOLFGANG HELD: Gäller detta också frågorna kring medborgarlönens finansiering, att det snarare handlar om vilje-än kunskapsfrågor?

PHILIP KOVCE: Naturligtvis fungerar ingenting utan kunskap. Aldrig. Annars härskar blind tro och ren godtycklighet. När det gäller finansieringen av medborgarlönen gäller ändå även det teologen och ekonomen Oswald von Nell-Breuning så träffande formulerade: "Allt som ekonomiskt kan tillverkas av produkter, kan också finansieras under den enda betingelsen, att man vill detta ärligt och allvarligt." Denna subtila iakttagelse förklarar varför motståndarna till medborgarlön för det mesta anser den vara omöjlig att finansiera, medan det för förespråkarna ter sig problemlöst med tanke på överflödet av varor.

WOLFGANG HELD: Nyckelord överflöd: är detta överflöd – som vi kan tacka maskinerna för, som besparar oss från svettiga, farliga och enformiga arbeten – nödvändig betingelse för att införa en villkorlös medborgarlön?

PHILIP KOVCE: På inget sätt. Den brittiska politikern och humanisten Thomas Morus krävde redan för 500 år sedan i sin roman "Utopia" en inkomstgaranti

som kriminalitetsbekämpning istället för dödsstraff. Dessutom blir medborgarlön aktuell inte bara i välfärdsosaser, den diskuteras världen över. Överallt där arbetsdelning och monetär ekonomi dominerar är den lämplig som garanti för ett människovärdigt existensminimum. Att vi här och där ändå själva har svårt att tillskriva var och en ett sådant existensminimum, vittnar framförallt, med tanke på den frodiga materiella rikedom, om andlig fattigdom.

WOLFGANG HELD: Materiell rikedom och andlig fattigdom ger i vår tid varandra handen?

PHILIP KOVCE: Helt uppenbart. Denna upprörande upptäckt gjorde socialpsykologen Erich Fromm redan på 1960-talet. Enligt Fromm skulle en medborgarlön kunna hjälpa att övervinna den fatala – som han kallade det – "fasförskjutningen" mellan ekonomiskt överflöd och brist på spiritualitet. Utan medborgarlön såg Fromm att, trots kollektivt välstånd, den individuella fruktan för nöd och elände var förlamande verksamt. Vi kan självklart gå längre tillbaka i historien: redan på 1880-talet krävde Karl Marx svärson Paul Lafargue "rätten att vara lat tack vare de "befriande maskinerna" istället för det "förslavande arbetet".

WOLFGANG HELD: Thomas Morus, Paul Lafargue, Erich Fromm är alla företrädare med grundläggande texter i antologin. Men igen tillbaka till "inledningen". Där står: den som presenterar en idé måste inte obetingat förespråka den; och inte heller presenteras av den som förespråkar den. Det verkar motsägelsefullt.

PHILIP KOVCE: Vid första ögonkastet, ja. För vanligtvis gäller: den som förespråkar något, presenterar det; den som är emot det förkastar det. Det motsvarar om och om igen den glädje- och sorgfyllda vardagserfarenheten. Men idéhistoriskt är det inte så enkelt. När det handlar om ideell substansbildning gäller det att en idé, en tanke kan utveckla sig, sedan sammanfaller inte tvångsmässigt förespråkning och befrämjande eller avböjande och avmattning med varandra.

WOLFGANG HELD: Kan du ge ett exempel?

PHILIP KOVCE: Låt oss ta en av Förenta Staternas grundare, Thomas Paine, liksom den neoliberala amerikanska nobelkonomipristagaren Milton Friedman. Paine utvecklade under 1700-talet tanken att varje människa – oavhängigt av behov

och förtjänst – ska ha del av naturens och kulturens frukter. Som en grundrättighet. På grund av pragmatiska politiska överväganden krävde han än dock inte en livslång existenssäkrad medborgarlön, utan bara för de dåvarande förhållandena en rätt frodig engångsutbetalning vid myndighetsålderns inträde, liksom en årlig grundpension vid livets slut.

WOLFGANG HELD: Och Friedman?

PHILIP KOVCE: Friedman utvecklade under 1900-talet idén om en negativ inkomstskatt. Istället för olika dyrbara socialtjänster skulle en enkel skattelättnad inträffa så snart en viss inkomstgräns underskreds. Som nödlösning. Friedman hade helst sett att man helt skulle avskaffa socialstaten och överlåta fattigomsorgen till de rikas milda gåvor. Som under medeltiden. En grundrättighet till ett garanterat människovärdigt existensminimum var något helt främmande för Friedman.

WOLFGANG HELD: Och det betyder?

PHILIP KOVCE: När det gäller ideell substansbildning betyder det att Friedman i praktiken visserligen krävde en slag medborgarlön och även starkt populariserade detta, men egentligen torpederade idén med sin motivering. Medan Paine visserligen inte krävde en medborgarlön, men lade en grundsten till den med sin motivering. Men det betyder igen inte att Paine utan vidare var den goda och Friedman den onda. Det visar mycket mer på att vi i idéhistoriens hjärta har att göra med mysteriedramer som undandrar sig alltför snabba omdömen. För övrigt gäller detta också antroposofins idéhistoria.

WOLFGANG HELD: Den som i slutet av antologin läser de mer än 800 uppslagsorden i registret hittar där också poster om antroposofi, social tregrening, den sociala huvudlagen, social plastik, dessutom om Joseph Beuys, Benediktus Hardorp, Wilhelm Schmundt, Rudolf Steiner. Hur hänger medborgarlönens idéhistoria ihop med antroposofin?

PHILIP KOVCE: För det första kan man fastställa: präglade personer, när det handlar om antroposofi, är alltid präglade personer när det gäller villkorslös medborgarlön. Ett exempel: Joseph Beuys, vars "Upprop till alternativ", som publicerades första gången 1978, finns med i antologin. Beuys krävde den gången bland annat en "inkomst som en mänsklig rättighet". I det bekanta samtalet i tidskriften *der Spiegel*: "Mysterierna äger rum på järnvägsstationerna" från

1984 bekräftar Beuys: "En inkomst är en mänsklig rättighet."

WOLFGANG HELD: Hittar man uttalanden om medborgarlön hos Rudolf Steiner?

PHILIP KOVCE: Om man använder det nämnda sökordet i den samlade utgåvan – GA – hittar man ingenting. Men det betyder ingenting! Intressant är ju till exempel Steiners stimulans till att skilja arbete och inkomst åt, att inte längre betrakta arbete som en vara, liksom att sörja för att arbetet inte utförs pliktmässigt, utan frivilligt.

WOLFGANG HELD: Således är Rudolf Steiner inget kronvittne för medborgarlön.

PHILIP KOVCE: Steiner är inget kronvittne varken för eller emot medborgarlönen. Om överhuvudtaget, duger Steiner som kronvittne för att filosofi, teosofi, antroposofi och allt annat bara kan lyckas, om den fria människan som skapelsens krona inte feget gömmer sig bakom några kronvittnen, utan ur fri vilja griper tag i sin helt egna frihet.

WOLFGANG HELD: Förklarar detta varför medborgarlönen är omstridd även bland antroposofier?

PHILIP KOVCE: Jag skulle vilja säga: Det vore underbart om medborgarlönen faktiskt är så omstridd även bland antroposofier, på grund av att var och en är den instans som måste bilda sitt eget omdöme om detta. Det skulle långt mer befrämja medborgarlönen och antroposofin än varje falsk enighet.

WOLFGANG HELD: Betyder det att motargumenten inte spelar någon roll?

PHILIP KOVCE: Nej, på inget sätt. Det motsvarar ju en falsk oenighet, en urskillningslös *laissez-faire* pluralism. För övrigt: just de motargument som är särskilt populära i antroposofiska kretsar, gör mig upprörd. Som när vår tids arbetstvång blir förklarad som en slags initiation. Det heter då att utan arbetstvång skulle de andra vara hjälplöst utelämnade åt de virtuella världarnas faror och de skulle förr eller senare fördummas framför bildskärmarna. Jag tycker att dessa motargument är riktigt cyniska, ja, nästan en svartmagisk förvillelse.

WOLFGANG HELD: Den obetingade medborgarlönen som ett paket som löser alla sorger – finns det inte en fara där, som gör dess mottagare undergivna?

PHILIP KOVCE: Som om inte dagens arbetstvång gör människorna undergivna, fängslar dem vid bildskärmarna och ignorerar de verkliga behoven! En obetingad medborgarlön skulle erbjuda en möjlighet att äntligen upphöra med detta löneslaveri. Men man måste naturligtvis betänka: Även medborgarlönen kämpar med motståndsmakter. Den som tror att denna automatiskt leder till det vackra, sanna, goda, gör idén en björntjänst. Men den som begriper den som viktiga steg mot frihet, jämlikhet, broderlighet, utan att utesluta ytterligare steg, visar samtidigt utöver medborgarlönen.

WOLFGANG HELD: Sista frågan: hur går det att forska och värva för forskning om medborgarlön?

PHILIP KOVCE: Den som på allvar vill forska vetenskapligt, umgås ständigt med en verklighet, som är motsägelsefull och mångskiktad och som framförallt utmanar en som fri ande. Den som framgångsrikt vill engagera sig politiskt, den inscenerar en evig upprepning av det samma, som klart och tydligt, enkelt och förståeligt uppnår det mesta möjliga. Vill jag i denna mening forska vetenskapligt och handla politiskt måste jag lära mig balansera mellan dessa båda extremer.

Boken:

Philip Kovce, Birger P. Priddat (utgivare): *Bednungsloses Grundeinkommen. Grundlagentexte.* Suhrkamp, Berlin 2019. 514 sidor, 26€. Med 24 texter av Thomas Morus, Thomas Paine, Thomas Spence, Charles Fourier, Allen Davenport, Joseph Charlier, Paul Lafargue, Josef Popper-Lynkeus, Walther Marcus, Bertrand Russell, John Maynard Keynes, Hannah Arendt, Milton Friedman, Erich Fromm, Joseph Beuys, Michael Opielka, Kollektiv Charles Fourier, Ralf Dahrendorf, Georg Vobruba, Philippe Van Parijs, Robert J. van der Veen, André Gorz, Bernhard H. F. Taureck och Claus Offe.

Philip Kovce:

Född 1986, ekonom och filosof, forskar vid universiteten Witten/Herdecke och Freiburg im Breisgau liksom vid Basler Philosophicum. Han studerade konst vid Berliner Universität, skriver regelbundet för press och radio och framträder dessutom som föreläsare. Hans böcker hittills behandlar teman som glädje, frihet, jagbildning/jagutveckling och initialfilosofi liksom om människor som Friedrich Schiller, Rudolf Steiner, Gerhard Kienle och Michael Bockemühl.

DIGITALISERING

Den digitala revolutionen & konsekvenser för själen och sinnen

Georg Hasler

Allt handarbete skapade en levande enhet mellan människan, djuren och åkrarna, hos hantverkaren var det enheten med verktygen, stenen eller virket.

Ödmjukheten som ligger i handarbetet trängdes undan av forskarnas och erövrarnas otålighet som genomdrev alla företeelser mekaniseringen. Nästan över en natt förvandlades världen under 1800-talet. I begynnelsen var de flesta verksamma ute på fälten, bara få kunde läsa och mot slutet kunde de flesta läsa och bara få var på fälten. Sysslan flyttade från händerna upp i huvudet. Där blev man sysselsatt – allt efter förmåga och böjelse – som konstruktör av maskineriet eller som operatör som styr apparaterna. Operatör- eller pilotmedvetandet är typiskt för industrisamhället, drömmen att kunna styra och kontrollera världen med en knapptryckning. Som att med en pytteliten joystick styra en 100-tons grävskopa eller en Airbus A380, eller ett åbäke till skördetröska som gör hundra bönders jobb. I dess exempel kan man lätt se hur och varför det levande blir hotat. Skördetröskan som en typisk industrimaskin behöver gröda som har samma struktur, samma mognad och halmstrå av samma längd. Maskinen kräver monokultur vilket är ett hot mot det levande. Detta som exempel hur det levande fick anpassa sig till det mekaniskas strukturer.

Samtidigt som hotet mot det levande kom genom mekaniseringen för hundra år sedan kom antroposofin som ställde utvecklingstanken i fokus. På många olika livsområden uppstod impulser som arbetade för att rädda det levande ur mekaniseringen våld. Dessa impulser har fått fotfäste i världen, det har vuxit fram ett nytt medvetande för det levande, t.ex. i det sociala, i företag och organisationer där man vill organisera dynamiskt och decentraliserat istället för hierarkiskt – se t.ex. Fridays For Future-rörelsen.

Nu, etthundra år senare har världen kommit till en annan punkt, den står åter vid foten av en stor revolution, den digitala revolutionen, som kommer att föra med sig minst lika genomgripande förändringar som den industriella – men helt andra. Nu är inte längre det fysiska handarbetet området som mekaniseras utan nerven och sinnenas områden. Dessa förändringar blir kanske mindre synliga men däremot mycket mer genomgripande för vårt vidkommande. Vi står alldeles i början, jag skulle vilja säga jämförbar med industrialiseringen begynnelse kring 1850. Fram tills nu har det inte utvecklats mycket nytt förutom att allt vi gjorde tidigare: skriva brev, boka flyg, göra inbetalningar, sätta in annonser görs numera med datorn. Det är samma händelser bara att de avlöper snabbare och smartare men vi är fortfarande de som sitter vid "ratten". Än så länge är vårt pilot-medvetande efterfrågat.

Efter 40 års digitalisering följer nu den här utvecklingens nästa 40 år. Den kommer att vara mycket mer genomgripande än fram tills nu. Hittills har man bara ersatt den analoga kameran genom en digital och byggt in den i mobilen. Men numera kan den nya kameran känna igen ansikten och jämföra dem med andra, man behöver bara visa ansiktet för mobilen och redan är den uppläst. Det är ett bra exempel för att visa vad det rör sig om. En grundfunktion av vårt nervsystem är att känna igen mönster, att ordna in, dra slutsatser och reagera. Så gör vi i trädgården när vi rensar och skiljer gräs från ogräs. Så arbetar läkaren som känner av symtom, ordnar in dem på adekvat sätt, ställer diagnosen och föreslår sedan den bästa terapin. Principen är alltid densamma: känna igen mönster, ordna in, dra slutsatser. Också vid bilkörning: en person närmar sig övergångsstället – observera, inbromsning! Just den nivån kommer nu att automatiseras. Vanligtvis talar man här – lite luddigt – om artificiell intelligens.

Jag tror att vi ännu inte riktigt kan föreställa oss hur det blir, när en självkörande bil kommer åkandes och att all styrning faktiskt övertas av autopiloten. Vi vet att ingen levande styr bilen, men som fordon som rör sig tar vi det i alla fall som en besjälad varelse och blir irriterade – inte över plåtlådan förstås, utan över föraren. Om denne nu är en maskin, vad skall vi då förarga oss över om "denne" som är framför oss kör så långsamt? Fram till idag kan vi urskilja ganska bra om vi talar med en äkta människa i telefonen eller med en maskin. I framtiden kommer det

vara mycket svårare eftersom det sinnliga kan uppfattas och rekonstrueras av algoritmer.

Det betyder att det kommer att finnas mycket sinnligt som inte längre är besjälad och mycket som rör sig kommer inte vara styrd av människohand. Det betyder att tiden med vårt pilot-medvetande småningom går mot sitt slut vilket säkert kommer att störta in oss i en identitetskris. Men framför allt tror jag att det besjälade i sinnevärlden är hotad genom digitaliseringen så som det levande i den fysiska världen hotades genom mekaniseringen under det gångna seklet. Så som antroposofin under de senaste etthundra år bidragit mycket för att rädda det levande från mekaniseringen övergrepp och att försona det med den, så ställer sig kanske frågan för de kommande etthundra åren vad antroposofin kan bidra med för att rädda undan det besjälade i sinnevärlden från digitaliseringen makt, tror jag. Jag tror att antroposofin har något att bidra med eftersom den känner till en sund kommunikation med det översinnliga. Detta blir det allra viktigaste, för vi kommer att behöva det översinnliga för att i sinnevärlden kunna skilja mellan det besjälade och det syntetiska. Genom industrialiseringen har arbetet flyttat sig från händerna till huvuden. Nu kommer det att flyttas till hjärtan, till ett sinnesorgan som ligger utanför det som kan digitalt kartläggas och omslutas.

Artikel ur tidskriften Das Goetheanum Nr. 8, 2020.
Översättning: Red. FN.

Livet i tider av förändringar

Marcus Schneider

Det finns ett ord som "uppfanns" det senaste året: ambiguitetstolerans (ambiguitet: tvetydighet). Det betyder att leva med något som inte är klargjort, som är "ambiguous", som har två sidor och om vilket man inte vet var det landar – bra eller dåligt, fritt eller ofritt, omänskligt eller desto mer mänskligt?

Kaosforskningen leder ju till insikten att nytt framförallt uppstår ur ett kaos-tillstånd. Kan det vara så att händelser som coronapandemin, uppmanar oss till att ifrågasätta den ordning vi lever i och ställa in oss på kaossituationer, som griper in i allt? Motsatsen kaos och ordning bar i gamla Grekland gudanamn: dionysiskt och apolliniskt. Nietzsche sade på sin tid att den europeiska kulturen alltför starkt är uppbyggd av apolliniska element. Han pläderade för ruset, upprottet, som skulle undanröja den gamla ordningen. Det verkar höra till förändringen i vår tid att vi måste lära oss hantera ett högre mått av kaos i livet.

Det himlen skänker

Paracelsus var av den uppfattningen att varje människogeneration i sin inkarnation för med sig ett stycke himmel, nya idéer och uppbrott. Han uttalade detta som läkare och menade då att varje människa för in nya sjukdomar i världen. Eftersom de gamla recepten inte längre är bärkraftiga. Jag hävdar att de, som vet hur det ska gå, inte kommer vidare idag, och de som kommer vidare, vet inte hur det kommer att gå. Vi lever ju inte bara på en sinnlig jord, vi är en jord som har en andlig atmosfär, en elementärvärld, en

astralvärld, en ängelvärld, och även den är i förvandling. Det är en varaktig rörelse och dessa förvandlingar går så fort att människan knappast själv håller jämna steg med de framsteg hon gör. Det är de unga människorna som har viljeimpulser, som de dock inte kan formulera. Och det vi idag har inför oss, i livet, i tidens förvandling, visar i alla hörn av det sociala, ekonomiska, även i det religiösa livet att vi befinner oss i omständigheter som är kantade av återvändsgränder.

Pris och värdighet

Aktieindex ryckte under coronapandemin tillbaka till de lägsta nivåerna under de senaste åren. Europabankindex, som innehåller de viktigaste bankernas valutaunion, tumlar runt på den lägsta nivån under de senaste tio åren, sedan skuldskrisen. På de globala marknaderna plånades tio miljarder euro av börsvärde ut. Det är förvånansvärt vilken status dessa ekonomisiffror har. En urgammal bild ur Apokalypsen visar oss var vi står. I Apokalypsen bryter apokalyptiska ryttare fram, där en av dem bär en våg. Allt blir kompenserat i värdetal. Och sedan skriver apokalyptikern: så och så många skäppor guld för så och så mycket säd. Allt mäts i dess ekonomiska värde. Vi står verkligen under tummen på dessa apokalyptiska ryttare. En kultur, som bara mäter sig mot ekonomiska tal, mot index, pengar och procent, är en kultur som håller på att bli gammal. Vi behöver förnyring, ett uppbrott inåt, som betraktar tingen inte efter deras yttre värde, utan efter deras inre värdering. Jag misstänker att alltför många människor lever un-

der sin egentliga värdighet. Kvinnor som uppfostrar sina barn, många människor som är verksamma i sociala yrken, upplever: Det jag gör har varken sitt verkliga pris, inte heller sin motsvarande värdighet. Värdesättningen fattas. När var och en bara kan uppskatta sitt eget värde, krymper ambiguitetstoleransen till förmån för "egomanin": hem, skolor, institutioner som räknar fram vad de enskilda platserna kostar. Det är den nivå vi alla arbetar på, där vi dagligen måste fatta våra beslut: vill jag fortsätta göra detta eller är det ovärdigt att göra något vars värde och värdighet ingen ser? Det är konsekvensen av att allt måste ha sitt pris och inget har ett värde. Det är det tänkande denna våg presterar och jag är övertygad om att de människor som står i början av sina liv ifrågasätter detta.

En ny tidsålder

Det finns en intressant indelning av tiden: Först är en kultur harmonisk, är ett med sig själv. Som det gamla Grekland, som gotiken. Sedan blir den heroisk, breder ut sig och avsätter sina värderingar som de nya värdena. Det som byggdes upp i harmoni expanderar ut i världen. Det blev Rom, den romerska tanken.

Sedan kommer en gräns, expansionen förklamas. Det är den asketiska fasen. En del av dagens unga hjärtan är askeshjärtan: resa mindre, flyga mindre, äta mindre, kräva mindre, konsumera mindre, mindre ego. Vi borde inse att den heroiska efterkrigstidens uppbyggnadstid är förbi. Det är inte en kris vi är inne i, utan en ny tidsålder. Och handlingen i en så-

dan ny tidsålder tilldrar sig så, att bakom det asketiska, tillbakadragandet, självbeskedligheten, dyker det nästa upp: det fjärde, det messianska. Med messianskt menar jag inte att det måste komma en Messias nu som anger världen en riktning, men jag menar att människorna väntar på människobudbärare. Enskilda, som uppvisar en renhet som utvecklats ur denna askes och som det lönar sig att heligförklara. Vi har en längtan efter det messianska. Av detta kommer populismen, att löpa efter starka figurer, av detta kommer att det kvinnliga hos kvinnan i offentliga ämbeten allmänt försvinner. Det är ju en kuriositet att vi hade en större kvinnlig representant för 20 - 30 år sedan än i dagsläget. Uppskattningen av det som inte kan räknas, mätas eller vägas är - när det fattas - alltid ett hinder för det kvinnliga elementet i kulturen.

Rudolf Steiner säger i ett tidigt föredrag att hemligheten med hemligheterna gällande de närmaste två-, trehundra åren av samlevnad är att människornas egon släcks ut genom handling. Vad menas med hemlighet? Hemlighetens centralpunkt är inte att egot och egoismen ska försvinna, vilket många predikar, men att egot höjs upp genom handling. Att du, genom att du inifrån, ur kärnan, ur hjärtat börjar handla, utsläcker det som är egots utsida. Och nu nämner Steiner fem ting. Dessa fem ting ger en bild av vad vi lider av och som civilisationen idag inte kan ge oss.

Nationalidentiteten

Som första punkt nämner han nationa-

lidentiteten. Nu förstår vi vad han menar med ego. Han menar överhuvudtaget inte driften att äga eller att vara en betydande person. Han menar att åberopa sig på det som du blivit. Var och en av oss har blivit en naturlig del av en nation eller en mentalitet. Att åberopa detta, säger han, är det första stora motståndet mot de förvandlingar som vill bli till. Du måste lära dig att ställa dig över det nationella. Men vi har ju lärt oss i skolan att nationalismen uppnådde en höjdpunkt under 1800-talet och sedan hade en sista ond utlöpare i fascismen under 1900-talet och att den nu är överspelad. Men motsatsen är fallet, den blommar överallt upp igen. Även bland ungdomen, där nationalismen är handtaget man håller sig i, när man inte längre hittar himlen man tog med sig. När unga människor tenderar till nationalism förefaller det mig som om de inte hittar platsen de känner sig hemma i i sin inkarnation.

Egot uttrycker sig i den sociala ställningen

Rudolf Steiners andra punkt är välkänd för oss: egot uttrycker sig i den sociala ställningen. Varför vill breda kretsar av befolkningen inte längre utföra sådana arbeten som nu bara utlänningar sköter och samtidigt klankar man på dem? Vi propagerar gärna för broderlighet, som kan bryta igenom denna sociala högfärd eller detta sociala elände, men så länge det bara postuleras och inte motsvarar ett egentligt inre behov, griper det inte tag.

I Schweiz finns ett egendomligt fenomen: vi är stolta över Pestalozzi. Han var

en reformpedagog som var framgångsrik i sin lärargärning och alltid om och om igen gick i konkurs. Han var en kärleksfull far för de barn som han stadieövergripande samlade och dag och natt utövade tillsyn över. Därför benämns han vid varje pedagogisk högtid som urbilden för den schweiziska pedagogiska etiken. Dessutom finns följande (och då behöver man igen ambiguitetstolerans): I schweizisk folkmun heter det, när någon ber en om 20 franc, så rycker man på axlarna och säger: "bi doch kai Pestalozzi" (jag är väl ingen Pestalozzi). Det är synonymt för: jag är väl inte tokig. Denna spännvidd måste man stå ut med. Pestalozzi är å ena sidan ett ideal, men om någon lever enligt dessa ideal säger man att denne inte är av denna världen. Och detta är bara spetsen på ett isberg. Jag kan svära på att det hos var och en av oss finns sådana ställen där man uppfattar ett högt ideal som grandios, men ändå säger: Jag är väl inte så tokig att jag nu också ska göra det! Det sticker ut. Denna ambivalens kunde under långa tider överbryggas genom välstånd, säkerhet och en sociologisk företagarblindhet och nu håller det inte längre, allt kommer upp i dagen. Vad är en mikaelisk tid? Vad är nu den andra tredjedelen av denna epok? Det är alltid en tid där tingen växlar snabbt och en tid när allt kommer upp i dagen. I kungafamiljer, i filmindustrin och i ekonomientreprenörers familjer sker varje dag ett syndafall som exponeras. Det är inte incidenterna som är nya, utan det nya är att vi knappast förmår sysselsätta oss med något annat. Och detta, eftersom vi inte vet hur vi ska hantera det när figurerna, som igår fort-

farande var vänliga och hederliga, idag står inne i illegitima situationer. Till slut säger man själv: jag tror överhuvudtaget inte på något längre. Då skrattar Mefisto, för inget är honom kärare än att man inte längre tror på något. Det är det tillstånd när ni säger: "Jag är så utan hopp, att jag inte tror på något."

Det könsmissiga

Som tredje punkt nämner Rudolf Steiner problemet med det könsmissiga, sexualiteten. Under århundraden har man förhållit sig som om det överhuvudtaget inte existerar. Allt könsmissigt var undangömt. Idag är det annorlunda: teaterstycken, film, reklam, relationer, allt betraktas ur sexualitetsperspektivet. Man kan då påminna sig den vackra sats som Rudolf Steiner formulerade i ett föredrag i Zürich där han säger: "Broderligheten är det som ängeln ger med oss idag, som den ger de unga människorna. Och där detta inte lever blir sexualiseringen synlig." Detta säger han trots att knappast någon för hundra år sedan kunde veta vad det betydde: samhällets sexualisering. Detta tema täpper till allt och vi måste nu kämpa oss loss från det. Det är självklart helt riktigt att sexualiteten inte längre är tabuiserad men det kan knappast vara riktigt att man ska värdera allt ur sexualiseringens synvinkel. Genom detta har något kommit in i världen som för många äldre människor blockerar åtkomsten till den nuvarande kulturen, eftersom de inte vill inlåta sig på detta.

Rasismen

Rasen föder egot och låter inte friheten komma fram. Det som i vår tid ånyo förekommer, är inte så mycket den biologiska rasismen, men mycket väl den kulturella – att härkomsten gällande bildning, kultur, mentalitet gör dig till rasist och att du förnimmer de, som har en annan härkomst, annan kultur, annan bildning, annan uppväxthistoria, som ett hot mot ditt eget liv. Det är förbi, det går inte längre och eftersom det är förbi, kreerar det excesser i våld. Och varje dag, om ni överhuvudtaget fortfarande vill lyssna på det, kan ni höra att sådana excesser faktiskt förekommer och ofta redan i barndomen. Att detta skjuter in sig som en folie framför människoexistensen och täcker för något annat. Den utväg som finns är att vi lär oss uppskatta vad den ena eller den andra gör, hur deras idéer ser ut, deras nya impulser ser ut och att vi inte låter oss bländas av vad den ena och den andra var i det förgångna. Tänk hur storartat det är när man arbetar i en institution och någon kommer och säger: "Jag har nu fått pension

och behöver inte längre förtjäna pengar. Tidigare var jag ansvarig för att förmedla arbetsplatser för funktionshindrade människor och det har jag lämnat bakom mig. Nu vill jag hjälpa er med det som är nödvändigt. Städa, röja upp, se till att det finns kriterior och är glad när jag kan engagera mig." Vilken grandios kvalitet, när detta finns bland människor! Och säg nu inte: Det är visserligen ett vackert ideal, men världen fungerar inte så. Säg istället: Jag vet inte hur världen är, som mest vet jag hur jag själv är. Man måste börja med sig själv i ett litet sammanhang. Plötsligt börjar det gripa omkring sig. Då har vi att göra med ett godartat virus!

Det religiösa

Det är överraskande vad Rudolf Steiner sedan väljer: det religiösa. Religionen som en källa som ger näring åt egot och inte till goda gärningar. I rosenkruzisk kontext gäller satsen: Sanningen står över alla religioner. Att förstå religionen som det helt individuella sökandet efter det allmänna som förbinder alla människor, hinduer, judar, kristna, muslimer, ateister eller veganer. Alla tror på något. Det är dennes värdighet, inre liv och då finns det ingen makt i världen som har rätt att säga att min religion är sannare än din. Om detta skulle breda ut sig, skulle egots gamla krafter långsamt dunsta bort genom människokunskapens krafter. För en kristen gemenskap är det svårt, eftersom den tillkommit som den sista religionen i världen. Islam har inte definierat sig som "ny" religion utan som ett återupprättande av en gammal. För de kristna gäller fortfarande tanken att de vill att det kristna är sanningen för alla. Men det fungerar inte. Just därför fungerar det inte, då människorna under loppet av sina inkarnationer genomlever olika nivåer av religiöst sökande. Din sanning är din sanning, min sanning är min sanning. Jag förväntar mig inte att min ska vara din. Så snart man försöker föreskriva människor vilken den rätta religiösa vägen är, förlorar de friden. Se kvinnosakrament, se celibatfrågor. Och ni ser att fred inte kan uppstå mellan världens länder, eftersom de fortfarande är hotade av religiös fanatism. Det är dåtidens, det förgångnas språk. Det är livets förändring, som vi lever i idag, som vi måste förstå, att nya världar bryter fram.

Världens digitalisering

När vi säger att en ny himmel har kommit ner under de senaste tjugo/trettio åren, så är detta som mest tydligt i digitaliseringen av vår värld. Det var en mäktig demokratisk bild – demokrati i förvandling. Det visar sig också att denna demokra-

tiska bild inte längre stämmer. Detta nät har urartat till en jättelik dammsugare. Det suger in allt som finns där, värderar inte, urskiljer inte och leder till en sådan ofantlig mängd vetbart gods, att det är intet som regerar i denna mängd. Och det har nästan blivit till en religiös hållning i nutiden. Vi talar i dag om klassrum utan skrivpapper, svarta tavlor utan kriterior. Allt knappas in, läraren har en kontrollpanel och kan när som helst koppla in sig för att se de notiser eleverna skriver. Denna form har Rudolf Steiner en gång kallat för återupplivandet av ett mycket gammalt tillstånd. Ni kan exempelvis hitta något mycket intressant i Apokalypsen. Han säger att de sju basunerna är jordens sista kulturepok. Vid den femte basunen utlöses mäktiga jordbävningar. Solen blir svart och månen blodröd och stjärnorna faller ner från himlen. Detta är verkligen med rätta apokalyptiska bilder. Och sedan berättas vidare: Himlen försvinner, den rullas ihop som man rullar ihop en bokrulle. Vad betyder detta frågar han sig. Och sedan kommer ett förvånansvärt svar. Han säger: det kommer att vara den nivå i jordutvecklingen, där allt som människan har producerat av under naturliga energier i jordutvecklingen, slår tillbaka. Innan dess har jorden inte kunnat förvandla människan till något slutgiltigt. Allt har sitt pris, allt kommer tillbaka. Du kan digitalisera hela livsformen, du kan lösa upp mänsklighetens alla data i algoritmer, allt kommer en dag tillbaka. När detta måste lösas upp, för att jorden ska kunna dö i frid och människan ska kunna gå vidare i frid, först då kan ett tillstånd upplevas, där helheten av de naturliga krafterna kan löpa åt motsatta hållet och kan tydliggöra för människorna vad hon egentligen lämnar bakom sig. Därför är solen inte längre ljus, utan svart. Därför är månen inte längre obesjälad, utan blodröd. Därför är himlen över dig plötsligt borta, eftersom du inte längre vet i vilket sammanhang du står. En mäktig bild. Vi har ju lite för mycket vant oss vid att betrakta sådana bilder som bara just apokalyptiska och sedan säger vi, Apokalypsen är en katastrof, men det är den inte. Till den förändring som vi står inne i, till livet i förändringstiden hör också tanken: Om något är apokalyptiskt, uppenbaras också nya krafter. Nya krafter ser dagens ljus och människan träder med dem in i ljuset. Man när de uppenbarar sig måste hon själv på sätt och vis först upprätta en jämvikt i sig. Det är en härlig bild!

Jag är den siste som vill hota med undergångsvisioner, man jag vill säga: Mänskligheten har alltid haft en känsla

för att allt du gör, där du blir påträngande mot andra människor, mot de energier som vilar i jorden och mot de krafter som du energiskt frigjort, en gång kommer att ge tillbaka. Någon gång slår det tillbaka och det känner människorna på sig (jag tror att det är just ur detta som konspirationsteorierna uppstår). Många människor känner att det finns en motvärld till allt det som sker. Men det är svårt att greppa detta och som en utväg tänker man: Det är krafter bakom detta som försvurit sig mot nutiden. Och då kan man på ett bra sätt förklara det man annars inte kan förklara. Just för att en anonym, försvuren gruppbyggnad finns där bakom. Jag tror att det är uttryck för att vi har en känsla för vilken ände med förskräckelse allt kommer att ta. Och med detta har vi igen hamnat i den asketiska fasen.

Odödlighet i nätet

Den som tittar noga kan fastställa att inte bara osanningen plötsligt visar sig på samma nivå som sanningen och de skapade fakta, utan samtidigt upplever man också en slags odödlighet. Nätet är inte av biologiskt ursprung. Det ruttar inte, det fördäras inte och det som du som 15-åring har lagt in där överlever dig. Man blir 50 och det är fortfarande därinne och 70 och det lever vidare i nätet. Är detta den moderna formen för digital odödlighet? Eller är det ett skräckscenario? Om ni studerar Wagner - och varje människa borde någon gång befatta sig med Wagner - stöter ni redan i ett av hans tidiga verk på en gestalt, vars huvudproblem är, den inte kan dö. Det är den Flygande Holländaren. Han har torgfört sin själ och nu kan han inte dö. Och inte heller när han vill det. Han sänker sitt skepp i havsdjupen och havet spyr ut det igen. Han kan inte dö. Det är ett tema som för övrigt drar genom hela Wagners verk ända fram till Parsifal. Att det ligger en skuld som en förbannelse över en människa och att hon genom detta främmandegör sin utvecklingsprocess. Detta har nätet i sig bredvid det goda och snabba och förenklade, även detta att du inte kan dö i det och att det är en sfär som du lever vidare i som en dubbelgångare. Detta uttryck kände Steiner faktiskt till: En elektronisk dubbelgångare. Något av dig inneslutet i en världskraft kan leva vidare, till och med i framtiden. Men det du som du där inte är och sedan länge inte är, hänger på dig som en blyvikt och hämmar din utveckling. Radionätverk som 5G betyder inte bara automatiserad trafik och att nätverksanslutna världszoner mycket snabbare kan koppla upp sig mot varandra, det betyder inte bara en mer intensiv bestrålning av de enskilda

människorna. Framförallt betyder det en förtätning av aldrig tidigare skådat slag, att denna värld blir ett nätverk som något människor skapat. Här har jag ett intryck av att de människor som inte vill detta, alltför starkt koncentrerar sig på hälsomässiga aspekter och alltför lite på framtidsfrågan och frågan om dödlighet. Vad sker om vi över hela jorden, som redan idag är omsvärmad av tiotusentals satelliter, förtätar detta nät ännu mer? Kan det bli så att människorna med tiden har svårt att komma loss från denna jord efter sin fysiska död? Hör det till tidens förändringar att odödlighetens välsignelse är en förbannelse?

Sova, förundras och älska

Hur tar vi oss ur detta och var hittar vi kraften till det? I antroposofin, och de människobesläktade skolningsmetoder som är besläktade till den, har vi tre medel som sätter emot något inifrån. Just i det inre finns helt konkret tre stora krafter/resurser. Den första resursen är sömnen. Vi måste vårda sömndjupet och också sömnmedvetandet. Jag ser de vinster, vi kan få av sömnen för den kommande dagen, som en av de största gåvor dagens människa har. Den tiden är förbi, när ni måste dra ut allt ni sysselsätter er med ur böcker. Ni drar ut det ur sömnen. När ni lägger er kan ni fråga er: vad ger näring till den kommande natten? Vilka positiva och vackra händelser och ting fanns under dagen? Vad bär jag in i den kommande natten? Den ena hälften av hälsans kärna heter: dagen när natten. Den andra hälften heter: natten när dagen. När du vaknar på morgonen, låt dessa tankar vakna i själen: natten när dagen, innan du direkt hoppar upp och sätter på kaffemaskinen eller slänger dig på tidningen. Ni kommer att få se att under loppet av dagen som följer, kommer en skyddssköld att fällas upp bakom er, som inspirerar er till det som ni behöver vid rätt tidpunkt. Natten begåvar oss med det som vi inte helt fullständigt presterar under dagen. Vi ställer upp detta inre ljus mot det som utifrån förmörkar solen.

Som andra punkt ställer vi upp den inre "barnsligheten" mot denna måne som blir allt rödare och som visar att allt har fått en falsk astral karaktär. Vi blir igen som ett barn, vi kan förundras, kan skratta, behöver inte vara så slugt kloka, inte veta allt och framförallt inte veta allt bättre. Helt enkelt förundras över allt som finns. Jag säger er, att istället för att fördöma tingen ni hör, eller genast förhärliga dem, så vänjer ni er vid att en gång helt enkelt säga: förvånansvärt! Då är hela rummet öppet. Det är praktiserad ambi-

guitetstolerans.

Bredvid sömn och inre själslig hållning nämner jag som tredje kärleken, det som upprättar människojaget, där det fått en knäck av egot. Det är själen som strävar mot urkärleken. Det är människan som låter sig beröras, det är människan som utstrålar sympati, som inte vet bättre, utan hjälper andra. Vad är det då som ska kunna hjälpa denna värld i sin digitaliserade kyla, som vi alla befinner oss i, om inte värmen och kärlekens krafter?

Efter ett föredrag i Salzburg 7 mars 2020.

Marcus Schneider född 1954 studerade historia, tyska och piano. Under 18 år var han klasslärare vid Rudolf Steiner Schule i Basel. Livlig kurs- och reseverksamhet i in- och utlandet med teman kring musik, pedagogik, livsfrågor. Fram till 2019 ledare för Höheren Fachschule Anthroposophische Pädagogik HFAP i Dornach och ordförande för Paracelsusgruppen i Basel. Författare till Rättsel und Werk Giuseppe Verdis.

Artikel ur tidskriften Das Goetheanum Nr. 18, 2020.
Översättning: Red. GN.

COVID-19

Vid mikaels-tidsålderns inträde – jaget och viruset

Daniel Håkanson

I tredje kapitlet i Steiners självbiografi *Mitt Liv* beskriver han hur han vid mikaels-tidsålderns inträde 1879 ställde sig frågan om huruvida människan med sitt tänkande bär in något främmande i sinnesvärlden, eller om det tvärtom är så, att "världen uttalar sig i tankarna".

En ganska så viktig utgångspunkt för honom och hans verk. Man får en känsla, att på den punkten kan många av oss likna honom, att varje dag på nytt kämpa med att övervinna filosofen Kant, dvs. att kämpa sig ur den passiva föreställningen, att världen, den finns därute, också utan mig, och jag kan aldrig vara säker om mina sinnen ljuger, jag kan aldrig vara säker på hur världen "där ute" egentligen ser ut.

Övervinnelsen ligger ju i att på den mest skiftande sätt realisera att var och en av oss är en del av världen, inklusive vårt medvetande och våra tankar, och att världen inte är komplett utan oss och våra tankar, hur förvirrade de än kan synas vara. Vi kan adla tankarna och låta tänkandet samverka med sinnena, och på det sättet låta världen framstå på ett måhända mer fullkomligt sätt.

Det intressanta är, att den passiva föreställningen, att världen finns därute, och att vi inte kan vara säkra på hur den ser ut, den har vi "gratis" utan vår ansträngning, medan den aktiva, där vi upplever oss själva och vårt tänkande som en del av, och som medskapare till, världen, den måste ständigt på nytt återerövas, den kan inte existera i passivitet, den blir bara sann om man står mitt i upplevelsen av det aktiva tänkandet, i tänkandets realitet. Annars blir påståendet att vi och vårt medvetande är en del av världen en lögn.

I det följande ska vi titta på två fenomen som står oss nära, och som tvingar oss att ställa forskande och djupgående frågor.

Det första är vi redan inne på, vad är egentligen medvetandet? Vad är jaget och

tanken? Den nuvarande vetenskapen anser jaget, subjektet, iakttagaren vara en illusion, men det är en i högsta grad konkret upplevelse vi lever med varje dag, det som står oss närmast.

Den andra kommer vi till senare, vad är egentligen ett virus? Det riktar oundvikligen strålkastarljuset på frågan om vad livet egentligen är, eftersom viruset sägs sakna liv, men många gånger uppför sig som om det hade det – precis som man säger om humlan, som inte vet om att den inte kan flyga, och därför i sin ovetskap flyger. Men vi återkommer som sagt till detta andra fenomen lite senare.

Så tillbaka till medvetandet. Vi vet att kosmos bland annat består av energi och materia, där Einsteins berömda formel visar deras inbördes relation, där tex. materian kan ses som oerhört komprimerad energi, det krävs ofantliga mängder energi för att skapa några gram materia.

Men det finns också något tredje – medvetande. Vi kan tvista om utbredningen, men vi kan åtminstone vara eniga om att det finns i våra huvuden, till att börja med! Men hur ser relationen ut mellan medvetandet och resten? En forskare som jag glömt namnet på har sagt, att vi numera har fått ganska god ordning på vår kunskap om hjärnans strukturer – men så kommer medvetandet och förstör alltihop!

Och så kommer saltomortalen: Jaget, subjektet, som upplever medvetandet, anses vara en illusion, för att man inte har kunnat finna dess plats i hjärnan! Vi ser här materialismens självvalda begränsningar i vår tid – medvetandet finns, men subjektet som upplever detta är en illusion! Dvs vi har ett medvetande, men ingen är hemma, den finns ingen som upplever det! Och ändå finns vi där, upplevande, hela tiden! Ganska fantastiskt hur vi i vår tid, liksom förmodligen i alla tidigare kulturer, har våra blinda fläckar där vi snurrar in oss något otroligt!

Denna blindhet gör att vi inte principiellt kan skilja på människans och maskinens intelligens (AI). Vi förnekar att någon är hemma hos oss. Att ingen är hemma i maskinen blir därför inte så iögonfallande. Eller omvänt: Är det så att "någon kommer hem" när maskinen blir tillräckligt stor och komplicerad, såsom tex rymdskeppsdatoren HAL beskrivs i Kubriks film 2001 – en rymdodyssé?

Vi är ju alltid hemma, annars kommer vi inte till upplevelser. Däremot är våra

vanliga tankar vaga skuggor, som Steiner så träffande beskrivit det "mindre än en bild". Vi vet också att de kan aktiveras i ett forskande arbete, där vi kommer närmare den miljö de ursprungligen kom ifrån, det Steiner beskriver som de levande tankarna. Tankeväckande och inspirerande är hur tankarnas realitet och styrka kan växa hos väsen som har kommit längre i sin utveckling än människan, såsom Formens Andars hierarkiska väsen, vars tankar är våra jag!

Om vi nu vänder blicken utåt, så har vi ett minst lika stort mysterium som medvetandet, nämligen livet. Det finns runt omkring oss, men det märkliga är att vetenskapen egentligen inte har några självklara, allmänt givna definitioner på detta. Man skulle nästan kunna säga, att man egentligen inte förklarar livet i sin egen rätt, utan genom hur det påverkar allt annat icke-liv, på liknande sätt som man förklarar "jaget" genom sekundära fenomen, hur denna "illusion" påverkar allt annat "icke-jag".

Och detta liv, som vi inte kan definiera, men som vi så väl behöver, är något som virus inte sägs ha! Och ändå uppför det sig som om det hade liv...Alltså – en gråsten – som vi är eniga om saknar liv – den ligger där den har fallit, den följer minsta motståndets lag. Gör ett virus det? Man kan i varje fall få det intrycket att det, till skillnad från gråstenen, har en agenda liknande levande organismer. Att finna en passande strategi för att "överleva", att "reproducera sig". Jag sätter det inom citattecken, eftersom det är svårt att föreställa sig detta utan liv, egentligen till och med – utan medvetande!

Man talar utan att blinka om virusets "livscykel" virusets "biografi", att det vill "säkra sin överlevnad, föröka sig". Allt detta utan liv! Och självklart utan medvetande, utan avsikt! Ja, det kan handla om bilder som inte ska tolkas bokstavligt. Men bilder fångar, ska man ha klart för sig, om man använder dessa hela tiden. Till slut upplever man virusen som levande – och det är de ju inte! Och ändå - vet vi någonstans att viruset är långt ifrån lika "död" som en gråsten!

En hjälp för mig har varit Steiners beskrivning av getingarna i arbetarföredragen, där han beskriver getingens oerhörda intelligens som visar sig på olika sätt, tex i kunskapen att göra papper! Och ändå har den praktiskt taget ingen hjärna. Där beskriver han att getingens intelligens till stor del inte finns i dess kropp, utan i den omedelbara omgivningen!

Katedralen i Chartres - ett eget universum

Marie Haglund

Tre blåsiga lördagar fylldes eurytmisalen på Mikaelgården av ivrigt trampande fötter. Vi gick runt labyrinten, vi byggde katedralen. Vi gick in mot mitten som Gralsriddare och ut i periferin som Artusriddare, bland annat. Vi deltog i ett seminarium om katedralen i Chartres, den ligger i verkligheten i Frankrike ungefär en timmes resa från Paris. Katedralen i Chartres är en av de allra första gotiska katedralerna och den är byggd på 1200-talet. Den är mycket mer än en vanlig kyrka, i själva verket är Chartres lika fylld som ett helt solsystem, det myllrar av figurer i skulpturer och reliefer, i glasfönster och väggdekorer. Katedralen skulle kunna viska till oss "...Skäms inte för att du är människa, var stolt! Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt. Du blir aldrig färdig och det är som det skall..." som Thomas Tranströmer skrev i dikten Romerska bågar. Den dikten gjorde vi som eurytmisk avslutning.

Nio praktfulla portar

Den som guidade oss genom katedralens vinklar och vrår i Mikaelgårdens eurytmisal var Regine Louit. Katedralen ligger henne varmt om hjärtat och hon besökt den flera gånger. Vi andra hade inte varit där, bara några i gruppen, men nu har vi lärt känna ganska mycket på dessa dagar och det har varit väldigt roligt. Vi har bekantat oss med de nio portarna i katedralen inte bara genom eurytmi, men också genom konstnärliga övningar och bildvisning och föredrag. Tre ingångar med temat Jungfru Maria och gamla testamentet, tre portar om Kristi ankomst och tre portar om Kristi uppståndelse och det nya riket.

De två tornen

Vi har målat tympanonmotiven ovanför portarna och de två kännspaka tornen: det vänstra är solen och Mikael's torn, det högra är Gabriel och månens torn. De ser helt olika ut. Soltornet är utsmyckat på 1500-talet med krusiduller och snirkliga dekorer på tornspiran som är högre än den andra. Måntornets spira är enklare och mindre utsmyckad. I denna kyrka

är det mycket som har hänt. Katedralen vi ser idag är egentligen den sista i raden av minst fem olika kyrkobyggnader på samma plats. Brand efter brand förstörde kyrkorna som föregick denna som byggdes på 1200-talet. På 1800-talet brann taket upp efter ett blixtnedslag, men annars är det mesta av byggnaden ursprungligt. Glasfönstren har varierande ålder. De äldsta finns på ingångsfasaden som tillhörde Fulbertus romanska kyrka som brann år 1194. Man behöll tornen och fasaden och byggde en ny kyrka bakom dem. Stora skaror samlades och ville hjälpa till för att återuppbygga kyrkan.

Jungfru Marias slöja

Chartres var en mycket tidig pilgrimsort som hade en av de allra första kyrkorna i Frankrike, ett träkapell troligen redan på 500-talet. I Chartres hade man senare en viktig relik: Jungfru Marias slöja som hon sades ha burit vid Jesu födelse. Den hade hämtats hem genom korstågen och skänktes år 876 till kyrkan genom Karl II, Karl den skallige. Men redan i förkristen tid var Chartres en helig ort, här fanns på samma kulle som kyrkan en keltisk helig lund och en brunn som sades ha helande vatten. Även då den kristna kyrkan byggts behölls brunnen och i den nuvarande källarvåningen, som var del av Fulbertus romanska kyrka, kunde sjuka sova i särskilda rum kring de starka krafternas brunn. Redan under romartiden skrev en romersk krönikör att i Chartres hade de hade en kult där man vördade en gudinna som skulle föda. Något av detta fanns också kvar i kyrkans undervåning ända fram till franska revolutionen: en madonna i mörkt trä med slutna ögon. Hon hade ett sittande Jesusbarn i sitt knä och satt på en tron. Hon gick ett sorligt öde till mötes då vandaler släpade ut och brände henne utanför kyrkan under franska revolutionen. Då miste också många av de mindre figurerna på fasaden sina huvuden. Men skadegörelsen i Chartres var ändå mindre än i många andra franska kyrkor under revolutionen.

Lysande glasfönster

Under medeltiden byggdes domkyrkor som aldrig förr. Många tog flera hundra år att färdigställa, i Chartres gick det undan, på 25 år hade man byggt färdigt det mesta. Ingen vet riktigt vem som var arkitekten och stenhuggarna känner man heller inte till, bara ett namn, ROGERUS, finns gömt bakom en figur högt upp i en relief vid ingångsporten, man tror det är en signatur. Glasfönstren, blyglas med lysande färger är också gjorda av i dag anonyma mästare. Många är original, andra har kommit till senare. På 1600-

Kunde man tänka sig att även viruset är ett uttryck för något som finns i dess omedelbara omgivning, av liv, av medvetande, av moral? Av karma?

Vi kan ju uppleva ett visst obehag inför fenomenet. Ett liknande obehag känner vi när vi stiftar bekantskap med dess tillkomsthistoria. Vi kanske ännu inte kan följa dess uppkomst från allra första början, men väl i vilka förhållanden det vandrat från djur till människa. I en miljö präglad av det omätliga lidande som vi oupphörligen tillfogar de försvarslösa djuren. Är detta särskild stort på de omdiskuterade djurmarknaderna? Är det därför det bröt igenom där?

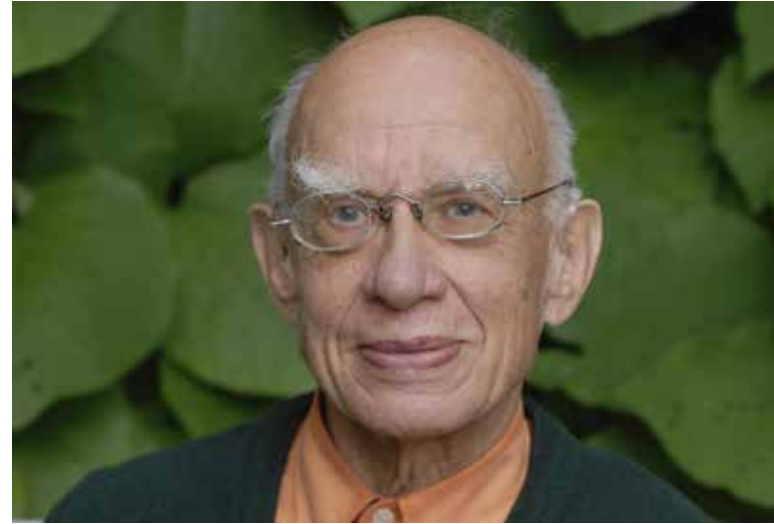
Oavsett detta kan vi studera virusets (karmiska) konsekvenser för oss, för vårt sociala liv. På gott och ont som det efter hand har beskrivits i så många artiklar och reportage. Avslutningsvis ett intryck man kan få i dessa tider: Det känns som något har stannat upp och gett plats till besinning. Har vårt ständiga "normala" liv av resor, möten, jakt på händelser stegrats in absurdum? Har vi behov att stanna upp och reflektera över det som är det verkligt värdefulla för oss? Kanske inte bara stanna upp, för att sedan fortsätta som vanligt, utan i någon grad förändra våra liv?

Katedralen i Chartres, Frankrike.
Foto: commons.wikimedia.org

Treenigheten av Masaccio.
Läs mer på sidorna 10-11.

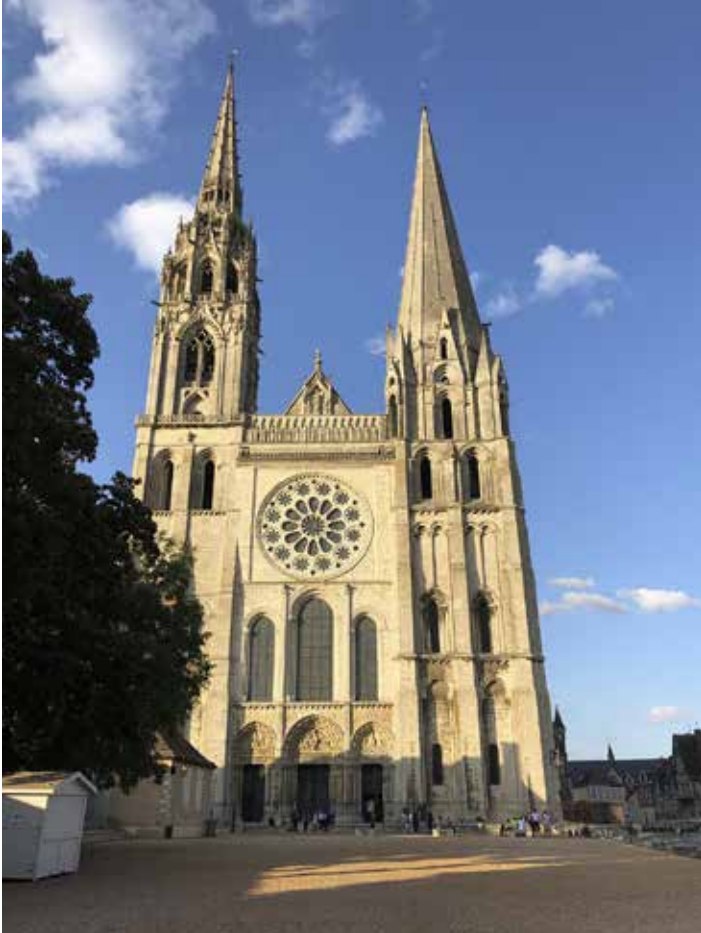
Hans Möller
* 1925 01 11 † 2020 05 21, Bromma
Läs Till minne på sidorna 29-31. Foto: Mats-Ola Ohlsson.

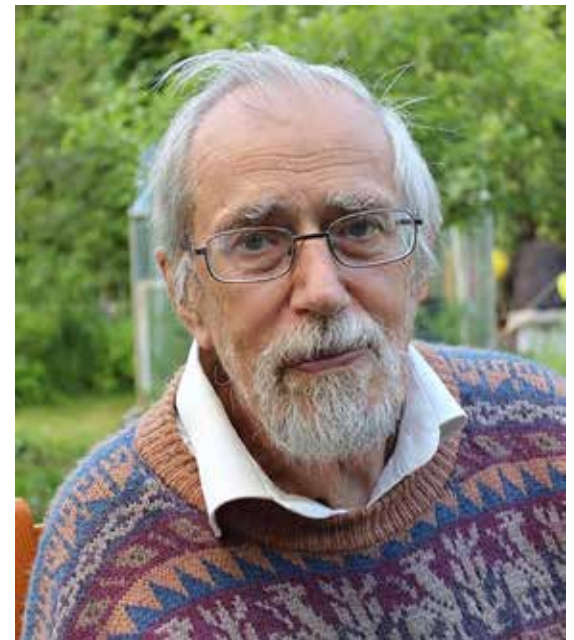
Gol Stavekirke på Bygdøy, Norge, ca 1200.
Läs mer på sida 24.
Foto: commons.wikimedia.org.

Lone Marmor Sunnasten
* 1952 03 20 † 2020 01 01, Bjuråker
Här i arbetet på sällskapets kontor, Vita huset, Ytterjärna. Nekrolog på sida 31.

Katedralen i Chartres, Frankrike.
Läs mer på sida 19.
Foto: commons.wikimedia.org.

Ragnar Wiedersheim-Paul
* 1934 09 19 † 2020 03 12, Mölnbo
Nekrolog på sida 32.

1700-talet genomgick kyrkan en hårdhänt renovering efter tidens ideal. Man rev det vackra korskranket som hade haft en relief med födelsen i Betlehem. Maria, Josef, oxen och åsna hamnade upp och ned som stenläggning och korskranket ersattes av ett i smidesjärn. Man flyttade altaret längre in och gjorde ett storvulet barockaltare där biskopssätets plats tidigare varit. Man tog även bort flera kapellfönster och ersatte dem med genomskinligt glas för att få ljusare i koret.

Kunskapen om hur man gjorde glas i sådana lysande färger finns inte längre kvar. Det var ofta metaller tillsatta i glaset för att få färgerna. Det var alkemisk kunskap. Det finns en särskilt vacker blå ton i de äldsta glasfönstren i Chartres som ingen i dag vet hur den är gjord. Kring portarna finns ca 3-4 meter höga stensulpturer med massor av ädla personer, somliga kan vi gissa vem de förställer. Där finns Petrus med sina nycklar och Johannes döparen med sitt lamm. Andra känner vi inte lika lätt igen i vår tid. Ingångsporten kallas Konungs porten redan på medeltiden. Men kanske inte för att de som skulpturerna framställer är några särskilda gamla kungar och drottningar, utan för att kungsvägen är ett begrepp från den tiden. Konungsvägen är en kunskapsväg, kanske vägen till invigning.

Mycket i katedralen talar ett slags mysteriespråk för den som kan läsa det. Rudolf Steiner talar i Karmiska sammanhang om skolan i Chartres, att här undervisade några av den tidiga medeltidens mest lärda personer på 1100-talet. De tillhörde den platoniska strömningen. Här fanns en skola, en utbildning för munkar och präster. Där undervisade man i tre humanistiska ämnen och fyra matematiska och sedan i teologi och filosofi. (När Paris blev centrum skapades där det första universitetet i Frankrike. Dominikanerorden blev då tongivande, i Chartres var många Benediktiner och senare Cistercienserer).

Glömd kunskap

Katedralen är full av geometriska förhållanden, den är oerhört harmoniskt uppbyggd. På den här tiden fanns enorma kunskaper om hur man skulle bygga och konstruera, tros att man arbetade bara med vinkel och passare. Handkraft var det som gällde. Vallfärdare i tusentals drog kärror med sten och en hel stad byggdes upp kring katedralbygget.

Regine Louit berättade att undervisningen i Chartres som Rudolf Steiner talar om fanns före katedralen vi ser idag hade byggts, på den tiden stod ännu den romanska Fulbertus-kyrkan kvar. Chart-

res sista stora lärare var Alanus ab Insulis. Steiner talar om att Chartres-skolan hade ett stort inflytande och inspirerade vida omkring. Kanske flöt inspiration från dessa lärare in i det man framställde som skulptur och i glasfönstren. I relieferna beskrivs själens väg till rening och förvandling. Man ser ett starkt intresse för naturen och stjärnorna, överallt finns bladslingar invävda och djurkretstecken finns på inte mindre än fyra ställen. En särskild sak med katedralen i Chartres är att i denna kyrka finns det inga gravar, något som annars var regel. Den här byggnaden handlar om inkarnationen. Undervåningen är inte en krypta som i andra kyrkor utan ett kapell. Där finns idag fortfarande en replik av skulpturen med Maria på tronen med barnet i famnen, som är Chartres stora centralmotiv. Maria, inte bara som Vår Jungfru utan också, som den nya Eva, som visheten, som himladrottningen som själen, som människan.

Järnas drama-grupp planerar en fortsättning!

Ulrike von Schoultz

Som livet själv är antroposofi osynligt men präglar i all tysthet HUR vi tänker känner och skapar i våra öden.

Mysteriedramerna

Vi som tillhör Järnas dramagrupp vet att antroposofi lever i Rudolf Steiners mysteriedramer i ord och bild så som den lever i böcker och föredrag och i livet mellan oss människor.

Mysteriedramernas bilder öppnas sakta men säkert för det vakna sinnet. När skeendena på scenen talar spelar skönheten det långsamma och upprepningar en stor roll! Mysteriedramerna talar till själens djupare skikt Livgivande - läkande.

Uruppförandet av första mysteriedrama i ny regi av Paul Klarskov

Vi spelar Rudolf Steiners första mysteriedrama INVIGNINGENS PORT den 10. Oktober på Ytterjärna Kulturhusets scen. Paul Klarskov som är verksam på Marjatta i Danmark regisserar Järna dramagruppen.

Han har i många år varit ansvarig för arbetet på Goetheanums scen och spelat stora roller i både Faust och i mysteriedramerna.

Arbetet med honom anknyter till den mysteriekultur som är teaterns egentliga ursprung där andlig realitet skall förmedlas till åskådaren i ord och bild.

Paul Klarskov lägger mycket omsorg på bildskapandet som så noggrann som möjligt skall väcka reala imaginationer till liv.

Kommande investering - ge en gåva

Vi har i samband med den satsningen tills vidare fått låna fondduken (folien) från Marjatta i Danmark som är för liten för sitt ändamål och ganska sliten.

Att skaffa en egen folie till Kulturhusets scen är därför väldigt angeläget!

Vill du vara med och bidra till den stora investeringen?

Kostnaden för en ny folie ligger på omkring 50-tusen kronor.

Skriv GÅVA och ditt namn på insättningen!

Mysteriedramats bankgiro är 570-3814
Det finns även ett konto på Ekobanken
9700 12937353814 och

Swish 1233411535

TACK FÖR DITT STÖD!

Ulrike von Schoultz (produktionsansvarig)

Konferens 9-11 oktober

Mysteriedramat "INVIGNINGENS PORT" inbjuder samtidigt till en konferens som arrangeras av antroposofiska sällskapet i Sverige mellan den 9. 10. och 11. Oktober på Kulturhuset i Ytterjärna. Hela programmet hittar du på kulturhuset.nu eller antroposofiska sällskapets kalendarium antroposofi.nu.

Corona-pandemin kan kräva ändringar i programmet.

Vi meddelar detta så fort vi har konkreta restriktioner.

7 frågor

Vitek Ronovsky är klasslärare på Mora Park i Järna. Han engagerar sig i styrelsen för Gnesta Waldorfskoleförening och som talesperson för partiet Enhet. Vitek driver även konsultverksamheten VisionDrive.se som fokuserar på facilitering, sociokratisk processledning och organisationsutveckling.

1) Hur - var mötte du antroposofin?

När jag var 18 år så åkte jag på workcamp till en tysk ekoby Kooperativ Dürna. Vi gjorde olika utflykter, bl.a. till ett mycket underligt och speciellt tempel i Schweiz. Jag minns att jag blev djupt berörd av atmosfären där inne. Först senare förstod jag att det var Goetheanum.

2) Vad gör du just nu?

Utvecklar en ny medlemsmodell för Waldorfskolan och förbereder lanseringen av plattformen Antroposofi 2.0 som ska verka för nya gemenskaps- och organisationsformer inom antroposofiska verksamheter.

3) Vad får dig att känna dig levande?

När jag kan arbeta kreativt och förverkliga min fulla potential i det jag är bra på. Och när jag möter öppna människor som är genuint intresserade för livet.

4) Vilket verk har gjort intryck på dig?

Det är framförallt de första - Kunskaps-teori och Frihetens filosofi. I prosa hittar jag deras motsvarigheter i Momo och Alkemisten. Från min aktuella läsning kan jag rekommendera nionde och tionde föredraget ur Antroposofisk gemenskapsbildning.

5) Är det något du saknar i den antroposofiska kulturen?

Det jag saknar framförallt är en demokratisk kultur där principer som transparens, likvärdighet och delaktighet av alla värderas högt. Men jag saknar också förmågan att förstå antroposofi i sin helhet, som ett komplext paradigm där idéerna

är idéerna bär varandra. Det går inte att frikoppla Waldorfskolan från antroposofisk världs- och människosyn, och heller inte från idén om social tregrening. Det är tyvärr just det jag ser i Waldorfskolorna.

6) Vad är du tacksam för?

Jag är mycket tacksam för mina underbara barn. Jag är också tacksam för vatten ur vattenkranen och möjligheten att odla sin egen mat.

7) Var ser du framtiden för antroposofin?

Genom att skapa fungerande demokratiska organisationer som bygger både på social innovation och holistisk människosyn kan antroposofin visa en hållbar väg in i en ny tidsålder. På ett djupare plan handlar det om ett upphöjande av det kollektiva andligt-sociala medvetandet i samhället. Där ligger mitt hopp om framtiden.

KONFERENS

Living Connections

Meditation inspirerad av antroposofi

22 - 25 april 2021, Goetheanum

“Living Connections, kommer att vara ett möte med mångfalden i antroposofisk meditation. För alla människor som vill närma sig existentiella livsfrågor, i vardagen och i det professionella livet, och övande närma sig ett självständigt omdöme. Genom ett öppet utbyte av erfarenheter och metoder, visas på en individuell ansvarstagande väg. Den levande förbindelsen mellan alla övande människor är horisonten för den här händelsen.

Websida: www.living-connections.info

STUDIUM

Litt om de fire eter-artene og våre stavkirker

Are Thoresen

Denne artikkelen vil forsøke å strø noen tanker om Sofia-seminarets besøk til Gol Stavkirke på Bygdøy under ledelse av Phillip Nordtvedt og Harrie Salman¹ og min egen etterfølgende deltagelse i Sandefjord Fjord Classics festival, hvor musikere av verdensklasse fremførte klassiske musikkstykker i fire dager uten forsterkere og høyttalere.

Først noen beskrivelser av Stavkirken på Bygdøys oppbygning, spesielt i følge Phillip Nordtvedts og mine observasjoner.

Det første jeg observerte da jeg nærmet meg stavkirken, vel og merke etter at jeg hadde «aktivert» mitt eteriske klarsyn, var at hele stavkirken bestod av fire kretser eller «lag», omtrent som i en bløtkake, av elementare vesener. Disse beveget seg i motsatte retninger, og det var ingen kommunikasjon mellom dem. Det nederste laget, som bevegde seg med solen, var elementarvesener som hører til jordelementet, Gnomer, de uttrykker livseteren. Det neste laget bestod av Undine-lignende elementarvesener som hører til vannelementet, og uttrykker den Kjemiske eter.

Det neste laget bestod av Sylfide-lignende elementarvesener som hører til luftelementet, og uttrykker Lys-eteren.

Det neste og siste og øverste laget bestod av Salamander-lignende elementarvesener som hører til ild(varme)-elementet, og er uttrykk for Varme-eteren.

Dette så jeg i spiret og i den lille sfæren som var plassert på toppen av spiret.

Her må jeg innskytte en kort beskrivelse av det som kalles de fire «eter-artene».

De fleste antroposofier kjenner til det vi kaller eterlegemet, den oversanselige kreft-strukturen som ernærer og lar oss vokse, men også når veksten er slutt bærer våre tanker og vår hukommelse.

Disse eter-kreftene² består av fire deler:

- Livs-eter, jordelementet, danner strukturen for den fysiske verden.

- Kjemisk eter, vannelementet, danner grunnlaget for «stoffskiftet».
- Lys-eter, luftelementet, danner grunnlaget for vekst.
- Varme-eter, som danner grunnlaget for vårt jeg og tilhører ildelementet.

Da vi gikk inn i stavkirken, påpekte Salman at der kunne man se symbolene for de fire eterartene, tegnet inn i veggene på stavkirken, også de i fire lag.

Firkanter eller kvadrater som uttrykker Gnomene, eller livseteren.

Halvmåner som uttrykker Undinene, eller den Kjemiske eter.

Trekanten som uttrykker Undinene, eller den Kjemiske eter.

Sirkler eller sfærer som uttrykker Salamandrene eller varme-eteren.

Disse symbolene var tegnet i sirkler rundt veggene i stavkirken, på samme måte som jeg så elementar-vesnene bevege seg utenfor kirken.

Noter:

1) Dette var et seminar som ble holdt i Oslo i dagene rett før midsommer 2019 om «Den Nordiske Gral», ledet av hollenderen Harrie Salman.

2) Det finnes fire typer eter: varme-eter, lys-eter, Kjemisk eller tone-eter og livs-eter:

- Varme-eter er den eteriske siden av varme: den indre, impulsdannende varmen eller varmen av entusiasme som oppstår som intensjonen som ligger til grunn for handlinger. Dens elementære motstykke er ild, eller eksternt oppfattelig varme. Varme-eter og varme som et element er nært beslektet.

- Lys-eter opplyser alt og gjør alle materielle ting synlige. Det er også kraften som gjør at plantene vokser oppover og gjør at folk står og går oppreist. Lys-eter tilsvarer luftelementet.

- Kjemisk-eter eller tone-eter er den kraften som strukturerer utviklingen av fenomener og kan sees, for eksempel i den naturlige suksesjonen i plantemiljøene. Kjemisk eter tilsvarer vannelementet.

- Livs-eteren er den kraften som lager et objekt og dets miljø ser ut som en samlet helhet. Det er kraften som forener et objekts liv med verdens struktur. Livs-eteren tilsvarer jordelementet

Gol Stavkirke på Bygdøy, Norge, ca 1200.

STUDIUM

Kommentar till Are Thoresens artikel om elektro- magnetisk stråling

Berit Frøseth

Forum har fått en fråga om ytterligere forklaring i samband med Are Thoresens artikel "Elektromagnetisk stråling, kan vi undvika detta tillsynes nödvändiga onda?", där han tar upp sambandet mellan elementarvärlden och produktion av olika energikällor. Jag antar att flera reagerar när Thoresen hävdar att elementarväsen i samband med just solceller, en "klimatvänlig" energikälla, har en särskild skadlig karaktär. Kanske ställs man inför frågorna: Hur pass pålitliga är Thoresens forskningsresultat? Finns det dokumentation som visar skadlig påverkan på vår hälsa och miljö? Om så är fallet, är solpaneler ett inte önskvärt alternativ jämfört med andra energikällor? Thoresen har tyvärr ingen möjlighet att svara direkt på läsarförfrågor, men har beskrivit dessa fenomen mer utförligt i boken "Translocation". Jag är själv ingen fysiker, men vill försöka komplettera innehållet i artikeln med några av Thoresens tankar i boken. *1

I sin forskning tar Thoresen till stor del utgångspunkt i Rudolf Steiners begreppsvärld. Steiner beskriver hur vi i samband med produktion av olika föremål först krossar naturen och befriar naturandar som befinner sig på "rätt plats" i den kosmiska utvecklingen. Sedan förbinder vi dem med en hantverksprodukt eller maskin. Dessa är m.a.o. inte renodlade materiella föremål. Så som jag ser det, så är det två väsentliga faktorer som är avgörande för vilka väsen som skapas i samband med våra produkter. Det ena är materialets karaktär och plats i elementarvärlden. Den andra är människans medvetande. I samband med användningen av elektricitet möter människan en särskild utmaning; genom vår materialistiska världsbild och elektricitet/elektromagnetism gör vi det möjligt för ahrimanska väsen att förbinda sig med det vi producerar. Steiner beskriver elektricitet som förknippad med den ahrimanska sidan av vårt kosmos, och som en förutsättning för vår fysiska existens. Enligt Steiner är elektricitet ljus i undersinnlig form, ljus "förtätat på det kraftigaste". Vidare säger Steiner att elektricitet är "fallen" ljuset, medan

magnetism är "fallen" kemisk eter (eller klangeter). Båda kan definieras som fallna andliga krafter som har ett samband med undersinnliga demoniska elementarväsen. Den största motsatsen till det andliga ljuset är enligt Steiner elektriciteten.

Steiner har också visat hur den andliga världens sfärer reflekteras i en undre demonisk värld: Om man skjuter (pressar) en kropp längre ned än den fysiska världen, hävdar Steiner, då kommer man till den undre astrala världen, den undre onda speglingen av Devachan och den undre onda speglingen av övre Devachan. Den skadliga astrala världen är Lucifers område, det skadliga lägre Devachan är Ahrimans område och det skadliga övre Devachan är området för Azuras. I en frågestund tecknade Steiner denna schematiska bild:

- *Astralvärlden – Lucifers område – Ljuseter – Elektricitet*
- *Nedre Devachan – Ahrimans område – Kemisk eter – Magnetism*
- *Övre Devachan – Azuras område – Livs-eter – Förskräckliga förstörelsekrafter*

Steiners framställning visar hur väsen som tillhör olika element eller eterarter förvandlas i det undersinnliga till motståndskrafter med olika verkningar. Detta är förmodligen en parallell till Steiners beskrivning av onda väsens ursprung och plats inom evolutionen: Ju högre väsen som "faller ur den rättmätiga utvecklingen", ju mer skada har de makt att utöva. *2

Thoresens forskning utgår dock inte bara från ett schema, utan innehåller egna iakttagelser och upplevelser. Som terapeut handlar erfarenheterna framförallt om klienters problem med elektromagnetisk strålning från olika källor. Jag citerar fritt från Thoresens bok: När människan producerar energi från många nya källor (elektricitet, atomkraft, vindturbiner, solceller) så förvandlas välgörande elementarväsen till demoner, eller nya demoner skapas. Ett exempel är när elementarväsen i luft fångas av vindturbiner, då förvandlas de genom teknologins natur till ahrimanska demoniska elementarväsen. När "gamla" energikällor används, t.ex. ved, kol och olja genom förbränning, då är ett stort antal salmandrar (eldandar) närvarande. Utan dessa väsen, kan inte eld existera. Dessa förvandlas inte till skadliga elementarväsen. Detta händer bara när magnetism, elektricitet och atomkraft är involverade i framställningen av energin.

Elementarväsen som skapas från olika källor ser ganska olika ut, skriver Thoresen, de har också olika patologiska och sociala effekter. Elektricitet framställd genom jordvärme skapar gnom-liknande demoniska

väsen. Genom vattenkraft skapas undin-liknande demoniska väsen, genom vind skapas sylf-liknande demoniska väsen, och genom solljus skapas salamander-liknande demoniska väsen. *Hur man producerar energi har avgörande betydelse*, och vi människor är inte alltid medvetna om vad som är mest välgörande. Ju högre elementarväsen som förvandlas, ju lägre kommer de undersinnliga krafterna bli. På så sätt kommer elementarväsen som bärs av solpaneler och atomkraft representera de mest patologiska och svåraste motståndskrafterna i samband med det eteriska och den eteriska Kristuskraften, som vill visa sig inom mänskligheten.

Thoresen propagerar dock aldrig för att vi inte skall använda elektronik eller t.ex. solceller, även om han i likhet med många forskare nog ser med bekymmer på den vidare utvecklingen av t.ex. 5G. Han försöker snarare utvidga det andliga perspektivet och visa en möjlig väg att förhålla oss till teknologin i vår omgivning. I sina böcker tar Thoresen upp flera sätt att avstöra skadlig strålning, samt fördelar och nackdelar vid de metoder som används i flera sammanhang idag. Thoresen talar framförallt om förvandlingen av de negativa krafterna, annars finns en risk att de återkommer eller förskjutas till andra områden. Här måste tilläggas att Thoresen har en särskild uppfattning om strålningens karaktär och vad det är som förorsakar den skadliga effekten i det energetiska fältet: Som allt annat i universum består fenomenet EMS av en materiell och en andlig del, hävdar Thoresen. Den andliga delen är inte den aktuella elektromagnetiska strålningen i sig, utan de andliga väsen som följer denna strålning. Detta är de luciferiska och ahrimanska väsen som "rider" i hålrummet inom elektricitet och magnetism. Eterkrafterna i den gudomliga världen är många och mångdimensionella, men när dessa eterkrafter tvingas in i undernaturen, förlorar de sin flerdimensionalitet och blir polära med ett hål i mitten. Detta hålrum visar en frånvaro av det gudomliga och här kan vi gå in med Kristuskraften.

Sedan Thoresen upptäckte det han beskriver som "mittpunkten" i levande människor och djur, har han försökt finna mittpunkten också i "döda" redskap. Dessa redskap är ju enligt Steiner inte "döda", så som människan oftast tror, utan skapade genom människans medvetande och därför ingjutna med en form för mentalt liv. De innehåller elementarkrafter i det luciferiska och ahrimanska området, men det viktiga är; de har också en mittpunkt, Kristuspunkten, mellan de två krafterna.

"Jag anser att mitten är den enda kraft som äger realitet, den är vår enda räddning", fortsätter

Thoresen. *"Våra 'logiska' begrepp om världen ser allt genom polariteter. Detta är Mayas illusion. Polaritet tycks för mig vara ett uttryck för den stora illusion, medan trehet uttrycker verklighet. Det vill vara av största betydelse att finna denna tredje aspekt i all användning av elektricitet, magnetism, kärnkraft, kosmisk strålning, annars vill luciferiska och ahrimanska krafter dominera. Om vi kan förhålla oss till denna kärlekens mittpunkt som genomtränger kosmos, kommer vi att segra"*.

Kanske låter detta obegripligt och fantastiskt? Många frågar säkert; hur går jag tillväga rent konkret för att "fylla hålrummet"? I seminarier och i sina böcker beskriver Thoresen en metodisk väg, en process av varseblivning och koncentration i olika steg. Enligt Thoresen behöver man inte vara klarseende för att åstadkomma detta. Det vill gå för långt att försöka beskriva detta skeende i denna kommentar. För den som är intresserad av att utforska detta närmare hänvisar jag till Thoresens föreläsningar på det amerikanska Center for Antroposophical Endeavours, där han beskriver processen i detalj. *5

När jag själv läser texter av människor som utvecklat ett klarseende, försöker jag se innehållet ur ett helhetsperspektiv; hur fogar tankarna in sig forskarens verksamhet tankemässigt och praktiskt? Vilka resultat kommer fram genom denna forskning? Som läsare väger man kanske innehållet på den "inre väg" som målaren Kandinsky också talade om, där hela människan verkar i skapande dialog med den som skriver, tänker och handlar. I slutändan återstår kanske ändå en öppen fråga och man måste lita på sitt eget seende. Mänskligheten blir allt smartare. Idag talas om miljösmarta lösningar på många områden, ofta är dessa lösningar digitala, syftet är ekonomisk vinst och tillväxt. Så länge vi inte har kännedom om den andliga sidan vid fenomenen och inte kan förhålla oss till den i vårt skapande, verkar det tyvärr som problemen förskjuts till ständigt nya "dolda" områden och att Maya fortsätter råda.

Noter:

1) Are Thoresen, Translocation, An overlooked Aspect of Medicine, Life and Spirituality and an important Tool when entering the Spiritual World, Kapitel 6, Are Thoresen 2019

2) Rudolf Steiner, Individuelle Geistwesen in der Seele des Menschen. Geistige Wesen und ihre Wirkung, 1917, GA 178, s. 58

Rudolf Steiner, Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung, 1923, GA 220, s. 189

Rudolf Steiner, Die Menschliche Seele in ihrem Zusammenhang mit göttlich-geistigen Individualitäten, 1923, GA 224, s. 166

Rudolf Steiner, Das esoterische Christentum und geistige Führung der Menschheit, 1911 – 12, GA 130, s. 102 och s. 103

Rudolf Steiner, Die Tempellegende und die Goldene Legende als symbolischer Ausdrücke vergangener und zukünftiger Entwicklungsgeheimnisse des Menschen, 1904 – 1906, GA 93, s. 112

3) <https://members.mystech.org/courses/translocation-or-tranformation>

BOKANMÄLAN

”Verdensordet” - et stort pusle- spill tar form -

Arild Rørdal

Titel
*Verdensordet –
Bidrag til en kristen esoterikk*

Författare
Trond Skaftnesmo

Förlag
*Paradigmeskifte forlag, 2018.
272 sider.*

I vår tid foreligger noen oppsiktsvekkende tekster som kaster nytt lys over historien og religionsforståelsen: Forskerne har for lengst tydet de nesten 2000 år gamle skrifter som ble funnet så sent som i forrige århundre: "Dødehavsrullene" fra Qumran samt papyrusbøkene fra Nag Hamadi og den manikeiske salmebok fra Medinet Madi i Egypt. Men hva vet vi om innholdet i disse skriftene og hvilke konsekvenser får det for vår oppfatning av historien og hva kristendom egentlig innebærer?

"Verdensordet" viser til "Logos" og dette begrepet betraktes i boken ut fra gresk filosofi og kristen tradisjon. Men de hitil ukjente skrifter som er nevnt ovenfor kaster i tillegg et oppklarende lys over dette tema.

Fra renessansmaleren Rafael kjenner vi bl.a. den store fresken i vaticanet kalt "Skolen i Athen". Boken leder oss inn i dette maleriets åpenbare hemmeligheter: Vi blir gjort oppmerksomme på filosofene i bildet, men uten en grundig analyse av de markante forskjeller i evangeliene etter Lukas og Mattias når vi ikke til bunns i bildets innhold og komposisjon. Her kommer de nevnte skrifter oss til unnsetning. Men hvordan kunne Rafael ha innsikter i innholdet av skrifter som ble funnet flere hundre år senere?

En nøkkel til svar finnes i miljøet rundt Medicifamilien i Firenze. Hvis noe kan kalles renessansens hjerte så var det her. Både kunstnere og filosofer hørte til i denne kretsen som for første gang kunne lese både Platon og Hermes på latin.

En av disse er fenomenet Pico della Mirandola som også kan regnessom humanismens forløper. Han skal ha behersket 22 språk og leste "forbudte skrifter" - bl.a. fra den jødiske kabbala. Som 23-åring skrev han sine 900 teser om menneskets verdighet og inviterte enhver til å komme til Roma for å motbevise tesenes riktighet - ja han tilbød seg også å spandere reisen! Tesene ble snart bannlyst av kirken. Men hvorfor? - Var pave Innocens VIII så uskyldig som navnet tilsier? - Og hvorfor døde Pico så brått i ung alder?

Knappt noen leser hadde vært skuffet om boken hadde sluttet med det åttende kapittel. Men i det niende kommer nok et høydepunkt som beskriver manikeismen. Vi ser hvordan den er blitt mistolket opp gjennom historien, fordi de kilder vi har hatt om den samme har vært skrevet av dens motstandere (bl.a. Augustin). Ut fra de opplysninger som nå foreligger (fra bl.a. "Køln-kodeksen") er det klart at manikeismen betrakter kristendom, jødedom, mazdaisme (Zarathustra), buddhisme og taoisme som naturlige deler i samme Logosprosess: Med andre ord en tidlig universell religionssynergisme på kristen grunn som langt overgår vår tids forsøk på økumenisk samarbeide. Manikeismen bredte seg østover langs silkeveien helt til det sydlige Kina, hvor den var utbredt fram til 1700-tallet. Hvordan var det mulig?

- Hvilken forbindelse er det mellom manikeismen og katarene?

- Hvordan betraktet mani evolusjonen?

Mange er de spørsmål som på en oppklarende måte blir belyst og dels besvart i boken "Verdensordet". Her blir flere overraskende forhold servert oss på et prydelig fat: De bidrar til en opplevelse av hvordan så mange nye og gamle biter faller på plass i et stort puslespill.

Boken har humoristiske innslag, men det er den grundige forskningen og de krysstallklare formuleringer som særpreger Skaftnesmos penn. Eller som en kjent filosof beskrev en av sine lærere: "Ut fra de enkelte elementer bygget han opp alt så klart, at det i høyeste grad var velgjørende for tenkningen å følge ham".

Det er ingen selvfølge at en så viktig bok er forfattet på et skandinavisk språk.

REFLEKTION

Om fördoms- frihet & rädsla

Ilve Steiber

I nutida andlighet talar man om frekvenshøyning, delvis som en individuell process men även som ett skeende som just nu pågår för alla på jorden. Det handlar om att det andliga arbete som vissa gör, tex i form av medmänsklighet, meditation eller böner påverkar alla andra. Oavsett om det stämmer eller inte när det gäller jorden som helhet så ger en människas andliga personliga utveckling ofta ringar-på-vattnet-effekter i omgivningen. Det som Rudolf Steiner för mer än 100 år sedan talade och skrev om som en skolningsväg är ett sätt att skynda på och medvetet göra det som krävs för denna utveckling. De egenskaper som den antroposofiska skolningsvägen handlar om att utveckla beskrivs också på många ställen i nutida new age och olika andliga strömmar som avgörande för denna medvetandehöjning. Att lära känna sitt eget tänkande är en del i en sådan utveckling. Man kan också med nutida språkbruk säga rannsaka, rannsaka, rannsaka sina tankar och attityder. Genom att försöka se de förutfattade meningar som finns runt hur man tycker att det borde vara, hur andra borde vara, hur man själv borde vara, vad som är rätt och fel, smart eller dumt. Det är ofta en kedja av tankar som följer på varandra. Ibland märker man att man tänker samma rad av tankar flera gånger om dagen. Men om en av kedjans länkar är fel från början så blir följderna hela resonemanget och slutsatsen blir fel - därför är det bra att rannsaka och sanningsspröva sina tankar: Vad stämmer? Vad kan jag egentligen veta? Metoden här är att hålla många dörrar öppna - det kan vara så, det kan vara så.

Fördomsfrihet kräver mycket kraft för att det är tröttande att hålla alla dessa dörrar öppna i längden.

Rudolf Steiner beskriver i sista avsnittet i boken Teosofi hur man kan öva denna öppna hållning i relation till sin omvärld. Ett annat exempel är Eckhart Tolle som pratar om "the baggage of unconscious thinking" och hur tankarna maler på och sedan kanske följs av olyckliga känslor. Kan man i vissa ögonblick uppnå att tankarna tystnar helt så kan man slippa detta bagage. Då är det lättare att märka när en tanke sedan dyker upp. Kan man bli

uppmärksam på en tanke åt gången så är det också lättare att veta vad som är mina egna tankar som jag tänker respektive vad som kommer någon annanstans ifrån, tex från barndomen, från massmedia eller kanske från den andliga världen.

Intressant för mig är hur man kan öva frihetsfriheten på så sätt att man medvetet tänker tvärt emot vad man egentligen tycker för att göra sina egna utgångspunkter synliga och möjliga att ifrågasätta. Många gånger finns det flera lager av omedvetna tankar som dyker upp när man gör detta test. Det sägs att slöjan som skiljer den andliga världen och den fysiska upplevs som tunnare nu och att den upplevelsen delas av fler människor än någonsin tidigare. För mig kommer det också till konkret uttryck genom den dubbla upplevelsen dels av en existentiell osäkerhet runt framtiden och de snabba förändringarna i vår omvärld och dels hur det samtidigt mobiliseras en massa klokhet, kärlek och god vilja. Det gör att slöjan är tunnare, fler blir medvetna om vad som är viktigt i livet när de befinner sig vid tröskeln till det okända.

En av de första reaktionerna på det okända andliga är rädsla. Rädsla, hat och tvivel talar Rudolf Steiner om här – och det finns det gott om exempel på de senaste åren. Framförallt denna vår har det varit väldiga reaktioner utifrån rädsla för det okända. På ett personligt plan gäller det att inte förlamas av sin rädsla utan se den för vad den är – ofta en reaktion på en tanke eller en osäkerhet snarare än en konkret fara – och acceptera att den finns och snarare försöka att tämja den för att inte reagera vidare på den. Det är svårt, men varje gång man håller balansen och inte reagerar så starkt och överdrivet på rädsla utan behåller lugnet så kommer man igenom till ett nytt läge. Om man är tillräckligt modig när man är rädd så kan rädslan efter en stund liksom rinna av en och man känner att man kommer igenom till ett nytt, öppnare och friare tillstånd. Som samhälle, nationellt och globalt, kommer vi också behöva den sortens stabilitet. En stabilitet som utvecklas bäst genom att många av oss som individer inte ständigt smiter ifrån det obehagliga utan övar närvaro och mod på riktigt.

När man gör sig tankar om framtiden är båda ovanstående teman förutsättningar; att man inte tänker på framtiden utifrån ett rädsle-perspektiv och att man har prövat kedjan av förutsättningar så att man inte far iväg i en överklig illusion.

I föreningen Antroposofiska Sällskapet har vi både att vårda den drygt 100 år gamla antroposofiska kunskapsbanken och

samtidigt befinna oss i nuet och arbeta med tankar om framtiden. Jag tycker att det är jättespännande att koppla ihop och jämföra det antroposofiska arvegodset med den andlighet som så starkt finns i nutiden, framförallt de senaste 10-20 åren. Det finns en sådan mångfald av människor, böcker, internetsidor och youtube-filmer, självklart på en skala mellan bra och mindre bra vad gäller kvalitet, men det finns mycket att låta sig inspireras av som berikar oavsett om man har en antroposofisk utgångspunkt eller vilken annan utgångspunkt som helst.

Att människor ägnar sig åt andlighet i form av tex ökad självkännet, medmänsklighet, meditation eller bön tror jag är väsentligt avgörande både i nuet och för framtiden.

Jag brukar fundera på hur vi kan hjälpa varandra att göra mer sånt. Mer av exempelvis Rudolf Steiners grundövningar. Hör gärna av er om ni har några ideer!

Styrelseledamot
Ilve Steiber är ledamot i Antroposofiska Sällskapet styrelse sedan årsmötet 2019.

Det började med en tändsticksask

Ylva Kallin

Vid Kristofferuskyrkans 20-årsfirande fick jag en fråga av Jürgen Vater om vad ordet oren betyder på hebreiska, han uttalade det på svenska vilket ju låter lite smuttsigt. - Jürgen hade hittat asken i ett skåp och asken kom från en judisk eller israelisk restaurang i Berlin. Min första tanke var att det är ett personnamn och att det hänger ihop med ljus (or med bokstaven alef betyder ljus, or med bokstaven ajin betyder hud, vilket också har samband med ljus). När jag kom hem slog jag upp ordet i mitt hebreiska lexikon och såg då att det betyder tall. På hebreiska uttalar jag ordet med ett å-ljud och med betoning på sista stavelsen.

Av någon anledning började jag fundera över vad samvete heter på hebreiska och slog upp det. Det heter mizpon. Under ordet står dåligt samvete, vilket heter mizpon lå naki. Detta betyder ett samvete som inte är rent, dvs ett orent samvete; ett lustigt sammanträffande!

Nu gick ämnet vidare. 2017 hörde jag talas om ett möte i Auschwitz under Allhelgonahelgen arrangerat av Peter Selg, Christoph Bamford och Kryzstof Antonczyk. Det var andra gången en grupp människor möttes för att minnas och genom Inner Spiritual Resistance dra lärdom av det som skett i koncentrationslägret. Gruppens strävan var att förvandla platsen; Tikkun Olam som betyder att hela världen, så att detta inte kan hända igen. Jag var inte med på mötet, men Mats-Ola Olsson var med. Efteråt fick jag en text med innehållet i Christopher Bamfords tal. En text som betytt mycket för mig och som inger framtidsförhoppningar, upplever jag; vi kan förändra världen! Jag återger det centrala i texten:

”Även om kriget är slut finns fortfarande hotet kvar och infektörer världen. Situationen kräver konstant inre andlig motstånd och därför fortsätter gruppen att fördjupa sitt åtagande:

- att bejaka det allmänmänskliga hos mänskligheten, tillsammans med varje människas absoluta värde och värdighet i livet.

- att bejaka livets mysterium och vad det innebär att leva.

- att bejaka det väsentliga hos den andre i relationer genom läkande kraft och osjälvisk kärlek.

- att bejaka tanke, språk och kunskap som är renade från våld, makt, kontroll och dominans.

- att bejaka strävan att befria människan från rädsla och egoism inom livets alla områden och bejaka tron på att inre motstånd kan förvandla ondska och död.

Det inre andliga motståndet riktas mot alla former för rasism, folkmord, religiös och ideologisk trångsynthet. Fördomar, uteslutning och marginalisering, liksom alla angrepp på mänsklig värdighet i livets helgande. Syftet är att vara där och känna igen en permanent handlingskraftig andlig närvaro.”

Jag har läst texten många gånger och skulle gärna vilja studera den med andra. Kanske Mats-Ola kunde berätta om sina upplevelser? Peter Selg har skrivit en bok om Maria Krehbiel-Darmstädter som var av judisk härkomst och var medlem av Antroposofiska Sällskapet och Kristensamfundet. I boken framkommer hur hon bearbetade sin egen rädsla i uppsamlingslägret i Gurs genom att hjälpa andra. Hennes brev till vänner finns sparade och ligger till grund för boken. I sista brevet kan vi läsa att hon nu vet att avresedagen till koncentrationslägret i Auschwitz har kommit. I Auschwitz dör hon i gaskammaren. Felix Nieriker berättade i Kristoferuskyrkan om henne som avslutning på konferensen om Andlighet i lantbruket och Vårt dagliga bröd.

I texten talar Christopher Bamford om att vi bär inom oss en tvådelad natur: Den sårade Amfortas och den helande Parsifal, vars uppgift det är att kultivera medvetenhetssjälens. I medvetenhetssjälens center ligger Parsifal-organet, organet som är själva gralen, i vilken den heliga duvan stiger ned. Detta organ är tallkottkörteln i hjärnan; bärare av samvetet. - Där kom samvetet och ordet tall återigen!

Jag har gjort ett litet arbete i pedagogiska sektionen om målningen av Sixtinska Madonnan som hänger/har hängt i många waldorfförskolor. Det ledde fram till doktor Felix Peiper, som i samarbete med Rudolf Steiner gjorde färgkammare med enstaka färger, t. ex. blått eller rött, som patienter kunde bli ordinerade att uppehålla sig i. Dagens metallfärgljusfönster är en vidareutveckling av detta. I studiesyfte satt jag framför det rosa gulfönstret, vilket gav mycket starka upplevelser. Efteråt har jag funderat på om detta har samband med tallkottkörteln, som Descartes kallade ”fönstret till den andliga världen”. Är det detta fönster som kan bli orent?

Jag har läst i boken ”Den mänskliga organismens morfologi” av Johannes W. Rohen om tallkottkörteln. Utifrån mina begränsade medicinska kunskaper har jag förstått att hypofysen inom oss tar emot kraftströmmar som kommer nedifrån och epifysen, dvs tallkottkörteln, tar emot kraftströmmar som kommer uppförifrån. Där dessa båda kraftströmmar möts uppstår medvetandet. Christopher Bamford beskriver det på detta sätt: ”Vårt jag strålar ned uppförifrån medan en ljusström strålar upp från hjärtat. I denna process eteriserar blodet och verkar så att tallkottkörteln lyser upp”. Epifysen ligger i en skålform i skallbenet.

Som jag ser det skall man varken förstå Toran, dvs Moseböckerna, eller Evangelierorna ordagrant. De är skrivna för människors medvetenhet på den tiden och antroposofin är vår tids möjlighet att ur oss själva förstå vad dessa gamla skrifter försökte säga. Under åren 1999 - 2002 bodde jag i Jerusalem och arbetade på en waldorfförskola. Under Mikaeli år 2000 började andra intifadan. Som svensk hade jag ingen erfarenhet av vad detta innebar. Jag fick vara lite försiktig och försökte tänka på vad jag skulle göra med barnen (jag arbetade eftermiddagar och oftast ensam). Vid ett par tillfällen var jag så rädd som jag aldrig varit förut. Jag var på resande fot i buss och kunde ha dött om vi inte haft änglarna med oss. Det var vanligt med bussbomber och jag reste varje vardag en halvtimme till förskolan och en halvtimme hem. Vem som helst kunde ha varit en aptrad bomb, det går ju inte att se på utsidan. Ibland kunde man höra att en bomb smällde och då undrade man om alla föräldrar skulle komma och hämta sina barn. Man kunde inte låsa in sig, utan man måste försöka fortsätta att leva sitt liv som vanligt. Alla skolor, inklusive waldorffskolan, fick ha beväpnad vakt vid entrén. Förskolorna hade inte detta, fast ingången var låst. Diskussion uppstod bland föräldrarna om vi skulle ha beväpnad vakt med oss till lekplatsen i området, men så blev det inte. När intifadan började uppstod också mitt blodtrycksproblem, som jag efter ca. 20 år fortfarande har när jag upplever stress.

Tillsammans med en läkeurytmist från Tyskland ville jag starta en liten mobil affär med försäljning av waldorfmaterial, antroposofisk litteratur och ett litet café. Vi ville förbereda det i god europeisk anda med studier och planering. Då sa en israelisk kvinna till oss; ”om ni vill starta något så gör det och se om det bär, imorgon kan vi vara döda”, och så gjorde vi. Idag är det coronaviruset som drar fram i världen och som vi är rädda för. Det sägs att vi borde bära ansiktsmask och vacci-

nera oss om de kommer fram till ett vaccin mot viruset. Allra helst borde vi isolera oss från varandra, men jag är inte rädd. I en synagoga finns alltid en lampa som lyser hela tiden, den kan se ut på många olika sätt. Jag har hittat en på nätet som jag tycker är passande, den ser ut så här: Foto?

Ja allt detta kom upp igen efter att Jürgen frågade mig om vad ordet oren betyder. När jag fick se bilden på tändsticksasken undrar jag dock om inte restaurangen fått sitt namn efter gatan den låg på, Oranienburgerstrasse. Oavsett så var det dessa tankar som kom upp i mig ur tändsticksasken!

Till minne

Medlemmar som rapporterats avlidna sedan förra numret av Forum Antroposofi.

Paula Trebin

* 1939 06 03 † 2020 05 29, Skogås

Hans Möller

* 1925 01 11 † 2020 05 21, Bromma

Ragnar Wiedersheim-Paul

* 1934 09 19 † 2020 03 12, Mölnbo

Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang.

TILL MINNE

Hans Möller

* 1925 01 11 † 2020 05 21, Bromma

I FORUM nummer 3/2011 publicerade vi ett samtal som Tove Tidholm fört med Hans Möller. Vi fann att samtalet ger en så levande bild av Hans att vi gärna vill ställa det till förfogande för våra läsare i en något förkortad form.

Erfarenhet och förvandling

FORUM har träffat människan bakom ett unikt författarskap som vi har kunnat stifta bekantskap med under senare år. En röst som lyckats med konsten att förhålla sig obegränsat upplevande gentemot personlighetstanken och som därmed blivit en autentisk förmedlare av dess ursprung, mänskliga umbäranden och framtid. Hans Möller ger samtidigt ett vittnesmål om förvandlingskraften i den egna waldorflärargärningen. Här en liten skärva därav.

»Oh, but I was so much older then, I'm younger than that now.«
Bob Dylan

Hans Möller, ni vet? Som var lärare på Kristofferskolan och sedan på Franska skolan, som var med och startade Martinskolan, som startade Ellen Key-skolan, som gett ut diktböcker och spelat i jul- och trekonungaspelen fler gånger än någon annan i Sverige (minst!)? Han kom ut med en bok nu här om året; På väg att bli människa, med undertiteln "Om jag-filosofins och personlighetstankens utveckling. Ja, just det, Hans Möller. En kväll i augusti berättade han så mycket för mig så att jag hade kunnat skriva en liten bok

jag med – men det blir inte i år.

Först ville han prata om pedagogik. Rörelselärare borde dominera skolorna, sa han. Det behövs i nutiden! Han såg sig omkring och såg byråkrati, regler, förtorkning. Radikalare förändringar, mera mod, ett friare gymnasium som kunde ge eleverna det de behöver. Hans är 86. Jag är 47. Jag kände mig för gammal när Hans liksom svämmade över av framtidsvisioner (jo, det är lika bra att jag säger sanningen) och bad att få ändra inriktning på samtalet. När vi reste oss upp från bänken i den möllerska trädgården många timmar senare, sa Hans: Ja, nu har du fått hela Ellen Key-sagan! Kan jag återberätta sagan som jag hörde? Det var en annan saga, om Hans Möller, Pirkko och den levande pedagogiken..... Det var en gång en yngling i en stad långt söderut, inte så långt från den lilla by där Nils Holgersson en gång klättrade upp på Mårten Gåskarls rygg. Den unge mannen hette Hans och han kämpade i den här staden för att bli folkhögskollärare. Det var nu inte vad hans herr far garverirektören hade hoppats för sin son, men det var det som den unge mannen hade satt sig i sinnet. De drakar vår Hans hade att strida emot, först på Högre Allmänna Läroverket i staden, vid havet och sedan vid universitetet i lärdomstaden, hade slut på både eld och vatten, de var förtorkade lektorer som mest pustade ut dammpuffar. Men detta var en strid som Hans måste gå igenom.

När han blivit hungrig och törstig av sin mödosamma kamp, styrde han kosan till en plats där man kunde få vegetarisk mat för en billig peng. Stället kallades Lökoset, och där härskade waerlandisterna. Förutom mormoner, utsända i par från Amerika för att frälsa världen satt där bland annat rödkindade frisksportare och dessutom, bland teosoferna... se! En viss ung Frans Carlgren! »Aha«, tänker Du, »redan där, det var så Hans mötte antroposofin«. Men nehej! Här tangerade de unga människens omloppsbanor varandra, men inte mer. Det skulle dröja ännu många år innan de möttes på allvar... I stället var det en annan person som dök upp och lockade med Hans på ett föredrag och i samband med det fann han tre skatter på ett bokbord. Teosofi, Andlig forskning - Grunddragen av vetenskapen om det fördolda och Andlig skolning - Hur uppnår man kunskap om högre världarna? alla tre av Rudolf Steiner. Efter det givande studiet av dessa tre skatter kom ett flöde av bokpaket att anlända hos Hans från Rådmanngatan i den kungliga huvudstaden. »Det här är för bra för att vara sant. Om det här stämmer, så är

ju tillvaron meningsfull – och det är den ju inte«, funderade Hans för sig själv när han läste. Han skådade så ut över världen från sin studiekammareJa. Nej, kära läsare, det går inte. Det var ett litet porträtt jag skulle skriva, inte en lång, myllrande saga, som den jag fick av Hans. Jag måste byta spår! Det Hans beskriver för mig, på sitt mycket medryckande sätt, är vilken utveckling hans eget jag genomgick på sin väg till waldorfpedagogiken, i mötet med den och vidare genom livet. När han var tjugo år, 1945, var hans tro på framtiden allvarligt tilltufsad och tillvaron tycktes meningslös. Men så blev han alltså folkhögskollärare i Svalöv ur den starka impulsen att förmedla något mer livgivande, för att eleverna skulle gå ut i världen med ett gott självförtroende och arbetsglädje. År 1957 besökte han den stora utställningen Waldorfpedagogik i tolv länder i Stockholm, och det gjorde ett överväldigande intryck på honom. Här upplevde han engagerade pedagoger, livstro och under visning som konst. Väl hemkommen blev han uppringd och ombedd att komma på samtal på den lilla Kristofferskolan i Stockholm, men när han kom dit fick han höra att »herr Möller saknar rätt utbildning för ett arbete i den här skolan«. Han fick vackert ta taget hela vägen hem till Lund. Om den första vändpunkten kom med de tre skatterna på bokbordet i Malmö, så kom den andra vändpunkten när Hans tagit det stora steget att bryta upp från Svalöv och utbilda sig till waldorflärare på Michael Hall i England, 1959-60. Där träffade han sin Pirkko och Pirkko, en tjugo år ung blivande waldorfröken från Helsingfors, träffade sin Hans. Livet hade uppenbarligen en mening, ändå! Halvvägs genom året på Michael Hall fick han vikariera i Kristofferskolan. Frågan kom från en viss Frans Carlgren! Så gjorde Hans sin första period, Parsifal, för en liten elfteklass, varefter han återvände till Pirkko och Michael Hall. På hösten 1960 blev han klassföreståndare i en niondeklass med 42 elever (jo!). I 14 år var han ämneslärare, innan han kände att han var mogen för att bli klasslärare för de yngre barnen. Men...Kristofferskolekollegorna sa, att han ju var högstadielärare! Det var, säger Hans, som om någon stuckit en knappål genom en fjäril och satt etiketten »Homo Academicus Möller« på den. En ny människa höll ju på att bryta fram, säger han, en mindre akademisk, mer rörlig, som ville tala allt mer genom kroppen, gesterna och rösten och allt mindre genom huvudet. På den lilla nystartade Martinskolan, i en källare i Bromma, jobbade Mona-Cajsa Larsson, och Pirkko, men ack! Mona-Cajsa tyckte inte heller att

Hans skulle vara klasslärare.

»Då får jag väl starta eget då«, tänkte Hans och gick ut i världen. Pirkko klädde honom fin i en gul tröja och han stegade upp till rektorn på Franska skolan och sa, att han gärna ville arbeta där i tre år, för sedan skulle han ha samlat ihop en föräldrakrets och kunna starta en egen skola, där han antligen skulle kunna bli klasslärare. Det passade Franska skolan bra att han sa ja till det ena vikariatet efter det andra och inte krävde en fast tjänst. Åren gick ändå tills de blivit en hel sjuårsperiod, och Hans hann göra livsavgörande intryck på många av eleverna.

Käre Hans, jag kan inte berätta den fantastiska historien om hur du sedan startade Ellen Key-skolan. Ingen skulle ändå tro mig... Alla möten, alla bataljer med byråkratiska torrbollar i olika politiska läger, hur du minns varenda elev och förälder med namn, hur stor skulden hann bli innan räddningen dök upp i form av ovan nämnda Stiftelsen Olle Engkvist Fastigheter... Du gav dem tio minuter waldorfpedagogik och de gav dig pengar som i ett slag gjorde Ellen Key-skolan skuldfri! Nej, jag föreslår att du själv skriver ner historien! Din bok "Att bli människa är en konst" - förtätningar och meditationer på jagtemat, kommer ju snart, och sedan? Eller har du redan andra planer?

PS Jag hade några frågor med mig till Hans. En handlade om honom själv och det han kallar en andlig, organisk förändringsprocess. En annan fråga handlade om allmänbildning, som för mig är ett vackert ord, som jag förbinder med tanke, känsla och vilja och tänker att vi önskar för våra waldorfgymnasister. För Hans har ordet en helt annan laddning. Han kommer att tänka på en gammal bok som "Värdelöst vetande", följd av boken "Mera värdelöst vetande"! Men han har mer att säga: Fördjupa på några områden och ha luckor i stället! Intresset som blir ett livslångt lärande, kunskapsörsten, är viktigare än ett brett utsmetat, tunt lager av »allmänbildning«. Nu hinner jag inte skriva mer, nu vill jag genast tillbaka till eleverna i skolan! Tack, Hans!

Tove Tidholm

ÄNDÅ KALLAD

*I stora krig
I terror och i förtryck
I bedrägeri och lögn
Fast i fördomar
Förryckta idéer
Förvandlad
Till monster och djävul
Besatt av det onda
Ändå kallad –
Att förverkliga Guds rike-
Genom kärlekens kraft

Lämna så de många
Sök den minsta skaran
Den som skapar framtiden
Ur stillheten det intima
Föds det stora

Jag i världens Jag
Död och förnyelse
Vi blinda skall bli seende.*

Hans Möller

Återblick

Hans Möller

Jag växte upp under kriget i ett neutralt land men krigets verklighet visade sig ständigt. Jag tog studenten 1943 vid Högre Allmänt Läroverk för Gossar uti Malmö. I söder Hitler och nazismen, i öster Stalin och kommunismen, en fruktansvärd masslakt med ohyggliga vapen och gränslös grymhet. Det var två monster som bekämpade varandra likt Astrid Lindgrens Karm och Katla och de hade väckts till liv genom folkhatet, Första världskrigets demoner och västmakternas katastrofala s.k. Versaillesfreden som bäddade för Hitler. Tyskland tvingades underteckna en förklaring att det var ensamt ansvarigt för hela kriget och därför skulle betala allt det kostat, en astronomisk summa som skulle hålla Tyskland nere för lång tid. En värld av död. och skolans undervisning bara malde på. Inget av det vi unga brottades med av existentiella frågor togs upp. Inte ens världens förestående undergång tycktes kunna sätta spår i den fastlagda kursplanen. Död kunskap skulle pluggas in och klarade man inte detta blev man underkänd och fick gå om. Jag klarade det inte, blev sjuk men läste upp mig på sommaren, ville inte gå kvar en dag mer än nödvändigt.

Så skulle jag konfirmeras i den kristna tron. Jag fick många fina presenter, av far och mor, av tanter och farbröder. Men jag upptäckte att ingen egentligen trodde på det jag konfirmerades till. Det var en död tradition. Jag levde i en värld av död. Jag började tänka, att universitetet det var nog ett ställe med levande kunskap och livliga meningsutbyten. Vi gick ut läroverket jublande och skrålade som om vi sluppet ut ur ett fängelse och jag började läsa humaniora. Men jag fann snart att det var moderna tider, allt gick ut på att plugga in tusentals sidor och tenta så fort som möjligt. Livsfrågorna fick ingen plats i detta moderna massuniversitet, det levande samtalet var sällsynt, det fanns inte tid. Vilket samhälle förberedde man sig för? – Konkurrens och utslagning sågs i darwinismens spår som det enda sunda systemet. Samtidigt ryckte Tredje världskriget allt närmre, atomdöden.

Kom så till detta den outtalade livssyn som genomsyrade akademien, den materialistiska. Forna tider var vidskepliga, vi hade kommit längre för vi hade vetenskapen. Vi visste, vi trodde inte. Vetenskapen

Lone Marmor Sunnasten, född Klitten

* 1952 03 20 † 2020 01 01

Lone föddes i Köpenhamn som första barn till två mycket unga föräldrar, en syster föddes 1 1/2 år senare.

Lone var ett maskrosbarn, förhållandena i hemmet var inte goda, men det fanns en mormor som var intresserad av teosofi som bodde tillsammans med familjen och hon kunde se Lone och bejaka henne som den hon var. Jag tror inte man kan överskatta den betydelse som hennes mormor hade för henne och för allt det som hon senare i livet kunde utveckla, det sa hon senare också själv.

När hon var 16 år flyttade hon hemifrån, studerade två år på High School i USA och började sedan arbeta på Marjatta, en läkepedagogisk verksamhet inte långt från Köpenhamn.

Ett år senare kom hon hösten 1971 till Järna och Rudolf Steinerseminariets allmänna linje 19 år gammal och där lärde jag känna henne.

Lone var en kraftfull men ändå mild människa; hon hade ett stort hjärta och i det kunde hon härbärgera både andra människors behov men även det hon själv mötte i livet av dramatiska händelser. Hon var egentligen inte själv en dramatisk, utlevande, människa men hon fick vara med om mycket dramatik runt omkring sig, också bland de närmaste. Hon var en som kunde bevara förtroendet och samtidigt belastade hon aldrig andra med sina egna problem. Hon mötte livet och människorna mycket rak och tydlig, man visste var man hade Lone. Hon var intresserad av det mesta som mötte henne, hon intresserade sig både för människor och för teknik, hantverk och bygande och tog reda på själv hur bilar och andra maskiner fungerade och kunde sen fixa och reparera dem. T ex byggde hon om sitt hus i Järna vilket bl a också innebar att flytta väggar. På så sätt hade hon ett stort självförtroende vad det gällde vad hon kunde och inte kunde göra. Ett annat exempel på detta är att hon körde buss under en period för att dryga ut inkomsterna och för att kunna köra eleverna på utflykter.

Hon var eurytmist och utvecklade i det sammanhanget också stor skicklighet i sminkning, ja hon var på många områden

visade oss att universum var dött, intet liv hade kunnat upptäckas. Vi var ensamma i ett gigantiskt universum av galaxer där vår litenhet och obetydlighet var bedövande. Livet hade uppstått genom en otrolig slump. Skulle jorden krocka med en planet och gå under skulle kosmos inte ens kunna märka det. Allt starkare kände jag, att alla idealistiska floskler vi fick i oss genom boklärdomen var falska tomma ordhyllor. Något liv efter döden hade inte kunnat påvisas. Man lever bara en gång, ta för dig så länge det varar. Någon mening kan det inte vara tal om. Ändå ägnade ja flera ar åt den utopiska världsfederalist-rörelsen.

Det stod allt klarare, livet är ett misstag. Buddha har rätt, livet är lidande och rätt har Schopenhauer. Målet måste vara att släcka ut livsviljan. – Men det var lättare sagt än gjort. Där stod jag, som i ett skruvstäd. Då inträffade, något som ändrade allt. En god vän på vegetariska restaurangen i Lund, kallad Lökoset tog mig med till ett föredrag i Malmö "som nog kan intressera dig". Föredraget handlade om människans och kosmos utveckling. Hur kan man veta något sådant, frågade jag och fick med mig hem böcker, "Teosofi" och "Hur uppnår man kunskap om de högre världarna?" Jag började läsa med intresse men sade mig: Detta är allt för bra för att vara sant. Om det är sant så har livet mening – men det har det ju inte. Jag skaffade fler skrifter och småningom mognade den tanken inom mig: Antroposofin vill visa en kunskapsväg från det andliga i människan till det andliga i kosmos. Allt är levande – materia är förtätad ande. Bakom alla fysiska ting står en andlig skaparvärld som människan varje natt omedvetet vistas i och som hon förernas med efter döden för att förbereda sig för en ny -inkarnation, ett nytt steg på vår oändliga utvecklingsväg. Jag måste välja mellan Ja eller Nej. Är det då inte modigare, vettigare att först satsa allt på att livet har mening, att allt är levande än att bara ge upp? Är det inte bättre att göra vad man kan för att bidra till en förnyelse av det förtorkade undervisningsväsendet? Även om en meningsfull andlig värld skulle visa sig vara en illusion är det bättre att ha försökt en skolningsväg för att se vart den leder? I stället för Schopenhauer en Nietzsche med ett obetingat Ja!

Vi lever i frihetens epok, Jaget vaknar. Människan har nått myndig ålder och skall inte bara ledas av fadervärlden. Kanske är det nu människans, vår uppgift att nu finna vägen från Kunskapens träd till livets träd? – När man arbetar med sådana tankar händer det något. Man förändras. Jag som vid 35 års ålder

kände mig så gammal kände mig som gammal yngre, friare.

Mitt liv förändrades helt. Som folkhögskolelärare fick jag till sist genom min fars stöd möjlighet att utbilda mig till Waldorflärare vid en ettårig Teachers Training Course vid Michael Hall i Sussex. Där mötte jag den renhjärtade och trofasta Pirkko Kaarina Kanto som förberedde sig att ta en första klass vid Steinerskolan i Helsingfors vid 21 års ålder, troligen världens yngsta klasslärare. Vi förlovade oss.

En dag blev jag uppringd av en Frans Carlgren vid Kristofferskolan i Stockholm. Han ägde Thorsätra gård i Kungsängen, Sveriges störst anlagda biodynamiska gård och skulle ett tag sitta på traktorn. Han undrade om jag kunde vikariera för honom under en Parsifalperiod i klass 11? Det gick bra att passa in den under det tre veckor långa påsklovet i England. Jag blev sedan erbjuden att ta över klass 9 efter Eric Westerberg med 42 elever i Sveriges då enda Waldorfskola. Och sedan ägnade jag mitt hela lärarliv åt Waldorfpedagogiken. – Vi upptäckte att Frans Carlgren också varit "lökosare"!

Min brottning med livsfrågorna – "från död till liv" – har jag gestaltat i en diktsamling "Trappsteg". I en annan bok "Lenins sista strid", ett drama har jag försökt gestalta samma problematik från ett annat håll. Hur är det möjligt att "i vår upplysta tid" mänsklighetens mest förödande krig ägt rum med miljoner liv offrade, koncentrationsläger, förtryck och utbredd tortyr? Filosofen Zygmunt Bauman hävdar att grymheterna blivit möjliga inte trots utan just på grund av vår kalla intellektualistiska kultur, den iskalla rationaliteten har förlorat kontakten med hjärtats värme och empatiförmågan, grunden för ett sunt omdöme och ett socialt liv. De torra tankarna flamar upp som visset gräs vid minsta gnista så som skedde med leninismen, kommunismen. I Waldorfskolan fann jag levande tankar.

en skicklig autodidakt, bl a lärde hon sig själv tyska.

Samtidigt som hon på så sätt var förbunden med den omedelbara yttervärlden som hon mötte så hade hon också ett starkt förhållande till den andliga världen. T ex hade hon tydliga upplevelser av auran runt en människa, dvs den andliga färgen som varje människa har runt sig. Detta intresse för det andliga ledde henne till att börja med både till den pedagogiska linjen på Rudolf Steinerseminariet och till eurytmilinjén. Hon såg på eurytmin som ett sätt för den andliga världen att visa sig. Under flera år var hon verksam i en eurytmisk scengrupp i Järna och deltog i eurytmiföreställningar. Hon blev under sena 70-talet medlem i Antroposofiska Sällskapet och senare även i Fria Höghskolan för Antroposofi.

I slutet av 1970-talet lärde hon också känna Kjell Andersson som hon gifte sig med och de fick tillsammans tre barn. Äktenskapet slutade i skilsmässa i början av 1990-talet.

Hon var kanslist på Antroposofiska Sällskapets sekretariat från slutet av 80-talet och in på 90-talet när sekretariatet flyttade in i det nybyggda Kulturhuset i Ytterjärna. Hon var den som föreslog att byggnaden skulle heta "Antroposofins Hus" och fortfarande finns det namnet kvar i den stiftelse som äger byggnaden, Stiftelsen Antroposofins Hus.

Hon valdes in i Antroposofiska Sällskapets styrelse och var verksam där mellan 1986- 2002.

I styrelsen uppmärksammade hon bl a hur fler och fler människor har ett intresse för den andliga världen och att även många har andliga upplevelser.

När hennes barn var små tog hon emot andra barn hemma i huset på Tunavägen i Järna som kommunal dagmamma och här utvecklades vänskaper med dessa barn som varade livet ut. Kjells dotter ur tidigare förhållande bodde också långa tider hos Lone som blev en extramamma för henne för hela livet.

När barnen blev större fylldes huset av tonåringar där många upplevde henne som en trygg förebild och en vuxen som alltid mötte dem med frågan om hur de mådde. Helt klart betydde hon mycket för många, både unga och gamla genom sitt genuina människointresse och lugna beredskap att hjälpa till.

Senare byggde hon upp ett kommunalt fritidshem tillsammans med en god vän där många barn kom från Waldorfsko-

lorna i Järna och här började en period under den andra halvan av livet när hon var verksam som lärare på olika sätt, bl a i två Waldorfskolor och där alla hennes intressen kunde sammanfalla. Hon utvecklade mycket inlevelseförmåga och uppfinningsrikedom under sina år bland barnen. Hon hade många idéer om att utveckla waldorfpedagogiken och hade aldrig långt från idé till handling. T ex brukar Mariaskolan i Järna ha en jordbrukspraktik och en skolresa vid olika tillfällen. Lone slog ihop detta till en resa där hon tillsammans med klassen reste till och arbetade på ett ekologiskt jordbruk i Spanien. Den första klassen hon tog var en klass som hon tog över när de gick i andra klass. Hon lyckades sedan få med barnen i en utvecklingsprocess där många av dem som gick i den klassen, och även barnens föräldrar, fortfarande kan tala om hur viktig hon varit för dem, vilken bra lärare hon var.

När hon småningom började få barnbarn ville hon att de skulle kalla henne "Marmor" och inte skilja på om hon var farmor eller mormor, precis som man i Danmark och många andra länder inte skiljer på detta. Så blev detta också en viktig del av hennes identitet och hon tog därför efternamnet Marmor som sitt (Sunnasten var en eftergift till myndigheterna som inte accepterade Marmor som efternamn!). Det äldsta barnbarnet var ofta hos henne och när Lone flyttat till Hälsingland var barnbarnet hos henne de flesta lov, ett starkt förhållande byggdes upp mellan dem.

När hon var 57 år flyttade hon till Strömbacka, en liten by strax norr om Delsbo. Här hade hon tänkt ta det lugnt men det kom nya initiativ och hon fick nya frågor. Hon engagerade sig i kommunpolitiken i Hudiksvalls kommun där Strömbacka ligger och fick förtroendet under en rad år att sitta bl a i utbildningsnämnden för Miljöpartiet, tydligen hade de andra miljöpartisterna upplevt att hennes tankar om utbildning var intressanta. Även skolledningen i den kommunala skolan i Delsbo upptäckte Lone och under några år fick hon ta hand om 6-e klassare och 7-e klassare som andra lärare inte "klarade av". Så fick hon också frågan om att bli klasslärare i Delsbo Waldorfskola och arbetade sedan där några år.

Hemma i Strömbacka hade hon en hund, en katt och under ett år även en stor gris som bökade i hennes trädgårdsland.

Några år efter det att hon flyttat till Strömbacka tog hennes son sitt liv, han var då 34 år.

Det var naturligtvis mycket sorgligt och svårt för Lone och hela familjen. Som

alltid vid svåra situationer behöll hon det mesta av sina upplevelser inom sig.

I början av 2018 opererades hon och fick gå igenom en kraftfull cancerbehandling. Efter det mådde hon bra under ett år tills sjukdomen visade sig igen. Under hösten 2019 fick hon sedan en ganska lång tid till att ta adjö och ställa in sig på den andra tillvaron som väntade och det var helt tydligt att hon inte var rädd för döden.

Hon skrev till mig under den tiden:

"Dödens process är som en födelse i en ny sfär. Kärlekens mysterium är störst för mig. Ofta tänker jag på de 2 fiskarna som ska mätta de 1000-tals människorna. Och att de alla blir mätta.

Kärleken växer mirakulöst på samma sätt"

Anna Hallström

LEVNADSTECKNING

Ragnar Wiedersheim-Paul

* 1934 09 19 † 2020 03 13, Mölnbo

Det var knappast en tillfällighet att det blev just lördag den 21/3 som vi samlades i Kristofferuskyrkan för att ta farväl av Ragnars jordeliv - för det var samma dag som den antroposofiska medicinen fyllde 100 år!

Ragnar Ulf Wiedersheim-Paul började sitt liv på Värmdö den 19 september 1934. Familjen flyttade runt lite i olika Stockholmsförorter, men största delen av sin barndom tillbringade han i hus med trädgård, där föräldrarna odlade flitigt. Så fick Ragnar redan från start ett förhållande till naturen, till "människans största skattkammare" som han själv kallade den. Pappan var konstnär, mamma musik- och danspedagog. Han hade tre yngre syskon. Till familjens vänkrets hörde en homeopat, så man behövde sällan använda sig av allopatiska läkemedel.

Ragnar var ett säreget barn, lite udda till sättet och lillgammal. Man kallade honom för "farfar". Men ändå upplevde han sig aldrig mobbad av sina kamrater. Redan tidigt hade han inre upplevelser som han inte kunde dela med sig utav och det gjorde tillvaron lite knepig. "Från tre-års ålder visste jag om en andlig värld", berättar han själv och det blev en utmaning för honom att få ihop de två världar

han levde i. Föräldrarna var båda teosofier, men Ragnar hittade inte svaren på sina frågor där.

Han spelade gärna fiol och drömde om att bli läkare, astronom eller sångare. Ragnar var en riktig "siffernisse" som fascinerades av tal och sifferkombinationer. Ett tag ägnade han sig ivrigt åt "trainspotting" och stod på tågstationen för att registrera lok- och vagnsnummer. Tågtidtabeller var också något han med stort intresse kunde fördjupa sig i. Efter att ha gått ut Södra Latins gymnasium började han studera kemi, botanik och mineralogi. Studier resulterade så småningom i en fil kand.

21 år gammal - när han gjorde sin värnplikt inom kavalleriet - såg han en vackert målad affisch med ryttare och häst, som bjöd in till en utställning om waldorfpedagogik på Ostermans. Han gick dit med en kamrat. Vad han inte visste var att den då bara 11 åriga Sigrid också var där och hon lade märke till de båda uniformsklädda ynglingarna. Då anande ingen av dem att de sju år senare skulle vara ett par! Utställningen gjorde stort intryck på Ragnar. Han såg till att hans yngre bror kunde börja på Kristofferskolan i Bromma. Han lär känna Walter Liebendorfer och blir av honom inbjuden att delta i lärarkollegiets studium på Kristofferskolan. Efter att tag börjar Ragnar också undervisa i kemi på skolan.

En annan viktigt vägvisare för Ragnar under de här åren blev mötet med "Franciskus av Södersjukhuset", Torne Tirén. Torne var präst och kulturpersonlighet, spelade fiol, gick omkring i slitna kläder och trasiga skor eftersom han bytt bort de bättre plaggen med en uteliggare eller annan nödlidande. Han levde helt efter evangeliets grundbudskap: att endast den sårbara kan hela. För Torne var kristendom att uppleva sin egen påsk: att dö för att sedan uppstå på de förtrycktas sida. Han gjorde helt klart ett djupt intryck på Ragnar som under hela sitt liv själv alltid var beredd att sträcka ut en hjälpande hand. Torne Tirén var dessutom antroposof och gav honom A.P. Shepherds bok om Rudolf Steiner och antroposofin. Här finner Ragnar svar på många av de frågor han burit på och hittar också en riktning för sitt fortsatta sökande.

Parallellt med universitetsstudier och arbetet som lärare är Ragnar längre perioder i Abisko på en naturvetenskaplig station där han gör olika observationer. Här upplever han naturens skiftningar och nyanser, växelspelet mellan ljus och mörker och samspelet mellan de olika elementen. Allt detta är viktiga grundstenar för det arbete han senare kommer att utföra med läkewäxter. Kanske är det

också här hans genuina förhållande till fåglar vaknar.

När han är 27 år tar Karin Ruths Hoffmann med honom till familjen Wegners hus och nu möts hans och Sigrids blickar. 1963 står bröllopet och familjen växer år för år tills alla de sju barnen gjort familjen komplett. Först kommer Mattias, som följs av Erik, Andreas, Katharina, Gabriel, Martin och Ellinor. Efter att ha flyttat runt lite i Järna blir 1969 Fridbo i Mölnbo familjens fasta punkt.

Ragnar fördjupar sig i biodynamiska tankegångar, och engagerar sig i Nordisk Forskningsring. Redan 1964 får han frågan om att medverka i svenska Weleda och hans stora livsuppgift - att verka för antroposofiska läkemedel tar sin början. Han reser i omgångar till Weleda i Schwäbisch Gmünd i Tyskland, för att lära sig mer om tillverkningen. Nu börjar en oerhörd intensiv tid. Han har mängder med åtaganden. Det blir svårt att räkna till för familjen när man varje kväll måste iväg på något möte. Till sist håller krafterna inte längre och hälsan kollapsar. Efter det återhämtar han sig aldrig helt och hållet, en viss bräcklighet kommer att kvarstå. Han som gärna hjälper andra har svårt att ta emot hjälp och att prata om sina bekymmer. Han hade också något dubbelydigt i sitt väsen som kanske inte alltid var så lätt att hantera vare sig för honom själv eller för omgivningen. För samtidigt som Ragnar bar på en gammal mans klokhet och vishet hade han också barnets onyanserade godtrogenhet.

Situationen för de antroposofiska medicinerna tynger svårt på hans skuldror. "De måste få en plats i samhället, ett lagligt utrymme" skriver han förtvivlat vid ett tillfälle. 1973, när Ragnar är 38 år, gör socialstyrelsen sitt tillgrepp på Nordiska laboratoriet/NORLA. Ragnar befinner sig då på Gotland med blindtarmsinflammation. Han åtalas och ställs inför rätta. Vad åklagaren upplever i mötet med Ragnar sammanfattar han genom att säga att Ragnar var den ärligaste människa som någonsin stått i en rättssal! De här orden blir också till tidningsrubrik. Och visst blev Ragnar - efter att ha utstått allt detta utan att krossas - en form av hjälte, någon man såg upp till. Sin egen syn på livets mening sammanfattade han själv med orden: "Det viktiga är att man försöker åstadkomma något och att man kan stå för det man gör." Ragnar gav inte upp efter nederlaget med NORLA. Han flyttade utrustningen för läkemedelstillverkningen hem till sig på Fridbo. I det stilla byggde han upp verksamheten på nytt i en bod på gården, som fick namnet "Placebo" eller "Plassebo" som den också kallades. Så småningom kunde han flytta

över tillverkningen till huset på Åsgatan i Järna och han blev sedan också en engagerad projektledare när nya Weleda växte fram ute i Skillebyholm.

Efter pensioneringen börjar en ny viktig etapp i Ragnars biografi. Det finns nu tid att utveckla fler av alla de färdigheter han burit på. Han söker med slagruta, pendlar och hjälper till med avstörning av hus - allt med framgång. Ett tag är han också reikihealer. Efter en hjärtoperation när han är 72 år får han nya krafter och impulser. Han fortsätter med sin naturvetenskapliga forskning kring energier och kvantfysik. Samtidigt söker han efter vägar att bryta den ensidiga naturvetenskapliga orienteringen i samhället och föreläser på universitetet i Uppsala. Till sammans med Sigrid reser han bl.a. till Peru och England för att uppsöka korn-cirklar och kraftplatser.

Ragnar var en sann melankoliker med allt vad det innebär av stämningsväxlingar. Men samtidigt älskade han också fester och socialt umgänge med spex och humor. De sista veckorna var han på gott humör, skrattade över både det ena och det andra. Han tog promenader och hälsade på grannar och bekanta. Lördag den 7 mars faller han i hemmet. Operationen leder till komplikationer och fredag morgon den 13 mars går han genom porten till den andliga världen, en port som under hela hans liv stått lite på glänt och spritt ljus också till människorna i hans omgivning.

Ragnar går över tröskeln i en tid som skriker efter en spirituell syn på såväl hälsa som läkemedel. Men han lämnar oss helt säkert inte för att han gett upp den impuls han varit trogen - utan för att nu, från ett nytt perspektiv och med nya insikter, kunna fortsätta att verka för de läkedombringande krafter han vikt sitt liv åt.

Ylwa Breidenstein

Årsmöte för Antroposofiska Sällskapet i Sverige 2020

Härmed kallas alla medlemmar till årsmöte
lördagen den 5 september kl 13.30–16.00
Antroposofiska Sällskapet lokal, Robyggehuset, Ytterjärna

Program för årsmötet

Kl 13.30-16.00 Minnesstund för de döda och årsmötesförhandling

Förslag till dagordning

1. Öppnande av stämman
2. Fastställande av röstlängd
3. Val av mötesordförande
4. Val av protokollförande och två justerare, tillika rösträknare
5. Fastställande att mötet är stadgeenligt utlyst
6. Fastställande av dagordningen
7. Verksamhetsberättelse 2019
8. Revisorernas berättelser
9. Fastställande av resultat- och balansräkning
10. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
11. Uppföljning av budget och verksamhetsplan
12. Val av styrelse - valberedningens förslag
13. Val av revisorer
14. Val av valberedning
15. Stadgeändring:
Bekräftande av Höstmötets beslut till ändring av punkterna 10 och 11 i stadgar-
na.

I punkt 10 stryks sista raden i andra stycket: "Omval kan ske högst tre gånger i följd."

I punkt 11 stryks sista raden: "Omval kan ske tre gånger i följd."

16. Motioner och styrelsens förslag
17. Fastställande av tidpunkt för höstmötet 2020
18. Övriga frågor som rör föreningen
19. Stämmans avslutande

Grundstenen läses som avslutning

Verksamhetsberättelse Styrelsen

Arbetsåret inleddes med sällskapets vintermöte som ägde rum på Örjanskolan kring temat "Konst och förvandling". Inspirerande bidrag gavs av Berit Fröseth, Ulf Wagner och Janne Silvasti.

Årsmötet och höstmöte genomfördes enligt stadgarna.

Styrelsen har haft 12 protokollförda möten under året. Därutöver många arbets- och förberedelsemöten som direkt har med styrelsearbetet att göra och dessutom har styrelsens ledamöter deltagit i många av Antroposofiska Sällskapet och Fria Högskolan för Antroposofis möten och konferenser.

Särskilt kan nämnas sektionssamråd-

set, högskolekretsen, den nordiska högskolekonferensen under hösten, ett gemensamt nordiskt styrelsemöte i Oslo den 26-28 April (tillsammans med styrelserna för de antroposofiska Sällskapen i Norge, Danmark, Finland, Island, Estland) Dessutom har styrelsen genomfört en studieresa till New York i februari i samband med utställningen av Hilma af Klints verk på Guggenheim museet. Styrelsen besökte även Spring Valley där Dorothea Mier tog emot och visade platsen för oss.

I augusti deltog hela styrelsen i Höskolekonferensen i London där alla 19 klass-timmar hölls.

Ett särskilt arbete under år 2019 har varit beslutet att hyra Robyggelokalen i Ytterjärna och iordningsställande av denna. Styrelsen hade länge fört diskussioner om att Antroposofiska Sällskapet ska ha en egen lokal. En välbesökt invigningsfest hölls den 24 maj med gemensamt arbete kring Antroposofiska Sällskapet's identitet som leddes framgångsrikt av unga människor från YIP.

Inom den Allmänna Sektionen arrangerade vi ett nordiskt Högskolemöte mellan den 11 och 13 oktober. Som klassläsare deltog Claus Peter Röh och Paul Makay ifrån Goetheanum. Robyggesa-

På grund av Coronapandemin är det viktigt att anmäla sig till sällskapets kontor två veckor innan mötet äger rum (sista anmälningdag 22.8 2020)! Om det blir mera än 50 anmälningar, kommer vi att arrangera möjlighet att delta via videolänk.

Anmälningen kan göras med e-post eller vanligt post.
e-post: kontakt@antroposofi.nu,
postadress: Kulturcentrum Järna 15, 15391 Järna

len var fylld till brädden med stundtals över hundra deltagare.

Antroposofiska Sällskapet har även år 2019 fått ta emot en testamenterade gåvor. Mera information finns i en särskild ekonomisk kommentar

Styrelsen har påbörjat ett arbete kring frågan hur pengarna kommer till bäst möjliga användning och förvaltning enligt Antroposofiska Sällskapetets ändamål. För styrelsen

Erland Kornfeld

Publikationer

* Forum Antroposofi utkom fyra gånger med en upplaga på 2100 ex. Redaktionskommitté: Berit Fröseth, Tobias Ossmark, Felix Nieriker, Göran Nilo. Projektledare: Joel Hallklint.

* Webb: www.antroposofi.nu, facebook.

Redaktör: Joel Hallklint.

Sekretariat och servicefunktioner

Joel Hallklint 50% tjänst. Uppgifter:

Medlemsregister, ekonomisk administration, medlemskommunikation, mötesadministration m.m.

Medlemstatistik

1429 medlemmar i december 2018

+38 medlemmar 2019 (2018 +34)

+4 flyttade medlemskap till svenska landssällskapet 2019

- 23 medlemmar sade upp sitt medlemskap 2019 (2018: -17)

-13 medlemmar meddelades avlidna 2019 (2018: -26)

- 1 tappat medlemskap (nås ej) 2019

1434 medlemmar i december 2019

Valberedningens förslag till årsmötet

För nyval av styrelseledamöter:

Sussie Hansen, Annie Meijer och

Maria Norberg. För omval: Janne Silvasti.

För nyval generalsekreterare: Janne Silvasti.

För Nyval valberedning:

Pernilla Fogelqvist, Marius Wahl Gran

och Benedikt von Schoultz.

Fria Högskolan för Antroposofi

I Nr. 1, 2020 av medlemstidningen trycktes verksamhetsberättelser ifrån Fria Högskolan för Antroposofi och dess sektioner. Du hittar dem på sidan 29-31. Har du inte kvar papperstidningen så kan du läsa den digitalt. Du hittar den och övriga tidningar på hemsidan:

www.antroposofi.nu/forum

Kära medlemmar

2019 har ur många aspekter varit ett framgångsrikt år för det Antroposofiska Sällskapet i Sverige.

Vi har fått tillgång till en underbar lokal som har inneburit att AS fått en egen plats och kunnat börja skapa ett eget rum där Antroposofia har fått sin yttre och inre form.

Många möten har redan fyllt lokalen som sjuder av liv och aktivitet.

Orsakerna till att vi vågat ta detta steg ur ett ekonomiskt perspektiv beror på de stora gåvor, i form av testamenten, som tre medlemmar har givit oss.

Detta är ett helt nytt inslag i Antroposofiska Sällskapets verksamhet. Därför är det viktigt att en större krets sänder varma tankar till de människor som följer vårt arbete från en annan tillvaro och alldeles speciellt dessa tre, Sven Schalin, Rita Wessius och Wiola Karlén.

Testamentena har skapat en arbetsro för styrelsen och fört med sig att vi kan fokusera vårt arbete på andra frågor än ekonomi. Det är även lättare att rekrytera nya medlemmar i styrelsen, speciellt yngre, när arbetet kan riktas mot de antroposofiska uppgifterna.

Det kommer också att medföra att Sällskapet har lättare att stödja sektionernas arbete.

Om det finns medlemmar som kan tänka sig att ha detta i åtanke när man funderar på hur de egna kvarlåtenskaperna skall planeras, kan vi i styrelsen gärna hjälpa till med mallar eller svara på frågor.

En annan fråga som jag skulle vilja förmedla kommer ur samarbetet med Goetheanum. För deras finansiella arbete är det till stor hjälp ju tidigare varje land kan betala in sitt bidrag, helst i början på året.

För att detta skall vara möjligt är det viktigt att veta hur stora bidrag som kommer in. Därför vill jag uppmana medlemmar och verksamheter att betala in sina bidrag så tidigt som möjligt på året. De som betalar genom autogiro eller motsvarande kan fortsätta då vi ju hos dem kan förutse hur mycket det blir.

Med ett varmt tack för allt stöd
Erland Kornfeld, ordförande

Maria Norberg

Presentation av nyval föreslagna av valberedningen till årsmötet 2020.

Här presenteras Maria Norberg.

I Nr. 1, 2020 av medlemstidningen presenterades Sussie Hansen, Annie Meijer och Janne Silvasti. Läs dem på sidan 32-34. Har du inte kvar papperstidningen så kan du läsa den digitalt. Du hittar den och övriga tidningar på hemsidan: www.antroposofi.nu/forum

”Att tänka rätt eller fel provocerar mig”

Maria Norberg föreslås bli ny styrelseledamot

Mentalisering är en förhållandevis ny teori inom psykologin och psykiatrin. Den kan tillföra nya möjligheter att förstå skeendena även inom antroposofiska verksamheter. Men det gäller att kommunicera på ett sätt som den andre förstår.

Tredje gången gillt. Maria Norberg har frågats tidigare om hon kunde tänka sig att ingå i Antroposofiska sällskapet styrelse. Men livssituationen och de yrkesmässiga förutsättningarna gjorde att hon inte kunde tacka ja förrän nu. Hennes senaste arbete som chef för Vidar vårdcentral tog ett oväntat slut och nu öppnas nya möjligheter för hennes engagemang.

Fast så var det naturligtvis inte tänkt från början. Med liv och lust hade Maria gett sig in på sin nya uppgift. Hon arbetade intensivt med att lära känna vårdcentralens fantastiskt kompetenta medarbetare, att tränga in i regionens snåriga finansieringssystem och avtal och skapa grunderna för en tillitsfull organisation. Och att kommunicera med styrelsen. Det figurerar många olika perspektiv på situationen omkring vårdcentralen och på vad som skedde. Det berör henne fortfarande.

”Det blev ändå en chock att få veta att vårdcentralen skulle försättas i konkurs”, säger Maria. ”Vi fick fyra veckor på oss att avveckla hela verksamheten. Medarbetarna reagerade som vid ett dödsfall. Det gällde för mig och oss i vårdcentralens ledning att få medarbetarna att komma helskinnade igenom avvecklingsprocessen och för hela verksamheten gällde det att lägga ner en vårdcentral utan att äventyra patientsäkerheten. Det var intensiva veckor fulla av ovisshet. Men till slut gick allt i lås och under den sista öppettiden fattades de avgörande besluten i regionen så att patienterna listades över till den andra vårdcentralen och inga medicinska frågor blev hängande i luften. Vi hade balanserat på slak lina.”

Om det senaste mandatets avslutning föreföll något abrupt, så var inledningen av Marias liv i Järna desto mer dröjande. På sätt och vis började det redan då hon som fyraåring fick läkarhjälp av Christian Osika och fortsatte några år senare när hon fick uppleva Pär Ahlboms uppsättning av sagan om Fiskaren och hans hustru. Det var i slutet av sextiotalet. Beslutet att gå i en waldorfskola var nu i det närmaste självklart. Så när som på några

månader i Tyskland tillbringade Maria hela sin skoltid på Kristofferskolan.

”Jag frågade mig som tonåring ofta hur människan blir som hon är. Därför studerade jag på Socialhögskolan men fick inte de svar jag sökte. Det kanske beror på att man fokuserade på det som är sjukdomsalstrande, men för att förstå människan måste man ju också se vad som gör och håller henne frisk. Så under den här tiden hittade jag bl a Antonovsky och Viktor Frankl som har inspirerat mig mycket”.

Fördjupningsarbetet ledde så åter till Järna där hon praktiserade på Mora Park och bekantade sig med den Läkepedagogiska kursen. Hon upptäckte snabbt att det inte handlar om något som man lätt bladdrar sig igenom. I en studiegrupp hemma hos sig själv i Vasastan kom hon i kontakt med Rudolf Steiners grundläggande verk. En fråga angående en ledande befattning på Årsta gård tackade hon nej till, eftersom hon ville först ägna sig åt en mer esoterisk inriktning.

Den möjligheten uppenbarade sig på det läkepedagogiska hemmet Sonnenhof i Arlesheim i Schweiz där Maria arbetade i tre år.

”Det var verkligen ett engagemang för huvud, hjärta och hand. Jag läst allt jag kom över om människor som överlavit extrema situationer. Samtidigt som kamraterna där inte var främmande för den mer världstillvända sidan av livet. Tillsammans med tyska antroposofiska vänner såg vi gärna på James Bond-filmerna”. Hemma i Sverige blev det sedan Järna på riktigt. I 24 år arbetade Maria på Mikaelgården: i vården, som lärare, i skolläringgruppen och de sista sju åren som rektor.

”Vi såg det som vår uppgift att göra de antroposofiska idéerna begripliga. Det finns ju som jag ser det ingen ingen motsättning mellan akademisk forskning och läkepedagogik. Det gäller bara att översätta tankar och beskriva fenomen med ett modernt språk som kan förstås. Det handlar ju om skattmedel och de som ansvarar för dem måste kunna stå för sina beslut och förklara dem. Med insikt, humor, värme, saklighet och skicklighet kommer man långt.”

Vid flera inspektioner fick Mikaelgården goda omdömen av Skolverket och senare av Skolinspektionen. Man sökte – och fick – rent av tillstånd att få bedriva undervisning utanför timplanen. Den gängse timplanen fungerar ju inte utan vidare

för elever med speciella behov, men det var också viktigt att tillståndet gällde grundskolan – inte någon särskola. Med genomtänkt uttrycksätt kan man nå långt även i myndigheternas Sverige.

Och efter Mikaelgården så den oväntat korta tiden på Vidar vårdcentral. Samtidigt studerade Maria psykoterapi vid Ersta Sköndal. Här kom hon i kontakt med mentaliseringsteorin som utvecklats av engelska psykiatriker och forskare.

”Mentalisering handlar om konsten att tänka och känna om sig själv och andra. Den kan hjälpa att finna sig tillrätta i totalt obegripliga situationer. Till exempel inom sjukvården där tillitssystem har ersatts av kontrollsystem.”

Kunskaperna hjälpte under den svåra tiden kring vårdcentralens avveckling. Kanske är det inte otänkbart att de också kan komma väl till pass i Antroposofiska sällskapet styrelsearbete. Obegripliga situationer kan ju förekomma på många håll.

Trots haveriet på vårdcentralen saknar inte Maria viktiga uppgifter. Hon ingår i styrelsen för Mora Park och är skolchef både där och på Iduskolan och även tillförordnad ordförande för Waldorfskolefederationen.

Hennes inlevelse i de frågor hon är engagerad i känns som en variant av gamla barnomsdrömmar. Som liten ville Maria bli barnmorska eller advokat. Att hjälpa fram människor och se till att de kommer till sin rätt – det går som en röd tråd genom hela yrkeslivet. Alltid gäller det övergångar och förändringar, men även att övervinna det ortodoxa.

”Om vi vill fördjupa förståelsen av medvetenhetssjälen menar jag att vi också behöver bejaka de känslor vi är begåvade med. Vi kan inte bara utgå från tanke och vilja. Vi behöver ta hänsyn till det allmänt mänskliga, menar jag. Att tala om att tänka rätt eller fel provocerar mig, det är bara olika perspektiv. Mentaliseringen hjälper oss just att se förhållandena, de olika perspektiven och att begripa det allmänt mänskliga. Vi behöver kunna förstå oss själva och varandra för att göra något för framtiden.”

Jürgen Vater

Kalendarium för Fria Högskolan för Antroposofi

Högskolekretsen 2020

Söndag 20 september, kl 14-17.30
Lokal: Robygggesalen
Högskolemedlem som önskar delta i Högskolekretsen kan anmäla det till Mats-Ola Ohlsson eller Dick Tibbling.

Sammankomstens tema kommer att i huvudsak beröra den kris- och undantagssituation som på olika sätt har uppstått i samband med coronapandemin. Pandemin har haft konkreta följder för varenda människa runt om i världen men den har också aktualiserat djupgående sociala - och existentiella frågor om vårt sätt att leva .

Aspekter till temat kommer att belysas från olika sektionsområden.

Deltagarantalet på plats är dock i dagsläget begränsat till 50 personer, därför behöver de som planerar att delta anmäla detta till sekretariatet senast 31 augusti.

Det kommer även, om behov finns, att finnas möjlighet att delta på mötet via videolänk.

De som önskar detta behöver meddela sin e-post adress till antroposofiska sällskapets sekretariat.

En detaljerad dagordning för mötet kommer att meddelas senare.

Kontakt med högskolan

Vill du ta kontakt med någon klassansvarig kan du få kontaktadressen via Antroposofiska Sällskapets sekretariat, Joel Hallklint e-post: kontakt@antroposofi.nu tel: 08-554 302 20

Din E-post?

Sänd oss gärna din e-postadress till kontakt@antroposofi.nu
Det är fortfarande många medlemmar som vi inte når med e-postutskicken

Högskolearbetet med klasstimmarna våren 2020

Baskemölla

6 september 13e klasstimmen
1 november 13e eller 14e klasstimmen.
Vi mötts kl. 10:30 med klass timmen och sedan samtal till ca. 12:30
Klassansvarig: Hester Renouf.

Dormsjö

söndagen den 13 september och 8 november, klockan 10-12. Rubrik: arbete med klassmaterialet.
Klassansvariga: Martin Hausner och Malte Nordling. Lokal: Snödroppen.

Göteborg

Under förutsättning att det är möjligt utifrån coronapandemins utveckling, fortsätter högskolearbetet följande lördagar under hösten 2020.

Lördag 29 augusti kl. 10-12.
Lördag 26 september kl. 10-12
Lördag 24 oktober kl. 10-12
Lördag 28 november kl. 10-12
Lördag 12 december kl.10-12

Följande lördagar fortsätter vi det eurytmiska fördjupningsarbetet i språkets ljud, som ett led i sökandet efter "Känn dig själv."

Lördag 22 augusti kl.10-12.
Lördag 19 september kl.10-12.
Lördag 17 oktober kl.10-12.
Lördag 21 november kl.10-12.
Lokal -om pandemin är över Waldorfförskolan Solgläntan Uddeholmsgatan 5, Göteborg.
Klassansvariga: Vendela Klose och Inger Wennerblom.

Järna

Tiderna gäller tillsvidare.
Lördag den 12 september 9.30-10.30 Meditationsövning och samtal kring den artonde klasstimmen
11.00-12.00 Artonde klasstimmen, fritt hållen.

Lördag den 5 december 9.30-10.30 Meditationsövning och samtal kring den nittonde klasstimmen
11.00-12.00 Nittonde klasstimmen, fritt hållen.
Klassansvariga: Anna Hallström, Inger Hedelin

Kalmar

Söndagen 18 oktober, kl 9.00-11.45 (kt 8)
Söndagen 8 november, kl 9.00 - 11.45 (kt 9)
Söndagen 6 december, kl 9.00 - 11.45 (kt 9)
Lokal: Kemisalen på Solmarka gård
Klassansvarig: Hans Johannesson

Norrköping

Söndag 23 aug Kl 10.00 1:a klasstimmen.
Söndag 20 sept Kl 10.00 Bearbetning av 1:a Klasstimmen
Söndag 18 okt. Kl 10.00 2:a klasstimmen.
Söndag 22 nov. Kl 10.00 Bearbetning av 2:a klasstimmen.
Klassansvariga: Elisabeth Löve, Birgitta Johansson

Stockholm

På grund av Coronasituationen avbröt vi vårt offentliga arbete fr o m 18/3 då I:10 skulle hållas. Vi planerar nu en uppstart hösten 2020 enligt nedan, som naturligtvis bara kan genomföras om den allmänna situationen tillåter det. Om inte det är genomförbart kommer detta att meddelas.
Onsdagar kl 19.00:
2/9 Fördjupning
16/9 I:10
30/9 Fördjupning
14/10 I:11
28/10 Fördjupning
11/11 I:12
25/11 Fördjupning
9/12 I:13
OBS: Tag med det blå kortet även till fördjupningsarbetet.
Lokal: Hagagatan 14, Stockholm.
Klassansvariga i Stockholm: Thomas Andersson, Per-Erik Jonsson, Göran Nilo

Umeå

30/8: 12 klasstimmen
27/9: 13 klasstimmen
8/11: 14 klasstimmen
13/12: 15 klasstimmen
Klasstimmarna hålls kl 09.30 i Salen på Mariagården, Kassjö.
Upptakt lördagar kl 16.30 inför klasstimman söndag.
Klassansvariga: Ursula Flatters och Janecke Wyller

Växjö

lördag 29 Augusti kl. 9:00
lördag 26 September kl. 9.00
lördag 24 Oktober kl.9.00
lördag 28 November kl.9.00
Lokal: Kungagatan 31 Växjö
Klassansvariga: Karin Andren och Annica Johansson.

Kalendarium för Antroposofiska Sällskapet

17-19 juli

Inbjudan till Sommarverkstad

I år vill vi bjuda in till verkstaden som en utvidgad förberedelsegrupp. Detta pga coronaepidemins svårigheter. Det är ändå viktigt att arbetet fortsätter även i sådana tider men det kräver några justeringar. Det är viktigt att alla gör en egen bedömning av smittorisker och att vi inte blir fler än 50 personer.

För att säkerställa detta behövs det att alla som har för avsikt att delta anmäler detta till:

erland@antroposofi.nu eller ringer/SMS på 070 512 91 21.

Mötet kommer att vara i Robyggesalen där det går att säkerställa tillräckliga avstånd mellan deltagarna.

Program:

Fredag

18-21 Presentation och introduktion

Lördag

9-12 Klasstimme II, eurytmi och samtal

14-17 Zarathustra och arbete med tenn och kvicksilver

Söndag

9-12 Klasstimme II, eurytmi och samtal

Klasstimmarna kommer att ledas av förberedelsegruppen i olika konstellationer då Thomas A inte kommer att delta denna gång (pga Corona)

Glöm inte att ta med det blå kortet!

Varmt välkomna önskar förberedelsegruppen

Thomas Andersson

Per Dahlström

Anita Jülke Drushagel

Nora Koker

Erlend Kornfeld

Ina Kornfeld

Ulrika Kärrman

Wolf Pietsch

Susanne Almgren

Titta gärna in i kalendariet på vår hemsida - där kan finnas annonser för nya händelser och möten!
antroposofi.nu/kalender

Anmälningar till sällskapets aktiviteter

görs, om inget annat nämnts, till sekretariatet på: 08-554 302 20 eller kontakt@antroposofi.nu

11 juli

Högtidligt månadsfirande

Kl 18-22 i Robygge i Ytterjärna

Hjärtligt välkommen!

Mer info på: antroposofi.nu/kalender

Kommande datum är: 8/8, 12/9, 10/10,

14/11, 12/12.

5 september

Årsmöte för Antroposofiska sällskapet i Sverige 2020

Kallelse till årsmöte lördag den 5 september kl 15.30-16.00 Antroposofiska sällskapets lokal, Robyggehuset, Ytterjärna

På grund av Coronapandemin är det viktigt att anmäla sig till sällskapets kontor två veckor innan mötet äger rum (sista anmälnings dag 22.8 2020)! Om det blir mera än 50 anmälningar, kommer vi att arrangera möjlighet att delta via videolänk.

Anmälningen kan göras med e-post eller vanligt post.

e-post: kontakt@antroposofi.nu

postadress: Kulturcentrum 15, 15391 Järna

9-11 oktober

Ett mysteriedrama inbjuder till möte mellan konsterna

Den 10. oktober spelar Järnas dramagrupp Rudolf Steiners första mysteriedrama

"INVIGNINGENS PORT" i regi av Paul Klarskov på Kulturhusets scen i Ytterjärna

Mellan åren 1910 och 1913 skrev Rudolf Steiner fyra mysteriedramer

som uppfördes på antroposofiska sommarkongresser i München. Sedan dess spelas dramerna världen över på många olika platser och på många olika språk.

Järnas dramagrupp har sedan 2010 arbetat med dramerna. Projektet samlar professionella skådespelare talkonstnärer musiker eurytmister och en rad amatörer.

Rudolf Steiners verk skapar vår tids mysteriekultur med den moderna människans andlighet i centrum. Som i de grekiska tragedierna inbjuds höga andliga väsen onda krafter och naturväsen att delta i handlingen.

Välkommen till en annorlunda teaterupplevelse!

Föreställningen börjar kl. 14.00 och avslutas kl. 21.00

Mysteriedramat utgör en del av ett veckoslutsmöte med början den 9. Oktober kl. 18.00 till söndag den 11. Oktober kl. 12.00 där alla som älskar scenkonst är välkomna att delta!

Detaljerat program för veckoslutsmötet kan läsas på:

www.antroposofi.nu/kalender

NORRKÖPING

Norrköpingsgruppen

Antroposofiska Sällskapet Norrköpingsgruppen är en lokal sammanslutning av medlemmar i det Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Antroposofiska Sällskapet är en religiöst och partipolitiskt obunden organisation som har till syfte att stödja en fri högskola för antroposofisk forskning. Högskolan arbetar med att utforska sambandet mellan de andliga-ickemateriella sidorna av människan och den materiella världen, och dess ursprung och mening. Metoden är meditation och praktiskt arbete.

Denna forskning har inspirerat arbetet i många olika verksamheter, t.ex. waldorfpedagogik, biodynamiskt jordbruk, antroposofisk läkekonst, läkepedagogik, olika konstarter som arkitektur, eurytmi m.m.

Antroposofiska Sällskapet är öppet för alla som ser något berättigat i antroposofi. Den som har frågor eller vill bli medlem av Antroposofiska Sällskapet kan vända sig till någon i styrelsen för Norrköpingsgruppen.

Norrköpingsgruppen har en lokal för sammankomster och där finns ett bibliotek med huvudsakligen böcker och föredrag av Rudolf Steiner.

Adress:

Hagebygatan 69, 603 52 Norrköping.

E-post: antroposofi.norrkp@telia.com

Bankgiro: 5861-0254

Hemsida:

www.antroposofi.nu/norrkoping

Vid bokning av lokalen kontakta Kerstin Hallström tel. 0733-38 58 53

Biblioteket har öppet tisdagar 18.00 - 18.30 under tiden september till och med maj. Övrig tid: kontakta någon i styrelsen.

Program med kursutbud på hemsidan!

www.antroposofi.nu/norrkoping

Vill du veta mer om antroposofi, eurytmi, musik, waldorfpedagogik och social tregrening? Vi ordnar kurser, workshops och studiedagar på teman i anslutning till antroposofi, antingen i vår lokal i Norrköping eller lokalt hos er. Förfrågningar och intresseanmälan: Maivor Forster, tel. 0739 - 792 338.

Tisdagsgruppen

Start tisdagen den 1 sept. kl. 18.30 - 19.45.

Vi börjar höstens arbete med studium

av bl a "Grundstensmeditationen" av S Prokofieff. Kontaktperson: Maivor Forster, tel. 0739 - 792 338. Nya deltagare är välkomna!

Vitaliserande eurytmi

Välkomna till stärkande och livgivande eurytmi i grupp i Ensjöholms vackra sal. Åtta onsdagar 18.00 med start 16/9. Anmälan till Elisabeth Löve 0760-29 49 58
Kostnad 500 kr

Meditation

Sönd 13/9, 11/10, 8/11 och 6/12 kl. 17-18.30 på Hagebygatan 69. Introduktion, övningar och samtal. En väg till att praktisera antroposofisk meditation. Vi börjar om med "När vetskap blir till kärlek - Meditation som kunskapsmetod" av Arthur Zajonc. Nya deltagare är varmt välkomna. Anmälan görs till Dori Inderbitzin, tel: 0737- 23 00 88 el. 0121- 133 43.

"Te hos Sofie" på söndagar

Start onsdagen 26 aug kl. 18:30 - 20:30
Sedan gruppen startade 2017 har vi studerat boken Teosofi och studerar nu Andlig Skolning. Nya medlemmar är varmt välkomna! Vi varvar bokstudierna med att då och då bjuda in mer erfarna personer till samtal kring olika relevanta ämnen. Mötena sker varje onsdag i lokalen på Hagebygatan 69. Kontaktperson: Eskil Hallström. Tel. 0706-98 18 88 eller eskil.hallstrom@gmail.com

Kalendarium

Lörd 26 sept

Kulturnatten Öppet hus kl. 11.00 - 13.00. Kl. 11.00 Dockspel. Kl. 11.30 föredrag och samtal om sagans pedagogiska betydelse. Kl. 12.00 Dockspel. Kl. 12.30 föredrag och samtal om sagans pedagogiska betydelse.

Lörd 14 nov

Workshop med eurytmi
Grunder för egen andlig utveckling.
Eurytmkurs, föredrag och samtal med Charlotte Veber Krantz och Göran Krantz.
Rudolf Steiner uttalade ett flertal gånger att eurytmin är en konkret väg till andlig utveckling. I den finns specifika övningar som stöder andlig utveckling och en möjlighet att i konstnärliga processer öppna upp för förvandling av sig själv. Kursen har fokus på människans väsensled. Först att vi blir medvetna om deras olika kvaliteter. Sedan hur vi genom vår

egen konstnärliga kraft, såsom den visar sig i eurytmin, kan väcka och erövra potentialer till utveckling av oss själva. Föredrag och samtal utgår från frågan "Vad är andlig utveckling?" och bygger helt på grundläggande övningar Rudolf Steiner angivit för att utveckla våra väsensled och betydelsen av detta för hur vi formar vårt eget liv.

Kostnad. 400:- endast föredraget 100:-
Plats: Ensjöholms by. Tid: lörd 14 nov kl. 9.30-15.00.

Lörd 28 nov

kl. 11-15 Rudolf Steinerskolans Julbasar med bokbord.
Arr: Rudolf Steinerskolan i Norrköping.
För info se www.rudolfsteinerskolan.se

Onsd 2 dec

Ensjöholms by arrangerar ljusfest och julmarknad
Plats: Ensjöholms by. Tid: onsd 4 dec kl. 16 - 19. Se: www.ensjoholm.se

Sönd 6 dec

Eurytmi och Julföredrag
Eurytmi med Moving Art Company och medverkande barn och ungdomar.
Julföredrag av Ursula Flatters, läkare och eurytmist. Plats: Ensjöholm.
Tid: sönd den 6 dec kl. 16.00. Inträde 100 kr. Medarrangör: Ensjöholms By.

Onsd 6 jan

Trettondagsfirande med Trekonungatema
Plats: Hagebygatan 69. Tid: månd 6 jan 2020 kl. 16.00 - 17.30. Kaffe och kaka.

Föredrag:
HUR VI KAN STÖDJA BARNES UTVECKLING I DE OLIKA ÅLDRARNA?
av Susanne Wärnhjelm, barnläkare.

Plats: Rudolf Steinerskolan i Norrköping, Spårgatan 17.
Tid: tisdagar 5 nov kl. 18.00-20.00.

0-7 år 22 september

7-14 år 13 oktober

14-21 år 3 November

Arrangeras i samverkan mellan Antroposofiska Sällskapet Norrköpingsgruppen, Studieförbundet, Rudolf Steinerskolan i Norrköping

STOCKHOLM

Stockholms- kretsen

Föreningen Stockholmskretsen är en ekonomiskt fristående förening inom Antroposofiska sällskapet i Sverige.

Stockholmskretsens uppgift formuleras i stadgarna: att "initiera, bedriva, samordna och understödja ideell antroposofisk verksamhet i Stockholm med omnejd". Detta sker bl a genom våra olika verksamheter i lokalen på Hagagatan 14. Där finns ett bibliotek med antroposofisk litteratur och viss försäljning och hålls föreläsningar, konstnärliga arrangemang kursverksamhet och studiegrupper.

Som medlem i Antroposofiska sällskapet kan du också bli medlem i Stockholmskretsen genom att sätta in årsavgiften 300-500 kr på vårt bankgirokonto: 474-3167 - OBS viktigt: ange "medlemsbidrag", ditt namn och vilket år det gäller.

Är du inte medlem i Antroposofiska sällskapet så kan du ändå stödja oss genom att sätta in valfritt belopp på samma konto, ange "gåva". Vår verksamhet kan endast till en del bäras av medlemsbidragen och förutsätter till stor del frivilliga gåvor.

Bibliotek och antikvariat
Hagagatan 14, 113 48 Stockholm

Tel: 08-34 87 41

T-bana: Odenplan, nära Stadsbiblioteket
Antroposofisk litteratur på svenska, tyska och engelska
Ordförande: Annika Stigdotter tel 08-660 93 13

Hemsida:

www.antroposofi.nu/stockholm
- se där under: Lokalavdelningar

Facebook:

Stockholmskretsen - Antroposofiska sällskapet

Stockholmskretsens Bankgiro: 474-3167
(medlemsbidrag, gåvor)

Biblioteket har sommarstängt

Vi öppnar igen tisdag 1 september
Välkommen!

Kursverksamheter

- Luncheurytmi
 - Friskvårdseurytmi
 - Måla med växtfärger eller olja
- Se hemsidan för aktuell och all övrig information
www.antroposofi.nu/stockholm

Kalendarium

Lokal: Hagagatan 14
Evenemang/föredrag kostar 100 kr;
pens/stud: 80kr, kkontant betalning och Swish!

Tisdag 15 september kl 19

Matens klimatpåverkan
Artur Granstedt

Tisdag 29 september kl 19

Medlemsafton: Om skolningsvägen
Erland Kornfeld

Fredag 2 oktober kl 19
OBS veckodagen!

Mikaeli-föredrag
Mikael Gejel

Tisdag 13 oktober kl 19

Dialog: Vetenskapen och det andliga.
Forskning om naturen
Pär Granstedt

Torsdag 22 oktober kl 19
OBS veckodag o tiden!

Föreningsmöte - ang stadgeändringar
- se separat kallelse !

Tisdag 27 oktober kl 19

Romantikens barndomsfilosofi och
Steiners pedagogiska tänkande
Bo Dahlin

Tisdag 10 november kl 19

Läkeurytmi
Elisabeth Broager Grøn

Lördag 21 november kl 15
OBS veckodagen!

Glimtar ur en eurytmiresa
Liselotte Vater - samarr med Eurytmiföreningen

Tisdag 24 november kl 19

Intryck från det biodynamiska
arbetet i Kina
Thomas Lüthi

Tisdag 8 december kl 19

Inför julen - konstnärligt program

Måndag 21 december kl 19
OBS veckodagen!

Midvinterfirande
Mikael Gejel

Konstnärliga evenemang

Lokal: Hagagatan 14

Söndag 18 oktober kl 18

Kreativ musikafton

Onsdag 4 november kl 10
och

Onsdag 11 november kl 10

Svanprinsessan, musik- och
dansteater för barn

Söndag 22 november kl 18

Kreativ musikafton

Söndag 20 december kl 18

Julkonsert

ANNONS

Medarbetareförbundet - MeF

Vi är fackförbundet för alla medarbetare i de antroposofiska verksamheterna. Vårt uppdrag är att stödja samverkan mellan jämlikar - i levande organisationer!

MeF är till för alla medarbetare oavsett vad man arbetar med. MeF ger medlemmarna stöd utifrån en unik kombination av kunskap i arbetsrätt och bred erfarenhet av antroposofisk självförvaltning.

Vi har god kännedom om antroposofiska verksamheters olika särart, organisation och kultur. De medarbetare som vill utveckla samverkan och medinflytande i verksamheterna kan därför få ett bra stöd av MeFs kollektivavtal. De verksamheter som ser det som ett stort värde i medarbetarnas delaktighet och medansvar kan också de få ett bra stöd av MeFs kollektivavtal.

Vår nya avtalspart:

Arbetsgivaralliansen-TRIA

Under 2017 upphörde HF med sin verksamhet och istället bildades en ny bransch inom Arbetsgivaralliansen: TRIA, som är en förkortning av Tregrening i arbetslivet. De centrala avtal vi har med TRIA är tills vidare i form av sk "Hängavtal" på Arbetsgivaralliansens avtal: "vård/omsorg" och "skola/utbildning". Hängavtalen har TRIA tecknat med Medarbetareförbundet, Kommunal, Lärarnas Samverkansråd och Vision.

Lokal avtal

I anslutning till detta behöver de lokala avtalen ses över. MeF arbetar just nu mycket med att hjälpa alla verksamheter att ta fram nya lokala avtal.

Kansliet i Järna

Vårt kansli är bemannat de flesta dagar på oregelbundna tider. Vi ofta är på resa till medlemmar på arbetsplatser runt om i landet.

Enklast når du oss via mail på info@mef.se eller på våra telefoner:

Per Hallström 0736-849 366
Helena Yli-Koski 0704-14 94 34.

Bli medlem du också!

Styrelsen och medarbetarna genom
Per Hallström och Helena Yli-Koski

ANNONS

TRIA – tregrening i arbetslivet

TRIA – social tregrening i arbetslivet – är branschen som organiserar antroposofiskt orienterade huvudmän i Arbetsgivaralliansen. Vår rådgivare Jenny Stake Fredriksson kan nås på telefon 08-545 912 17 eller 0722-44 27 56, jenny.stake-fredriksson@arbetsgivaralliansen.se och hon flankeras av vår tidigare branschansvarige Jonas Bergman. Under sommarveckorna v.28-32 är arbetsgivarjouren öppen vardagar 9-16 och nås på 0771-19 19 00, svar@arbetsgivaralliansen.se.

Den framflyttade årsstämman i Arbetsgivaralliansen planeras nu till den 15 september i Münchenbryggeriet i Stockholm – sista anmälningssdag är den 25 augusti men du, som redan hade anmält dig i våras behöver inte göra det på nytt. Stämmodagen börjar med att TRIA branschens medlemmar möts på förmiddagen med de tidigare beskrivna framtidsfrågorna som tema och efter lunch hålls själva stämman.

Kanske värt att påminna om i dessa C19-tider är att TRS omställningsavtal även omfattar visstidsanställda, som har fått avsluta sin anställning och som behöver hjälp och stöd utifrån sina behov på vägen till nytt jobb.

Vidare ingår i TRIA-medlemskapet en styrelseansvarsförsäkring, som bl. a ersätter personligt skadeståndsansvar för styrelse och ledande beslutsfattare.

TRIA kan utifrån idén om den sociala tregreningen ge många inspirerande impulser till arbetsgivare som stöd för utvecklande av bl.a. ett socialt hållbart ledarskap:

- Ett fritt kreativt och socialt liv, som ger mening och möjlighet till personlig utveckling och initiativtagande under ansvar
- Ett rättsliv präglad av alla människors lika värde med rättigheter och skyldigheter
- Ett solidariskt förhållningssätt i arbetsliv och ekonomi där olika prestationer styrs av behov.

Hälsar branschrådet TRIA
genom Rüdiger Neuschütz - notera stämman den 15 september!

FRÅN SEKRETARIATET

Medlemskap

Goetheanum meddelade att man under april 2020 välkomnat 41 nya medlemmar. Och under perioden 10 april - 8 maj 2020, är 22 ej längre medlemmar (utträden, tappade medlemmar och uppdaterade medlemslistor i landssällskapen) i Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Källa: Anthroposophy Worldwide, Nr. 6, 2020.

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemsgrupper

Björkgruppen, Katrineholm

Yvonne Boukari,
yvonne.boukari@gmail.com

Brommagruppen, Stockholm

Nils Olof Dunkars, 08-25 87 06

Delsbogruppen, Delsbo

Matti Remes, matti@staffansgarden.com

Filosofigruppen, Järna

J.C. Lassen, j.chr.lassen(at)hotmail.com,
070-799 22 20

Grundstengruppen, Järna

Katarina Hausmann, tel.08 55171595,
katarina.hausmann@telia.com, eller
Marie Haglund tel. 0156-14095

Jeanne d'Arcgruppen, Örebro

Rebekka Bergman, 019-23 34 46,
rebeccakbergman@outlook.com

Johannes Bureusgruppen, Uppsala

Annika Asmussen, 070-11 44 073
annika.asmussen(at)tele2.se,
Adja Asmussen, 076-631 40 41
adja(at)tele2.se

Järnagruppen, Järna

Henrik Åström
astrom62@gmail.com

Kalmargruppen, Kalmar

Hans Johannesson, 073 5673226

Mariagruppen, Västerås

Kristina Mezéi, 021-804649

Mikaelgården, Järna

Dick Tibbling, 08-551 500 67

Norrköpingsgruppen

Birgitta Johansson

Novalisgruppen, Järna

Kristian Holmberg, 0703- 688 544

Pestalozzigruppen, Järna

Elisabeth Chyle, 08-551 503 29

Rudolf Steinergruppen, Stockholm

Annika Stigdotter, 08-660 93 13

Selma Lagerlöfgruppen, Stockholm

H. Osika, 08-551 505 10 el 08-551 505 93

Tavestagruppen, Järna

Walter Druml, 08-551 742 61

Umeågruppen

Roland Karlsson, 090-300 61 070-546 00
61, rolandkarlsson01@tele2.se

Urielgruppen, Växjö

Daniel Ekman,
daniel.ekman@oask.se, 070-633 93 23

Österlengruppen, Baskemölla

Eva Breitholtz, 0736490300
evabreitholtz@gmail.com

Läs mer om grupperna på hemsidan:
antroposofi.nu/ studie_arbetsgrupper

Medlemssekretariat

i Robyggehuset, Ytterjärna

Mån-fre 13-15

08-554 302 20

kontakt@antroposofi.nu

Medlemsavgiften

ordinarie 1200 kr, studerande 300 kr,

till Ekobanken 9700 132 745-1,

pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86

Autogiro, kontakta sekretariatet

Kalendarium på hemsidan

antroposofi.nu/kalender

Mejlutskick

Meddela oss din mejladress till:

kontakt@antroposofi.nu

så skickar vi dig löpande information

Bli medlem!

antroposofi.nu/blimedlem

Betala enkelt med Swish

Läs in denna qr-kod med Swish-appen i
din mobil!

Styrelse

Antroposofiska Sällskapetets styrelse:

Mats-Ola Ohlsson, generalsekreterare

mats-ola@antroposofi.nu 08-554 302 20

Regula Nilo, sekreterare

regula@antroposofi.nu

Janne Silvasti

janne@antroposofi.nu

Ilve Steiber

ilve@antroposofi.nu

Erland Kornfeld, ordförande & kassör

erland@antroposofi.nu

Forum Antroposofi utges av
Antroposofiska Sällskapet i Sverige.
Varje skribent ansvarar själv för
sitt material.

REDAKTIONSKRETS

Berit Fröseth

Tobias Ossmark

Felix Nieriker

Göran Nilo

Joel Hallklint

GRAFISK FORM

Ritator

TRYCK

Mittmedia Print

PRENUMERATION

Kontakta sekretariatet eller
registrera på hemsida, 240 kr/år.
Till pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86
Autogiro, kontakta sekretariatet

HEMSIDA

antroposofi.nu/forum

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPETS

SEKRETARIAT

e-post kontakt@antroposofi.nu

tel 08-554 302 20

KONTAKT MED FORUM

projektledare Joel Hallklint

e-post: kontakt@antroposofi.nu

tel 08-554 302 20

postadress: Forum Antroposofi,

pl 1800, 153 91 Järna

ISSN 1404-4277

UTGIVNINGSPLAN FÖR 2020

Deadline för 3-2020 ca 15 september.
För längre uppslag, vänligen anmäl i
god tid innan deadline.

ANNONSERING

Kontakta oss. För privatpersoner: radan-
nonser 80 kr. Tidskriftens format: höjd
315 mm, bredd 235 mm.

B

*Kan hända, att ett
in -
fall,
en
insikt inte
är annat än
en fisks
språng, som
i ett ögonblick
lämnar sitt element
i riktning
mot solen*

Hartmut Lux - text och bild

I det konstnärliga arbetet söker jag mötet och i detta, samtalet. Ett möte som sker i stillhet, oavsett om jag möter en människa eller ett landskap, en fjäril eller en snökristall. Jag frågar, och när jag överraskad varseblir och talar/svarar i stillhet, är det i ett språk som är utan ord, men ändå har ordkaraktär. Att synliggöra detta svar i dikter eller korta berättelser, i trä- eller metallobjekt, i färger eller med hjälp av fotografi. Detta är innebörden av min konstnärliga strävan och mina försök.

Hartmut Lux är född 1955 i Soest. Hans bilder skapas i en "öppen symbios" med dikten. Han använder blandteknik (växtfärger, pastell, krita, kol) och målar på trä.

Bild: Springender Fisch av Hartmut Lux. Dikt: Hartmut Lux.
Översättning: Berit Fröseth.